

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

547 NOLU VAKIF DEFTERİNE GÖRE KONURALP VAKIFLARI TARİHİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan ASAN

Balıkesir, 2011

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

547 NOLU VAKIF DEFTERİNE GÖRE KONURALP VAKIFLARI TARİHİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan ASAN

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı MERCAN

Balıkesir, 2011

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Tarih Anabilim Dalı'nda 200912517002 numaralı Hakan ASAN'ın hazırladığı "547 Numaralı Vakıf Defterine Göre Konuralp Vakıfları Tarihi " konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 23.06.2011 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan Prof. Dr. V. Z. Ç. İmza

Unvanı, Adı-Soyadı

Üye Yrd. Doç. Dr. İsmail İmza

Hakan Merzou

Unvanı, Adı-Soyadı (Danışman)

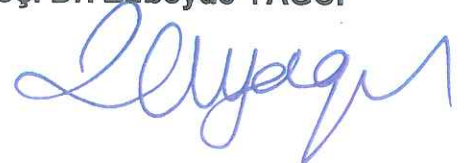
Üye Yrd. Doç. Dr. Feri İmza

Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım. 23./06./2011

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Zübeyde YAĞCI

ÖNSÖZ

Geçmişte meydana gelen olayları belgelerle ortaya koyan tarih bilimi, elde ettiği verilerle toplumların geleceğine de ışık tutmaktadır. Tarih bilimi, soyut değil, somut verileri esas almaktadır. Tarih bilimi ile uğraşan araştırmacıların arşiv malzemelerini kullanmaları adeta zorunludur. Tarih çalışmalarında temel kaynak niteliğinde bilgi sunan arşiv malzemeleri içerisinde vakıf defterlerinin önemli bir yeri bulunmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde sosyal hayata yönelik temel hizmetlerin yürütülmesinde vakıflar etkili olmuşlardır. Vakıflar eğitim, sağlık ve din işleri başta olmak üzere hemen her alanda faaliyet göstermişlerdir. Şehirler için gerekli altyapı çalışmaları, bayındırlık hizmetleri ve sosyal tesis yapımında rol oynayan vakıflar günümüzdeki belediyeye ait hizmetleri de yerine getirmişlerdir.

Vakıflar ihtiyaç fazlasının paylaşılmasına imkân sağlayarak ekonomik yapının dengede durmasını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda yardımlaşma bilincinin de toplumdaki yerini güçlendirmiştir. Bu nedenle vakıflar her yönüyle ele alınıp incelenmesi gereken müesseselerdir.

Konuralp vakıflarının incelenmesinin amacı bu vakıfların Konuralp'ın dinî, sosyal ve kültürel yapısına etkisini ortaya koymaktır. Ayrıca şehir ve müessese tarihi çalışmalarına mütevazı bir katkıda bulunmak ve incelenen vakıfların kurulmuş oldukları bölgelerde üstlendikleri hizmetleri ortaya çıkarabilmek amacı ile böyle bir çalışma yapmaya gerek duyulmuştur. Vakıflar, Konuralp özelinde ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu tezin hazırlanması esnasında önemli ölçüde emeği geçen değerli hocam Yrd. Dr. İsmail Hakkı MERCAN'a öncelikle teşekkür etmek isterim. Kendisi bu konu üzerinde beni destekledi, ihtiyacım olduğunda yönlendirdi. Ayrıca desteklerini yakından hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ ile değerli meslektaşım Arş. Gör. Mustafa ÖKSÜZ'e teşekkürü borç bilirim.

ÖZET
547 NOLU VAKIF DEFTERİNE
GÖRE KONURALP VAKIFLARI TARİHİ

ASAN, Hakan

Yüksek Lisans, Tarih Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı Mercan

2011, 114 Sayfa

Osmanlı Devletinin vakıflardan olumlu ve önemli sonuçlar sağlayabilmesi, ne sadece vakıf sisteminin kendi iç işleyişine ne de Osmanlı'nın vakıfları barındırdığı devlet yönetim biçimine bağlanabilir. Burada iyi kurgulanmış iki taraflı devlet-vakıf işleyiş sisteminden bahsetmek daha doğru olacaktır. Bu sistemden nasıl yararlanılabileceğine, vakıfların mevcudiyetlerine, daha da önemlisi olumlu katkılarla mevcudiyetlerine, Osmanlı Devleti iyi bir örnektir.

Vakıf kayıtları günümüzden asırlar öncesine inen tarihî ve kültürel malzemeyi de içinde bulunduran kayıtlardır. Bu kayıtlar, Konuralp ve çevresinde özellikle beylikler dönemi ile Osmanlı Devleti'nin ilk dönemleri için kıymetli hazine niteliğindedir.

İncelediğimiz kayıtlar, Türk devlet ve beyliklerinde kurumların nasıl işlediği, kurumlarda nasıl bir yönetim kültürü olduğu, eğitim gibi toplumun ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı, nelerden vergi alındığı, hangi ürünlerin ekilip-dikildiği, coğrafi özellikleri ve vakıf müesseselerinin işleyişi gibi birçok konu hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar.

Yörede, Selçuklu çağından itibaren, Candaroğulları, Umur oğulları ve Osmanlı egemenliğinin ana hatlarına dair önemli ipuçları tespit edilebilmiştir. Defterdeki bilgiler sayesinde önemli devlet adamları ve onların ailesi hakkında da bilgi sahibi olabiliyoruz

Araştırmamızda ilk olarak giriş yapılarak alanyazın ve yöntem hakkında bilgi verilmiştir.. Birinci bölümde, genel olarak vakıf müessesesi ve Konuralp tarihi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, 547 numaralı vakıf defterinin transkripsiyonunu verdik. Üçüncü bölümde ise defterin değerlendirmesini yaptık

Anahtar Kelimeler: Vakıf, vakıf defteri, Konuralp

ABSTRACT
HISTORY OF KONURALP WAQFS FOR NUMBER OF 547 WAQFS
NOTEBOOK

ASAN, HAKAN

Master Thesis, Department of History

Advisor: Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı MERCAN

2011, 114 Pages.

Waqfs of the Ottoman Empire can provide a positive and significant results, nor only in its internal functioning of the foundation system of state administration nor the format of the host can be connected only foundations of the Ottoman Empire. Here, well-functioning system constructed from two-sided state-of-trust would be more correct to speak of. How to make use of this system, the existence of foundations, more importantly, positive contributions to their existence, the Ottoman Empire is a good example.

Present centuries before the foundation down to the records contain entries in the historical and cultural material. These records, quality precious treasure for Konuralp and especially around the period of principalities with the first period of Ottoman Empire.

Sultanates in we examined the records of institutions and the Turkish government works, how is a management culture, education, such as how satisfied the needs of society, what allows us to have knowledge about many issues such as tax receipt. What we can learn about the geographical features of the products planted. In addition, the functioning of the institution of the wagfs, we see a clear way.

In the region from the Seljuk era, Candaroğulları, Umuroğulları of the Ottoman domination of the main lines could be found an important clue. Notebook with information about the important dignitaries and their families We become familiar with

The first study was part of the entry. In the first section, general information about the history of the wagfs are given institution and Konuralp. In the second part, 547 the number of waqfs of the notebook we have transcribed. In the third section have made assessment of the notebook.

Key Words: Waqf, Waqfs Notebook, Konuralp.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
1. GİRİŞ	1
1.1. <i>Problem</i>	1
1.2. <i>Amaç</i>	2
1.3. <i>Önem</i>	2
1.4. <i>Sınırlılıklar</i>	3
1.5. <i>Tanımlar</i>	3
2. İLGİLİ ALANYAZIN	5
2.1. <i>Kurumsal Çerçeve</i>	5
2.2. <i>İlgili Araştırmalar</i>	6
3. YÖNTEM	10
3.1. <i>Araştırmanın Modeli</i>	10
3.2. <i>Bilgi Toplama Kaynakları</i>	10
3.3. <i>Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi</i>	11
4. BULGULAR VE YORUMLAR	12
4.1. GENEL OLARAK VAKIFLAR	12
4.1.1. Tanımı	12
4.1.2. Niteliği	12
4.1.3. Amacı	13
4.1.4. Tarihçesi	14
4.1.5. İslamiyet'te Vakıf	17
4.1.6. Unsurları	21
4.1.6.1. Vakfeden	21
4.1.6.2. İrade Beyanı	21
4.1.6.3. Vakfedilen Mal	23
4.1.6.4. Vakıftan Yararlananlar	24
4.1.7. İdaresi	24
4.1.8. Vakıf Mallarının Değiştirilmesi	25
4.1.9. Vakıf Mallarının Kiraya Verilmesi	25
4.1.10. Çeşitleri	26
4.1.10.1. Sahih Vakıf-Gayrisahih Vakıf	26
4.1.10.2. Hayrî Vakıf-Zürrî Vakıf (Aile Vakfı)	27
4.1.10.3. Mazbut Vakıf-Mülhak Vakıf-Müstesna Vakıf	28

4.1.10.4. İcare-i Vâhideli Vakıf-İcareteynli Vakıf-Mukataalı Vakıf	28
4.1.11. Vakıfların Gelirleri	30
4.1.12. Faaliyetleri	31
4.1.13. Vakıflarla İlgili Eleştiriler	35
4.2. KONURALP	37
4.2.1. İlkçağ'da Konuralp	37
4.2.2. Osmanlılar Döneminde Konuralp	38
4.3. TRANSKRİPSİYON	43
4.4. DEĞERLENDİRME	94
4.4.1. Osmanlı Hükümdar ve Şehzade Vakıfları:	94
4.4.2. Vakıflarda İsmi Geçen Bazı Önemli Kişiler:	97
4.4.3. Eski Dönemdeki Vakıflar:	98
4.4.4. Konrapa Vakıflarında Şahıs Adları:	99
4.4.5. Konrapa'da Karşımıza Çıkan Vakıflar:	100
4.4.6. Vakıflarda İspat İçin Tanıklığın Görülmesi	105
4.4.7. Türk Kültürü Bakımından Önemi	105
5. SONUÇ	108
KAYNAKÇA	112

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Sosyal bilimler içinde sıralayacağımız disiplinlerin her biri, hayata farklı noktalardan yaklaşır. Zorunlu çalışmaları metodolojik yöntemlerle, insan ve toplum adına yürüten bu disiplinler gerektiğinde aynı kavram üzerinde uğraş verebilirler. Bu durum, disiplinlerin kendi alanları dışında faaliyet göstermelerinden değil, kavramın karmaşık yapısından kaynaklanmaktadır. Vakıf kavramı bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu karmaşık yapılara çok iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Son dönemlerde sosyal tarih ile ilgili araştırmalarda artış gözlenmiş olup, kültürel faktörler, sosyal hayat ve ekonomi gibi değerlere daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Yani önceki dönemlerde savaş tarihi gibi konular incelenirken, bugün toplumsal tarih incelemeleri ön plana çıkmıştır. Çeşitli problemlerle karşılaşıldığını da belirtmek gerekir.

Vakıf belgeleri önemli bir kaynak gurubudur. Bu belgeler, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivinde ve Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunmaktadır. Vakıf alanında yapılan araştırmaların bir kısmı vakıf teşkilatının oluşumu ve gelişimi hakkında bilgi sunarken diğer bir kısmı da vakıfların yerine getirdiği işlevler üzerinde bilgi sunmuştur. Yapılan çalışmalar ile vakfın ortaya çıkışı ve işlevleri hakkında geniş malumat elde edilmiştir. Yapılan her çalışmada yeni yeni bilgiler ortaya koyulmasına olanak sağlayan vakıf müesseseleri çok büyük bir öneme sahip olmakla birlikte bu alanda farklı bakış açılarıyla yapılan çalışmalar tarih alanında önemli bilgilerin ortaya koyulmasını sağlayacaktır. Bu da bize vakıf müessesesinin çok büyük olduğunu ve müesseselere farklı farklı bakış açılarıyla yaklaşmak gerektiğini gösteriyor. Bundan dolayıdır ki vakıf müessesesinin hukukunu ve işlevini tekrarlamaktan ziyade yerel tarih araştırmaları doğrultusunda somut verilere önem vermeliyiz.

Türk sosyal hayatına yönelik daha sağlıklı ve geniş yorumlarda bulunabilmek için bölgesel ve genel olarak Anadolu ile ilgili vakıf belgeleri, vakfiyeler, kitabeler, tapu-tahrir defterleri incelenip, tüm bu incelemelerin okuyucuyla ve ilim dünyasıyla paylaşılması gerekmektedir. Elde ettiğimiz

verileri bilimin ışığında incelersek Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve kültürel tarihine yönelik çok önemli katkıda bulunmuş oluruz.

İşte bu araştırmanın problem kısmını vakıf defteri, vakıf defterlerinin bir sosyal tarih kaynağı olarak ortaya konulması ve bunların bir örnek çerçevesinde değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Vakıf müessesesi hakkında teorik ya da pratik manada Osmanlı'nın geneliyle veya tek tek üniteleriyle ilgili çok sayıda inceleme yapılmıştır. Özellikle bu bölge ile ilgili araştırmalara da yardımcı olması amaçlanmıştır. Bu çalışmada, Konrapa (Konuralp) nahiyesi dikkate alınarak Osmanlı öncesi ile Osmanlı döneminin ilk zamanları hakkında sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklere yönelik bir manzara ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda değerlendirme kısmında da şu sorulara cevap aranmıştır.

- 1) Konrapa'da kurulmuş vakıfların faaliyet alanları nelerdir?
- 2) Gelir kaynakları nelerden oluşmaktadır ve ne kadardır?
- 3) Türk kültürü bakımından önemi nedir?
- 4) Vakıf kayıtları aracılığıyla Osmanlı öncesine ne kadar gidebiliriz?
- 5) Vakıf müessesesinin işleyiş tarzı nasıldır?

1.3. Önem

Bu kayıtlar Türk devlet ve beyliklerinde kurumların nasıl işlediği, kurumlarda nasıl bir yönetim kültürü olduğu, eğitim gibi toplumun ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı, nelerden vergi alındığı gibi birçok konu hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Konuralp çevresinde tarımsal araziler ile değirmenlerden elde edilen gelirler bize incelenen dönemin ekonomisi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Kervansaray vakfının ortaya çıkmasıyla ilgili kayıtlardan bölge ticareti hakkında ipuçları elde ederiz. Bu araştırmanın seçilmesinin bir sebebi de transkripsiyon ve değerlendirmesini yaptığımız bu vakıf defteri ile Konuralp kısmını ele alarak Türkiye geneline yönelik bir bakış açısı yakalamaktır. Bundan dışında vakıflarda muhtelif konulara dair ayrıntılar herhangi bir konu üzerinde çalışan araştırmacılar için hazır veri olabilecek niteliktedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma XVI. yüzyıldaki Konrapa nahiyesi ile sınırlıdır. Nefs-i Konrapa XVI. yüzyılda Bolu Sancağına bağlı on altı nahiyeden biri olup 1519 tahririnde 84 hane, 9 mücerred; 1568 tahririnde 73 hane, 30 mücerred nüfusu içerisinde barındırmaktadır.

Konrapa nahiyesi 1519 tahririnde 56 köy, 5 mezra; 1568 tahririnde ise 63 köy, 2 mezradan oluşmaktaydı.

Bu araştırmanın veri kaynağı Ankara Tapu Kadastro genel müdürlüğünde bulunan TD-547 numaralı vakıf defterinin Konrapa kısmından oluşmaktadır. Defterin 1568 tarihli olduğu kesinlik kazanmıştır. Defterde bunlardan başka daha sonraki dönemlere ait yazılar da yer almaktadır. Bu kısmın sonradan eklendiğini düşünmekteyiz.

1.5. Tanımlar

Vakıf: hukukî manasıyla vakıf bir mülkün menfaatini halka tahsis edip aynını Allah Teâlâ'nın mülkü hükmünde olarak temlik ve temellükten müebbeden men etmektir (Bilmen, 1969, c.4: 284). İncelediğimiz kavramın çeşitli kaynak ve zamanlarda farklı tanımları olduğunu görüyoruz. Kavramsal olarak da çok geniş bir konudur. İleride vakıf ile ilgili geniş bir bölüm yer alacağından burada sadece üç tanıma yer verdik. Vakıf bir mülkü toplumun menfaatine göre sonsuza kadar tahsis edilmesidir (Pakalın, 1993, c.3: 577). Vakıf kelimesi Osmanlıcada iki anlamda kullanılmaktadır. Bazen isim olduğu halde vakfetmek karşılığında mastar ve bazen de mevkuf vakf olunmuş manasında ism-i mef'ul olarak kullanılmıştır (Öztürk, 1983: 27).

TD 547: Kuyûd-ı Kadîme Arşiv'indedir. Defterin başında II. Selim'e ait bir tuğra ve Arapça mukaddime olmakla beraber tarih ve kâtip ile ilgili bilginin yazıldığı kısım defterde yoktur. Mevcut ifadelerden II. Selim devrine ait olduğu ve Tahrir Emin'in, Câmesb adlı şahıs olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yapılan inceleme ile defterin 1568 tahririne ait evkâf defteri olduğu kesinlik kazanmıştır.

Defter, 282 varaktır. İçinde daha sonraki tarihlere ait çok sayıda derkenar, pusula ve visale bulunmaktadır. Bolu Sancağı'nın sonraki yüzyıllara ait idari yapısını ve diğer değişiklikleri, bunlardan takip etmek mümkündür. Bu haliyle daha geç devirler için de vazgeçilmez kaynaktır.

Para Vakıfları

İslam dininin faiz konusunda sergilediği tutum diğer tüm dinlerden daha katıdır. Kimi araştırmacılar, bu katı tutuma rağmen iş hayatında faiz uygulamalarını içeren ticari işlemlerden vazgeçilmediği görüşündedir. Kimi araştırmacılar ise, bu ticari işlemlerde İslam hukukunun öngördüğü faiz yasağına mümkün mertebe uyulduğu kanaatindedir (Çizakça, 1999: 3). Öyle ya da böyle, her türlü girişimin faize gerek duyulmadan finanse edilmesi hususunda İslam dünyasının yaratıcı yöntemler ürettiği söylenebilir. Hatta bu yöntemlerin özellikle XII. yüzyıldan sonra batı dünyası tarafından benimsenerek ticari hayatlarında önemli birer enstrüman olarak kullanıldığını da söyleyebiliriz. Bütün bu alternatiflerin varisi durumundaki Osmanlı finans dünyası, XV. Yüzyılda mevcut yöntemlere alternatif, yeni bir finansman yöntemiyle tanışmıştır. Hem ihtiyaç duyduğu nakdi girişimciye sağlamak hem de bu işlemde elde ettiği geliri hayra harcamak amacıyla Osmanlı İmparatorluğu tabiatında ortaya çıkan para vakıfları, finans çevreleri tarafından kabul görmeye başlamakla birlikte, pek tabii faiz eksenli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Para vakıfları Osmanlı topraklarındaki varlığını yüzyıllar boyunca sürmüştür.

Vakfiye

Vakfın gelir kaynaklarının nasıl işletilip, nerelere ne şekilde sarf olunacağını ve vakfa kılavuzluk edecek diğer birçok bilgiyi vakfiyede buluyoruz. Daha geniş olarak ifade etmek gerekirse “vakfiyeler, diplomatik açıdan tasdik ibaresi, davet lafzı; vakfın, mütevellinin (vakıf yönetimi) ve mevkufun tanımı, vakıf şartları, vakıftan rücu (mütevellinin itirazı, hâkimin hükmü), vakfı bozacaklar için beddua, tarih ve şahitler kısımlarından oluşurdu”. Vâkıf, bütün şartlarını kadiya tescil ettirdiğini vakfiyesinde ifade ederdi. Vakfiyeler vakfın işleyişinde ve yönetiminde sorun olup olmadığına bakılacak ana kaynaklardır. Düzenlenen orijinal vakfiye genellikle vâkıfta, vakıf bırakanın ölümünden sonra ise vârislerinde olup defterlere kaydedilmiş sureti ise devlet arşivinde muhafaza edilirdi (İpşirli, 2006: 61-72).

Evlatlık Vakıflar

Evlatlık vakıflar, vakfedenin zürriyetinden (soyundan) olanların, bu vakıftan faydalanmalarını kabul eden vakıflardır (Akipek, 1998: 1-4). Bazı aile vakıfları gelirinin tamamını kendi zürriyetine, bazıları ise hem topluma hem de ailesine gelir sağlardı. İslam hukuk kanunlarına tepki olarak ortaya çıktığı görüşü vardır. Evlatlık vakıfların doğmasına sebep olarak gösterilen bu görüşün geçerli olması mümkün ise de asıl sebep Osmanlı toplum yapısından kaynaklanmaktadır. O devirde mülkün bütünlüğünü nesiller boyu koruyarak ailenin şeref ve varlığını sürdürmek önemli bir şeydi. Bu tür vakıflara dönüştürülmüş aile servetleri, vakfedenin belirlediği şartlar içinde, nesiller boyunca bir bütün olarak kalabiliyordu (Öztürk, 1983: 84). Özellikle tazimattan sonra batıdan gelen her şeyi üstün görme, hatayı İslamda ve Türklükte görmek gibi görüşler oluşmuştur. Bu durumdan vakıflar da nasibini almıştır. Bu kötüleremelere karşı başta Köprülü olmak üzere birçok araştırmacı vakfın nasıl anlaşılması gerektiği ve vakfın devlete, millete yararlarını ortaya çıkarmıştır.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kurumsal Çerçeve

Vakıflar konusunda birçok araştırma yapılmıştır ve yapılmaktadır. Buna rağmen vakıf müessesesi tam anlamıyla açıklığa kavuşturulamamıştır. Bunun başlıca sebepleri, vakıflar hakkında kaynakların oldukça fazla, coğrafyanın geniş ve sürenin çok uzun olmasıdır. Bundan dolayı vakıf müessesinin asıl fonksiyonlarını ve önemini ortaya çıkaracak çalışmaların belli bir ölçü ve metot dâhilinde yapılması gereklidir. (Durmaz, 2008: 10)

Ülkemizde, vakıflar ile metodolojik çalışma tarzını ilk ortaya koyan Fuat Köprülü'dür. Köprülü, vakıfları incelerken sadece bir yönünün değil bütün yönleriyle ve tarih perspektifinde incelenmesi gerektiğini söylemiştir. Kendisi bu bakış açısıyla bakıldığında içtimai tarih, iktisadi tarih, iskân tarihi, topografya, idari ve mali tarih, dini tarih gibi birçok soruya cevap bulunabileceğini örneklerle göstermiştir. Aynı şekilde Ömer Lütfi Barkan da

vakıflar konusunda özellikle şehircilik ve iktisat tarihi açısından karşımızda iyi bir örnektir.

Araştırmamızı yaparken elimizde ki defteri temel kaynak olarak değerlendirdik. Bu alanda çalışma yapanların nasıl ve hangi bakış açılarıyla araştırmalarını oluşturduklarına dikkat ettik. Defter neleri anlatıyor ve ne şekilde araştırmacıların işine yarar düşüncesiyle bu yöne ağırlık verilmiştir. Defteri okuduktan sonraki değerlendirme kısmında Osmanlı padişahları ve devlet adamları ile bazı Türk beyliklerindeki yöneticiler alt başlıklar altında belirtilmiştir.

Kullanılan dil, üslup ve isimler özellikle Türk kültür yönüyle açıklanmıştır. Konrapa bölgesinde en fazla nelerden ve ne kadar vergi alındığına dikkat edilmiştir. Bunlardan başka vakıf türleri hakkında da değerlendirme yapılmıştır. Bazı yerlerde günümüzle ilgili karşılaştırma yapılmıştır. O dönemde de olup günümüzde de devam eden işleyiş ve kültür belirtilmiştir. Değirmenler birçok defa karşımıza çıktığı için onları ayrı bir başlık altında inceledik.

Türk sosyal hayatına yönelik daha sağlıklı ve geniş yorumlarda bulunabilmek için bölgeyle ve Anadolu'nun geneliyle ilgili daha fazla arşiv çalışması yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Bazı fotoğraf çekimlerinin iyi olmaması ile bazılarında da silinme ve lekelenmesi işimizi zorlaştırmıştır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmamızın konusuna ilişkin olarak daha önce yapılmış olan araştırmalar hakkında bilgi vermeye çalışacağız. Yaptığımız çalışma, iki temel konuya önem verilmiştir. Birincisi; Vakıf defteri olması dolayısıyla vakıflar, İkincisi; ise defterin Konuralp'a ait olmasından dolayı bu bölgedir. Bu iki konuyla ilgili yazılan kitap, makale ve tez gibi dokümanlar incelenmiştir.

Vakıflar Osmanlı Devleti ile özdeşleşmiş kurumlardır. Sosyal, dini, iktisadi, kültürel hayatın her yönüyle incelenmesi ve üstünde durulması gerekir. Vakıf müessesesinin özellikle Türk devletlerinde çok yönlü oluşu literatürü bir hayli zengin kılmıştır. Araştırmamıza konu itibarıyla vakıflar ile

alakalı bir giriş yapılmıştır. Bundan dolayı vakıflar ile alakalı kaynaklardan bizi ilgilendirenleri inceledik.

Vakıflar ile ilgili ilk ve önemli araştırmacı Fuat Köprülü'dür. Kendisi vakıflar dergisinde konumuzla alakalı çok sayıda makale yayınlamıştır. Bunlar daha sonraki süreçte oğlu Orhan F. Köprülü tarafından "İslam ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi" adlı kitapta toplanmıştır. Birinci bölüm Türk hukuku ile alakalı makaleler, ikinci bölüm unvan ve istilahlar, üçüncü bölüm ise vakıf meselesi ile alakalıdır. Bizim yararlandığımız bu bölüm daha önce parça parça vakıflar dergisinde yayınlanmıştır. Kendisi vakıflar konusunda araştırmacılara yol gösterici olmuştur.

Ahmet Akgündüz, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi" adlı çalışmasıyla vakıf hukukunu ayrıntılı bir şekilde gün yüzüne çıkarmıştır. Yazar Arapça'ya ve Osmanlıca'ya hâkimiyeti sayesinde bugüne kadar hiç kullanılmamış pek çok yerli ve yabancı kaynağı incelemiştir. Yazar, araştırmalarını yapmak üzere gittiği birçok Arap ülkesindeki birinci elden kaynağı kullanarak, vakıf müessesini İslam mezhepleri geniş bir inceleme yapmıştır. Araştırmalarının sonunda vakıf hukukunu Hanefî, Şafii, Maliki ve Hanbelî mezheplerini dikkate alarak kaleme almıştır. Çalışma mezhepler arasında vakıf hukukunun karşılaştırmalı olarak incelemesi yönünden de önem taşımaktadır. Ayrıca kaynaklar sayesinde konuyu İslam'ın doğuşundan Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar olan çok geniş bir zaman dilimi içerisinde ele almaktadır. Mezheplere göre vakıf müessesesi anlatıldıktan sonra, bu vakıf hukukunun Osmanlı'da nasıl uygulandığı araştırılmış türlü yönlerden ele alınmıştır. İncelediğimiz bu eserin birinci kısmı beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde İslam ve Osmanlı hukukunda vakıf hukuku hükümleri (sahih vakıflar); ikinci bölümde vakıf muamelesinin sıhhat şartları ve vakıfların vakfiyelerinde beyan ettikleri şartlar; üçüncü bölümde vakfın idaresi (velâyet-i ale'l-vakf), dördüncü bölümde mütevellinin tasarrufları (Osmanlı tatbikatında aldığı şekle göre), beşinci bölümde ise vakıf davalarını incelediği görülmektedir. İkinci kısımda kendi içerisinde dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm icâreteynli vakıflar; ikinci bölüm mukâta'alı vakıflar, üçüncü bölüm gedik, girdar, hulüvv, örfü belde, paf dof ve benzeri

tasarruf hakları, dördüncü bölüm ise tahsisat kabilinden (gayr-t sahih- irsadi) vakıflar üzerine araştırmalar yapılmıştır.

Değişik İslam fıkıh ekolleri doğrultusunda kaleme alınan eserde, vakıf hukuku üzerine araştırma yapmak isteyenler için oldukça geniş ve faydalı bilgiler mevcuttur.

Bahaeddin Yediyıldız'ın "XVIII Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi" (Bir Sosyal Tarih İncelemesi) adlı çalışması Fransızca olarak 1985 yılında Fransa'da yayımlanmıştır. Daha sonra genişletilmiş bir baskısı da Kültür Bakanlığı tarafından 1990'da Fransızca yayımlanmıştır. Eser 2002'de ise gözden geçirilerek genişletilmiş ve 2003'te Türk Tarih Kurumu tarafından Türkçe yayımlanmıştır

Yazar vakıf müessesesinin tarihi, psikolojik, iktisadi, geleneksel ve sosyal yönlerini işledikten sonra sondaj metoduyla seçilmiş vakfiyelerden hareketle bir bakış açısı ile incelemiştir. Özellikle vakıf teşkilatının askeri sınıf tarafından varlıklarını meşrulaştırma ve düşüncelerini yayma aracı olarak kullanılabilirliği üzerinde durmaktadır. Yazar, eserin giriş kısmına vakıf müessesesi üzerindeki araştırmaların önemi, vakfın tarifi, vakıf kurucularının zihinlerinde tasarladığı vakıf anlayışı ve vakıf kategorilerine değinmektedir. Eser on iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm vakfın menşei üzerine kısa bir bakış, ikinci bölüm İslam toplumunun yapısında siyasi-içtimai değişme, üçüncü bölüm arzular ve ihtiyaçlar, dördüncü bölüm toplumun ahlaki ve zihni yapısının incelendiği görülmektedir. Beşinci bölümde nesnelere çokluğu ve statülerinin çeşitliliği, altıncı bölümde vakıf kurucularının sosyal tabakalaşmadaki yeri ve yedinci bölümde de vakıf teşkilâtı anlatılmaktadır. Sekizinci bölüm kültür, dokuzuncu bölüm din, onuncu bölüm beledi ve sosyal hizmetler, on birinci bölüm aile, on ikinci bölüm politika konusu değerlendirilmektedir.

Yararlandığımız diğer önemli eser ise vakıflar dergisidir. Derginin birinci sayısı 1938'de çıkmıştır. Aralık 2010'da 34. sayıya ulaşmıştır. Vakıf konusundaki araştırmacıların kesinlikle görmesi gereken eserlerdendir. Bu dergiden yararlandığımız konular şunlardır. Neşet Çağatay: "İslam'da vakıf kurumunun miras hukukuna etkisi", İsmet Kayaoğlu: "Vakfın Menşei hakkındaki görüşler", Bahaeddin Yediyıldız: "Vakıf Müessesesinin XVIII Asır Türk Toplumundaki Yeri", Mehmet Akif Erdoğan: "Ertuğrul Gazinin Bilecik

Vakıfları”, Walter Ruben (Terc. Meliha Toprak) “Buddhist Vakıfları Hakkında”, Ömer Lütfi Barkan: “Osmanlı İmparatorluğu’nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler, II: Vakıfların Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Kullanılmasında Diğer Şekiller Vakıflar”, Ali Himmet Berki Vakıf Kuran İlk Osmanlı Padişahı”, “Vakıfların Hukuk ve Tarih Bakımından Kıymeti”, “Vakıfların Tarihi, Mahiyeti, İnkişafı ve Tekâmülü, Cemiyet ve Fertlere Sağladığı Faideler”, Şakir Berki: “Vakfın Mahiyeti”, Hilmi Ziya Ülken: “Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği”, Osman Keskinöğlü: “Bazı Yönleriyle Vakıflar” adlı makalelerden yararlandık.

Konumuz için diğer bir önemli yön de defterin Konuralp tarihini ilgilendirmesidir. Bundan dolayı Konuralp ve çevresi ile ilgili kitap, makale ve tez gibi dokümanlar alanımıza girmiştir.

Kenan Ziya TAŞ, “Tapu-Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Bolu Sancağı” Ankara Üniversitesi’nde hazırlanmış, basılmamış doktora tezidir. Arşiv kaynakları bakımından son derece zengindir. Sadece 16. yüzyıl değil sonraki yüzyıl için araştırma yapanların işine yarayacak bilgiler sunmaktadır. Bolu sancağını günümüzle karşılaştıracak olursak kabaca Bolu, Düzce, Bartın, Karabük ve Zonguldak topraklarından oluşmaktaydı. Bu illerin tarihleri için de güzel bir çalışma olduğu söylenebilir.

Yerel tarih olarak faydalandığım eserlerden biri de, Zeynel Özlü’nün “Batı Karadeniz’de Antik Bir Osmanlı Kenti Prusias Ad Hypium Üskübü” (Konuralp) isimli kitaptır. Adı geçen kitap, Düzce Üniversitesi Araştırma Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Özellikle Osmanlı devletinin son dönemleri için önemli eserdir. Araştırmacı çalışmasını yaparken kadı sicilleri, vakfiyeler, esas defterleri, hurufât defterleri, salnameler ve temettüat defterlerinden yararlanmıştır. Konuralp için sosyo-kültürel ve ekonomik durumu göstermesi bakımından önemlidir.

Cevdet Yakupoğlu “Bartın Vakıfları” (1214-1514) adlı eserinde 16. yüzyılda Bolu sancağına bağlı günümüzde ise Bartın topraklarında kalan Ulus kazası ile Oniki divan kazasını incelemiştir. Yazarın incelediği zaman süresi bizim araştırdığımız süreyle hemen hemen aynıdır. 15. numaralı Bolu sancağının vakıf defterinde yukarıdaki ismi geçen kazaları incelemiştir. Bartın ve çevresi için önemli bir eserdir ve bu eser hazırlamış olduğum

çalışmamda bana farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Sekiz bölümden meydana gelen eser, Bartın ili için sosyal, ekonomik ve kültürel yönden değerli bir eser olmuştur.

Fuat Uçar, “Osmanlı Dönemi’nde Bolu’da Paşa Vakıfları” adlı yüksek lisans tezini hazırlamıştır. Bu çalışma Aralık 2009 yılında Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi’nde basılmıştır. Eser zaman bakımından tam olarak incelememizle örtüşmese de yol göstericiliği bakımından önemlidir. Girişte vakıflar ve Bolu hakkında bilgi vermiştir. Birinci bölümde ise Bolu’da vakıfları olan paşaları incelemiştir. İkinci bölümde ise paşa vakıflarının tarihi seyri ve Bolu’ya katkıları ile Bolu paşa vakıflarının ışığında Osmanlı vakıf müessesesi adlı başlıklar mevcuttur. Bu çalışma da araştırmacılara ve meraklılarına kaynaklık etmesi bakımından oldukça önemlidir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Vakıf incelemelerinde yöntem ve metot olarak üç yaklaşım öne sürülmüştür. (Yediyıldız, 1984) Bunlar;

- 1) Kronolojik ve yatay yaklaşım tarzı
- 2) Coğrafi ve dikey yaklaşım tarzı
- 3) Külliyelerin iç bünyesinin ve özellikle orada cereyan eden sosya-kültürel hayatın, kuruluştan günümüze bütün yönleriyle tahliline yönelik yaklaşım tarzıdır.

Bizim araştırmamız yukarıda adı geçen çalışmalar içerisindeki iki nolu tarza yakın bir yaklaşım tarzı olacaktır. Coğrafi olarak Konuralp şehri ve kaynak olarak da TD- 547 vakıf defterinin Konrapa kısmıdır. Mekân olarak kısıtlıdır. Bu açıdan bütüncül ya da tümdengelimci olarak adlandırılabilir bir metot uygulanmıştır. Ancak araştırma belge yönelimli olduğundan belgelere ait olduğu mekân ve zamana ilişkin varılan genel sonuçlar büyük ölçüde vakıf defterine bağlıdır.

3.2. Bilgi Toplama Kaynakları

Araştırmamızın temel kaynağı TD-547 vakıf defterin Konrapa kısmıdır. Bu defter 1568 tarihlidir. Sonraki dönemlere ait yazışmalar deftere eklendiğini

gördük ve bunları da araştırmamıza dâhil ettik. Bunların yanında vakıflar ile alakalı kitap, makale ve tez gibi çalışmalardan yararlanarak araştırmamızı yaptık.

3.3. Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Öncelikle vakıflar ile alakalı çalışmaları inceleyerek bir ön bilgi edindik. Sonra araştırmamıza konu olan defterin Konrapa kısmının transkripsiyonu yapılmıştır. Çalışmanın metin kısmında aslına sadık kalınarak transkript edilmeye çalışılmıştır. Metinde kullanılan isimler günümüz kullanım şekliyle yazılmıştır. Defteri dikkatli okumaya çalıştık fakat okunmasında zorluklar çektiiğimiz yerler oldu. Defterin, özellikle de isimlerin geçtiği yerleri okunurken noktaların kullanılmaması işimizi zorlaştırmıştır. Bundan dolayı yanlış yönelişler olabilmektedir. Bunlara ek olarak defterin fotoğraf çekimi de Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. İki sayfa bir fotoğrafta yer almıştır. Bundan dolayı defterin iç kısmının kenarları iyi çıkmamıştır. Yer yer lekeler ve silinmiş kısımlarda vardır. Hiç okuyamadığımız yerlerin yerine parantez içinde üç nokta (...), yanlış okuma ihmali olan kelimenin yanına soru işareti (?) ve silinmiş kelimenin yerine ise (silinmiş) şeklinde yazılmıştır.

4. BULGULAR V EYORUMLAR

4.1.GENEL OLARAK VAKIFLAR

4.1.1. Tanımı

Kelime olarak durdurmak, alıkoymak manasında kullanılan vakıf; genellikle terk, emanet ve depo anlamlarına gelmektedir (Yediyıldız, 2003: 8). Ebu Hanife'ye göre vakıf; "mülk bir malı vakfedenin mülkünde alıkoymak (hapsetmek) ve gelirini sadaka olarak vermek" şeklinde tanımlanır. Ebu Yusuf ve İmam Muhammed ise vakfı, "mülk bir malı Allah'ın mülkü olarak temlik ve temellükten devamlı olarak men etmek ve menfaatini Allah'ın kullarına tahsis etmek" şeklinde tanımlamaktadır (Demir, 2011: 147).

4.1.2. Niteliği

Vakıf hakkında mezhep imamlarının değişik görüşleri bulunmaktadır. Ebu Hanife, vakfa cevaz vermekle beraber vakfa ihtiyatla yaklaşmıştır. Kur'ân'daki miras ile ilgili ayetlerin Ebu Hanife'nin bu şekilde davranmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Ona göre bağışlanan mal, vakıfta bulunan kişi tarafından istenildiği zaman geri alınabilirdi. Hac görevi sırasında Medine'de oluşturulmuş olan İslam vakıflarını gören ve vakıfların Müslümanlar için faydalı olacağını düşünen Ebu Hanife'nin öğrencisi Ebu Yusuf ise vakfın oluşmasını çok fazla istemiş ve bunu desteklemiştir (Kayaoğlu, 1985: 141).

İmam-ı Azam'dan farklı bir görüşe sahip bulunan İmam Şafi'i; vakfın, varislerin mülkiyeti olarak kalacağı görüşünü reddetmektedir. İmam Hanbeli'nin de desteklediği bu görüşe göre vakfedilen bir mülk, onu vakfeden kişinin mülkü olmaktan çıkar. İmam Malik ise bu konuda farklı düşünmektedir. Ona göre vakfedilen bir mal, başkasının mülküne girmezse de bazı tasarruflar itibariyle onu vakfeden kişinin ve varislerin mülkünden çıkmaz.

Bu görüş farklılıklarından hareketle çeşitli mezhepler ve araştırmacılar tarafından birçok değişik tanım yapılmıştır. 15. yüzyıl Osmanlısına baktığımızda vakıfla ilgili şu tanım yapılabilir: Vakıf, hukuki bir antlaşma olup, bir kimse Allah'a yakın olma amacıyla (bazen başka amaçlar için) mülk ve menkul veya gayrimenkul malını dini, hayri veya içtimai bir amaçla daimi olarak ayırmasıdır (Kayaoğlu, 1985: 141).

4.1.3. Amacı

Vakfın içtimai bakımdan mahiyeti bahsinde şu noktayı da kaydetmek lazımdır. İktisadi ve mali yönlerden fakirlerin kalkınmasını ve sosyal hayatın gelişmesini sağladığı için vakıflar, devlet ve toplum nezdinde oldukça önemli bir konuma sahiptir. Vakıf malları hastane, köprü, kütüphane, han, çeşme, mer'a, harman yeri gibi kurumlar vasıtasıyla doğrudan doğruya halkın kullanımına sunulmuştur. Daha açık bir ifadeyle, zengin fakir ayırt etmeksizin vakıf mallarından herkes yararlanabilmektedir. Fakir ve kimsesizlerin barınması, açların doyurulması, güçsüz ve hasta fertlerin bakımı gibi maksatlarla da vakıflar kurulabilir. Vakıfların ortaya çıkışındaki esas bu olmakla birlikte sonradan çeşitli amaçlar doğrultusunda da vakıflar oluşturulmuştur. Şu halde vakıf sosyal ahlakın oluşumuna katkı sağlayan bir mahiyet arz etmektedir. Zirâ kişiler arasında sosyal ve iktisadi yardımlaşmanın kuvvetli olduğu toplumlarda fakirlik ve bunun doğurduğu sosyal yıkıntılar en aza inecek hatta ortadan kalkacaktır. Buradan da anlaşılacağı üzere hayır amacı taşıyan vakıfların sayısının artması aynı oranda toplumsal ahlakın düzelmesine katkı sağlayacaktır. Demek oluyor ki hayri vakıflar, bu bakımdan da kayda değerdir. Bunların fazlalığı nispetinde sosyal ahlakta düzene girer (Berki,1969: 1-7).

Ayrıca Türk devletlerine baktığımızda gerek İslamiyet öncesinde gerekse Türk İslam devletlerinde devletin temel görevi halkın mutluluğunu ve refahını sağlamaktır. Buna göre hükümdar halkın huzur ve mutluluğu için adaleti, güvenliği ve paranın istikrarını sağlayacaktır. Böyle bir ortamda halkın ekonomik ve sosyal faaliyetleri artacaktır. Devlet de iyi bir ordu hazırlayarak yeni ülkeler fethedecektir. Ayrıca devlet sosyal ve ekonomik hayatta daha çok düzenleyici rol oynayacaktır (Ünal, 1997: 22-.225). Vakıfların amacı toplumdaki gelir dağılımındaki eşitsizliği gidermek ve sosyal hayattaki düzeni sağlamaktır. Bu şekilde toplum içindeki farklılıklar daha az bir seviyeye inecektir. Devlet sosyal yatırıma girişmemiştir. Yol, köprü, kışla, kale, yaptırsa da bunlarda doğrudan askeri amaçlıdır (Ertürk, 2000: 37).

Varlığını yönetici sınıfın üyelerine ait vakıflara borçlu olan teşkilatlar bilerek veya bilmeyerek hükümet politikasının propagandasını yapmaktaydılar. Medrese profesörlerinin, tekke şeyhlerinin, cami personelinin, vaizlerin Türk –Müslüman toplum üzerinde etkisi fazladır. Bazen

veziriazam bile bu kişilerin baskısı altında kalabiliyordu. İstedikleri zaman halkı yöneticilere karşı tahrik edebiliyorlardı. Örneğin; Ayasofya vaizi İspirizade III. Ahmed'in saltanattan düşüşü ve Damad İbrahim Paşa'nın katlinde etkili olmuştur. Bunun gibi sûfi tarikatları, halkın gözünde güçlü ve hükümdarlar için çekinecek durumda idiler (Yediyıldız, 2003: 11).

Vakıf hizmetlerinin amaçları altı kısımda açıklanabilir.

1- Vâkıfın (vakıf, tesis yapanın) servet ve parasının israf yaparak harcamasının önüne geçmek.

2- Fakirlik içerisinde bulunan kişilere iktisadi, mali ve sosyal yardım sağlamak

3- Bütçesiyle toplum hizmetlerini tam manasıyla göremeyen devletlerin vakıflar aracılığıyla halkın ihtiyaçlarını karşılamak.

4- Milletini dini ihtiyaçlarını, ayin ve ibadet arzularını tatmin ve bu uğurda yapılan abideler dolayısıyla milletin tarihini ve turistik imkânlarını zenginleştirmek

5- Milli servetin daimi surette işletilmesi sağlamak

6- Milli eğitim sahasında rol oynamak (Berki, 1965: 85-91).

7- Osmanlı'da vakıfların idari yapılanmasına geçmeden önce devlet ile vakıflar arasındaki değişen ilişkilere göz atmamız gerekir. Çoğu zaman devlet vakıflar hakkında tek taraflı kararlar alıp uygulamaya koyabiliyordu. Osmanlı devleti vakıfları kurarken devletin şartlarını göz önüne alıyordu. Devletin kuruluşunda ve fetih döneminde vakıflar bu amaçlara uygundu. O bölgenin şehirleşmesinde, Türkleşmesinde, İslamlaşmasında etkili olmuştur. Son dönemlerinde toprak kayıpları başlayınca farklı amaçlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bize siyasi iktidarın devamı için faydalı olduğunu gösterir (Yediyıldız, 1982: 11).

4.1.4. Tarihçesi

Dinleri ve amaçları farklı olsa da diğer medeniyetlerde de vakıf manası taşıyan bazı kurumlar görülmektedir (Akgündüz, 1996: 5). Uzak doğudaki kültürlerle bakıldığında Buda'nın ölümünden sonra Hintli bey ve tüccarların tarla, ev, bahçe, insan ve öküzler verdikleri görülmektedir (Walter, 1942: 177)

Mezopotamya'da Babil hukukunda vakfa benzeyen ekonomik tasarruflar vardır. Burada kral, arazisinin bir kısmını kamu görevlilerine

bağışlar ancak bu araziler kralın çocuklarına veya mirasçılarına intikal edebilir. Eski Mısır Medeniyeti'nde de vakıf düşüncesi vardır. Tapınaklar, kabirler ve ilahlar için tahsis edilen alanlar bulunmaktaydı. Bunlar dini amaçlardan kaynaklanırdı. Mısırlılar aileye ve çocuklara da vakıf yapmışlardır. Vakfın yönetimini genellikle en büyük erkek çocuğa verirlerdi. Eski Yunan hukukunda da site denilen korporasyonlar lehine yapılan bağışlar ve vasiyetler vakfa benzer. Roma'da ilkel bir özellik gösteren vakıflar Eski Yunan'daki bağışlara benzer. Özellikle Hıristiyanlığın resmi din olmasından sonra vakıf düşüncesi gelişmiştir. Son olarak Germenlerde de vakıf kavramına benzer tasarrufların bulunduğu görülmektedir. Bunların amacı belli bir aileye herhangi bir malı sınırlı bir süreliğine veya o ailenin sona ermesine kadar verilmesidir. Dahası Vakıflar arşivinde Hz. Musa, Hz. Salih, Hz. Nuh ve Hz. Lût vs. peygamberlerin isimleriyle adlandırılan vakıf kayıtlarına rastlanmaktadır. Ancak bu isimlerin vakıfta bulunan kişiler tarafından sonradan oluşturulduğu anlaşılmaktadır. (Akgündüz, 1996: 482-488)

Bu genel bilgilerden sonra vakıfların ortaya çıkışı üzerine yapılan farklı nazariyeleri inceleyebiliriz. Vakıf konusunda önemli çalışmalar yapmış olan kişilerden birisi olan M. Fuat Köprülü, bu konuda bazı nazariyeler ortaya koymuştur. Buna göre;

1- İdealist (İslami) nazariye: bu nazariyeyi savunan kişiler İslam hukukçularının klasik düşüncelerine sadık kalarak vakfın tamamıyla İslami bir müessese olduğunu kabul ederler.

2- Aksül'ül amel nazariye: bunlar, aileler için yapılan vakıfların vakıf müessesinin ortaya çıkmasına sebep olduğunu iddia etmektedirler. İslamiyetten önce kadınların miras hakkı çok aşağı seviyelerde bulunmaktaydı. İslamiyetle birlikte bu durum değişmiş ve kadınların lehine sonuçlanmıştır. Bu düşünceyi savunanlar, bazı kişilerin kızlarından miras kaçırmak için vakıf kurma yoluna başvurduğunu ileri sürerler.

3- Devlet menfaati nazariyesi; bunu savunan kişiler, vakfın ortaya çıkışını Hz. Peygamber'in vefatından sonra ona ait ganimetlerin üzerinde yapılan değişikliklerde ararlar. Hz. Peygamber'den geriye kalan toprakların varislere kaldığı iddia edildiyse de bu düşünce kabul görmemiş ve bu toprakların Beytü'l-Mal'e ait olduğu kabul edilmiştir. Bu nazariyeyi savunan

kişilere göre vakıf müessesesi yukarıda izah edilen mesele sonrasında ortaya çıkmıştır.

4- Roma hukuk menşei nazariyesi; bu nazariyeyi savunan kişilere göre vakıf müessesinin Müslümanların Roma hukukunu taklid etmeleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Ancak bu düşünce fazlaca bir destek bulamamıştır.

5- Bizans hukuku menşei nazariyesi, bunu savunan kişilere göre, vakıf müessesesinin Bizans örnek alınarak meydana gelmiştir. (Köprülü, 2005: 300-306)

Fuat köprülü vakıf hususundaki görüşlerine şu şekilde devam eder; *“Evvela kat’iyyetle söylenebilirki vakıf müessesesi doğrudan doğruya islam dininin dini-ahlaki esaslarından doğmuş ve münhasıran islami bir müessese değildir. Bütün büyük dinler gibi islam dininde hayır ve teavün kabilinden ahlaki prensipleri teşvik etmesi pek tabidir; lakin bunun sırf müslümanlığa has bir vakıf teşkil edemeyeceği ve vakıf müessesinin zuhurunda yalnız bunun amil olamayacağı meydandadır”* (Köprülü, 2005: 3009).

İslam vakıf müessesinin yukarıda belirtilen kültürlerden bazı unsurlar aldığı ihtimal dışı değildir. Kaynağı ne olursa olsun vakıf, yeni bir düzenleme ile İslam müessesesi hüviyetini almış ve İslam ülkelerinde meydana gelen değişimlerde devrine ve anlayışa göre iyi ve kötü izler bırakmıştır (Yediyıldız, 1986: 155).

İnsanlığın tarihsel süreci içerisinde ortaya çıkan ve gelişen kurumlar arasında olan vakıf, insanı merkeze alır ve ona hizmet eder. Vakıflar yoluyla kişiler servetlerini ve ekonomilerini kişisel olmaktan çıkararak toplumsallaştırır (Özcan, 2010. 26). Bu açıdan vakıf dünyanın birçok yerinde birbirine benzer uygulamalarla ortaya çıkmıştır. Tabii olarak gelişim süreçleri ve etkilenme aşamaları birbirleriyle tamamen aynı olmasa da benzer yapılanmalarla hizmet etmiştir. Vakıf araştırmanın faydası, sadece bu müessesenin farklı açılardan incelenmesi değil; o dönemdeki askeri, siyasi, ve toplumsal konularda bilgi sahibi olmaya imkan tanımasıdır (Yediyıldız, 2003: 4). Bu bilgileri elde etmede vakfiye veya vakıf-nâmeler bizim için önemli kaynaklardır.

4.1.5. İslamiyet'te Vakıf

Vakıf müessesesi, insan fıtratında bulunan yardımseverlik, fedakârlık ve dayanışma duygulardan beslenmektedir. Diğer birçok kültürde vakıf müessesine rastlanıyorsa da hükmî şahsiyeti hâiz ve ebedî şekilde hayır ve sevap amacıyla yapılan vakıflar İslamiyet'te ortaya çıkmıştır.

Ölümden sonra insanların amel defterinin kapanacağı ancak faydalı ilim, hayırlı evlat ve sadaka-i cariye bırakan kişilerin bunun dışında kaldığı ve insanların sadaka-i cariyeden faydalandığı sürece ölen kişinin amel defterine sevap yazılacağı ile alakalı Hz. Peygamber'in bir hadisinde geçen sadaka-i cariye kavramı vakıf olarak yorumlanmıştır.

Medine devrinde Hz. Peygamber Hayber'deki hurma bahçesini fakirler için vakfetmiştir. Hz. Ömer, Hz. Osman, Ebu Talha, Cabir gibi sahabeler de Hz. Peygamber'in sağlığında arazilerini vakfetmişlerdir (Ekinci, 2008: 414).

Hicretten sonra İslam devletinde büyük gelişmeler oldu. Fetihlerden sonra büyük servetler ve etkili toprak sahipleri ortaya çıktı. Abbasilerden başlayarak çeşitli İslam devletlerinde ekonomik ve sosyal alanlarda değişiklikler meydana gelmiştir. Büyük servete sahip hanedan üyeleri, devlet adamları, büyük toprak sahipleri birbirleriyle yarışırca;na vakıf kurumları oluşturular.

Vakıfların İslam devletlerindeki yerine bakılacak olursa; Hz. Ömer'in halifeliği zamanında başlayan İran, Suriye, Filistin ve Mısır savaşları neticesinde Arap yarımadasında o döneme kadar görülmeyen mal varlığı ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak vakıf müessesesi de gelişme göstermiştir. Ancak vakıflar VIII. yüzyıldan itibaren gelişmişlerdir. Örneğin İslam'da kurallarına uygun olarak ilk vakfı kuran kişi Emevilerin altıncı halifesi olan I. Velid'dir. Halife Velid, Şam'daki ünlü Ümeyye Camii'ni yaptırarak 706 yılında birçok köy ve tarlayı vakfetmiştir. Bu durum, vakfın ihtiyaç neticesinde ortaya çıktığını ve sonradan da gelişip kökleştiğini göstermektedir.

Abbasiler döneminde vakıf müessesesi için hukuki şartlar belirlendi. Sayıları artarak Maveraüneh'r'den Atlantik kıyılarına kadar çeşitli vakıflar oluşturuldu. Mescidler, türbeler, ribatlar, kervansaraylar, tekkeler, medrese ve mektepler, köprüler, sulama kanalları, su yolları, hastaneler, imaretler gibi birçok tesisler oluşturuldu. Hatta; kışın aç kalan kuşların ihtiyaçlarını karşılamak için vakıf oluşturulduğu bilinir. İslam mütefekkeri Ebu Yusuf'un

düşünceleri vakıf sayısının artmasına katkı yapmıştır. Vakıfların kişilere bazı getireleri olmuştur. Kişi, yaptığı vakıf ile halk arasında iyi bir itibar kazanabilir, siyasi mevkisini kuvvetlendirebilir, uhrevi liyakat kazanabilirdi. Bundan başka bazılarında tenkit ettiği şekilde öldükten sonra veya müsadereeden sonra ailesine geçim kaynağı olarak bırakabilirdi (Köprülü, 2005: 312).

Türklerin Doğuda hâkimiyet sahibi olmasından sonra da vakıf müesseseleri idareciler ve sultanlar tarafından desteklenmiştir. Daha Karahanlı devleti zamanında, Vezir Ebû İshak İbrahim bin Nasr Tamgaç Buğra Han vakıf oluşturmuştur. Bu vakfın önemi Nizamu'l-Mülk'ün Bağdat'ta kurduğu (1067) medreseden önce ehl-i sünnet görüşünü savunan bir medrese olarak tesis edilmesidir. Bundan bir tane de Bimaristan (dâru'ş-şifa) vakfı vardır (Kayaoğlu, 1976: 51).

Selçuklu devletiyle birlikte vakıf sayısı da artmıştır. Selçuklu devleti, şii düşüncesine karşı her zaman sunni inancın savunucusu olmuştur ve vakıfların sayısını arttırarak sunniliğe kattı yapmak istemiştir. Bununla birlikte Selçuklu Beylikler döneminin vakıfları için elimizdeki vesikalar yok denecek kadar azdır. Vakıfların arttığı dönem Osmanlı akını ile Batı Anadolu'nun tamamen ele geçtiği ve Rumeli'ye geçildiği dönemdir.

Memluklar döneminde Mısır topraklarının yedide ikisi vakıf topraklarıydı. Bu dönemde yapılan sayımlara göre köylerin de dikkate değer bir kısmı vakıftır. Ayrıca çeşitli devletlerde, usulsüzlük ve devletin ihtiyaç duyması gibi durumlarda vakıflara müdahale edilmiştir. Örneğin Fatımiler Arazi vakfını yasakladılar. Halife al-Mu'izz el koyduğu vakıfları 1.5 milyar dirhem karşılığında iltizama verdi. Bu paradan vakıfların ihtiyacı karşılanıyor; geri kalan kısmı devlet hazinesine giriyordu. Bu defada usulsüzlükler ortaya çıkarak gelirler düşmüştür. Selahaddin Eyyübi Mısır'ı alınca vakıflara tekrar düzen getirmiştir. Özellikle Sünniliğin temsil edildiği vakıf kurumlarının geliri artmıştır (Yediyıldız, 1986: 156-61).

Moğol istilası sırasında vakıflarda duraklama hatta bir gerileme olduğu kabul edilir. Moğol beylerinin İslamiyeti kabul ettikten sonra vakıflara önem verdiğini biliyoruz. İlhanlı Moğolların ilk müslüman Sultanı Ahmed Tekudar'dır. Kendisi Mısır hükümdarına gönderdiği mektupta ondan vakıfların düzeltilmesine yardımcı olunmasını istemiştir. Sultan Ahmed' den sonra Gazan Han'ın islamiyeti kabul edeceği zamana kadar vakıfların üzerine

düşülmedi. Gazan Han ile birlikte İslami hayatta Gazan Hanın bıraktığı vakıflar arasında şunlar bulunuyordu; Ebvabü'l-Birr-i Gazani diye isimlendirilen binalar, muazzam bir türbe, Hanefilere ve Şafilere ait iki medrese, hangâh, darü's siyade (seyyidlere ait medrese), darü'ş şifa, rasathane, kütüphane, beytü'l-kanun (devlet arşivi), mütevelliyeye ait bir bina, halka açık hamam, ihtiyaç sahibi çocuklar için oluşturulan binalardan oluşmuştur. Bunların dışında dul kadınların, fakirlerin, yolcuların ihtiyaçları karşılanırdı. Efendilerinden korkan köle ve cariyelerin kırdıkları çanak çömleklerin masraflarının karşılanmasında vakıfların yardım etmesi bu kurumların rolünü gösteren dikkate değer bir örnektir. Anlaşılacağı üzere vakıflar çok geniş konularda oluşturulmuştur (Köprülü, 2005: 321-322).

Anadolu beylikler döneminde de vakıflara önem verildiğini görüyoruz. Örneğin; 1303 tarihli vakfiye, Kastamonu'da Türkleşmenin ne kadar olduğunu ve vakıfların bu konuda nasıl bir fonksiyona sahip olduğunu gösterir. Bu vakfiyeye göre Şarva adlı bir şeyh, Kastamonu ve çevresinden kendine ait olan Hisarcık, Değirmençayırı, Kızılçaviran, Akçaviran, Seydeklik, Göl ve Tereşke adlı yerleri zaviyelere vakfetmişlerdir. Elde edilen vakıf gelirleriyle, zaviyeye gelip gidenlere yemek verilmesi istenmiştir (Yavuz, 1998: 135).

Ertuğrul Gazi ismiyle vakıf vardır. Yapılan araştırmalara göre bu vakıf, Ertuğrul Gazinin hatırasına sonradan oluşturulmuştur. Bu vakıflar Bilecik'te bulunur (Erdoğdu, 1990: 83). Osman Bey oğluna bıraktığı vasiyette ondan ilime, âlimlere hürmet ve Allah'ın kullarına rahmet ve şefkat göstermesini istemiştir. Orhan Bey, ilk defa İznik'te mükemmel bir medrese oluşturarak vakfın ihtiyaçlarına yetecek kadar gayrimenkul vakfetti (Berki, 1962: 127).

Germiyanoğlu Yakup Bey, 1321 yılında Uşak yakınlarındaki Hacim Köyünde bir zaviye yaptırarak etrafındaki araziyi bu zaviyeye vakfetmiştir. I. Yakup beyden sonra oğlu Süleyman şah ve torunu II. Yakup da Kütahya, uşak, Kula, Simav ve Banaz bölgelerinde pek çok hayır eserleri yapmışlardır (Alkan, 2006: 744-745).

Bir başka örnekte 1342 tarihli Karamanoğlu İbrahim Bey vakfiyesidir. Kendisinin yaptırdığı medrese, cami ve imarethane için bazı yerleri vakfetmiştir. Vakfiyeye göre imarethanede her gün en iyi cins buğdaydan tanesi bir buçuk kilo gelmek üzere en az 150 ekmek ve otuz kilo et pişirilerek ihtiyaç sahiplerine dağıtılacaktır. Bu imarete uğrayan âlimlere mütevellî

hürmet gösterecek ve özel simit, çörek, yeme gibi ikramlarla onları üç gün misafir edeceklerdir. Hayvanlarına yem verilecektir. Burada misafirlik üç gündür (Yavuz, 1998: 136).

Vakıfların gelişip toplumla bütünleşerek işlevsel bir hal alması tam anlamıyla Osmanlı devleti zamanında gerçekleşir. Bu sebeple vakıfların her türlü faaliyetlerini, her ne kadar aralarında azımsanmayacak bir etkileşim olsa da, Osmanlı öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırabiliriz. Osmanlı devleti kendisinden önceki vakıf kurumunu miras olarak aldıktan sonra hem teorik hem de uygulama olarak geliştirmiştir. Bu kurumlar Osmanlı şehirlerinin kurulmasında, gelişmesinde, hayatın işlerliğinin devam etmesinde son derece önemli rol oynamıştır. Bu açıdan vakıflar basit bir yardımlaşma kurumu olmanın ötesinde sosyal ve ekonomik hayatın hemen her yönünde aktif alan bir sosyal kurumdur. Osmanlı toplumsal hayatı ve vakıflar değerlendirilirken Osmanlı medeniyeti bir vakıf medeniyeti olarak adlandırılmaktadır (Kazıcı, 2003: 80).

Osmanlı devletinde vakıf hukukunu ele alan ve bu konudaki problemlerin çözümünü amaçlayan çeşitli eserler kaleme alınmıştır. Bunların en önemlisi XVI. yüzyılda yaşayan Kirmastizâde tarafından vakıf hükümleri derlenerek yazılan Mesâilü'l-Evkaf adlı eserdir. Kirmastizâde, Eserinin giriş bölümünde vakfın öneminden bahsettikten sonra zenginlerin yeterince hayır işlemediğini, devletin ise her yere yetişmekte zorlandığını, bu yüzden vakıf müessesesine daha fazla önem verilmesi gerektiğini söylemektedir (Özcan, 2010: 31).

Vakıf kurumu Osmanlı devletinde halkın refahını sağlamaya yönelik bir anlayıştır. Buna göre vakıflar, padişahlar, padişah dışındaki hanedan üyeleri ve üst düzey devlet adamları tarafından desteklenmiştir. Valide sultanlar, veziriazamlar, kaptân-ı deryalar, şeyhülislam ve her türlü büyük-küçük devlet adamları vakfın gelişmesine ve zenginleşmesine yardımcı olmuşlardır (Özcan, 2010: 33).

Vakıf sistemi özellikle XIX. yüzyılın başlarından itibaren büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Evkaf Nezaretinin kurulmasıyla başlayan sürecin yanlış yönetimi, ekonomik sıkıntılar, sosyal problemler, toprak kayıpları, siyasi bunalımlar ve vakıflara yönelik hatalı politikalar tahribata yol açmıştır (Özcan, 2010: 100-101).

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat fermanının ilanından sonra miri araziler özel mülk haline dönüştürülmüştür. Bununla birlikte miri arazi kaynaklı (irsali) vakıf sayısında azalma olmuştur. Giderlerini karşılayamayan veya yeni kurulan hayır kurumları ihtiyaçlarını para vakıfları yoluyla karşılama yoluna gitmiştir. Bunun sonucunda bahsettiğimiz dönemde para vakıflarında artış olmuştur.

Vakıflar I. ve II. Balkan savaşları ile I. Dünya savaşında zarar görmüştür. Tüm bunlara rağmen Osmanlı devletinin son yıllarında dahi vakıfların birçok yararı olmuştur. Cumhuriyet dönemine intikal eden birçok vakıf vardır (Alkan 2006: 764).

4.1.6. Unsurları

4.1.6.1. Vakfeden

Bir şeyi, bir yere hayır amacıyla bağışlayan kişiye denir. Vakıf mal varlığında azalma meydana getiren bir hukuki işlem olduğu için vakfeden kişinin tam eda ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Buna göre vakfeden kişi temyiz kudretine, bülüğa ve rüşde sahip olmalıdır. Gayrimümeyyiz küçükler, akıl hastaları, mümeyyiz küçükler, matuhlar ve mahcurlar vakfın kurucusu olamaz. Sefihler de tam eda ehliyetine sahip olmadıkları için vakıf kuramazlar, ancak ölümden sonra hüküm doğurmak üzere vasiyet yoluyla vakıf kurabilirler (Demir, 2011: 148).

Hem kadın hem de erkekler vakıf müesseselerinde görevli olabilir. Nesiller boyunca mütevellilerinin kadın olma şartı olan bazı aile vakıfları da vardır (Çağatay, 1976: 3). Türkler İslam öncesi âdetlerinden İslam dinine zıt olmayanları devam ettirmişlerdir. Örneğin, günümüzde de aşevlerin çok gelişmiş olması İslam öncesi Türk kültüründe şölen kavramı ile açıklanır (Yediyıldız, 1986: 155).

4.1.6.2. İrade Beyanı

Vakıf, vakfedenin sözlü irade beyânı ile kurulur. Buna sıyga denir. İrade beyanının ikrah ve hata ile sakatlanmaması gerekir. Sakatlanması halinde kurulan vakıf iptal edilebilir. İrade beyanının ta'likî yani erteleyici ve infisahi yani bozucu bir şarta bağlanmaması gerekir. Çünkü vakıf münecciz yani hemen hüküm doğuran ve müebbed yani daimi bir tasarruftur. Vakfeden

hukuka aykırı olmamak şartıyla vakıf senedine istediği takyidî yani kısıtlayıcı şartı koyabilir. Vakfedenin koyduğu bu şart sonradan değiştirilemez. Çünkü şart-ı vâkıf nass-ı şâri gibidir, vakfedenin koyduğu şartlar kanun sayılır (zuhayli, 1990: 248).

Vakfın lâzım yani bağlayıcı bir sözleşme olup olmadığı tartışmalıdır. Ebu Hanife'ye göre vakıf ariyet gibi bağlayıcı bir sözleşme değildir. Ancak vasiyet yoluyla vakfedilirse bağlayıcı olur. Ayrıca hâkim bu meselede vakfın bağlayıcı olduğuna karar verebilir. Hanefilerden Ebu Yusuf ve İmam Muhammed ile İmam Şafii ise vakfın bağlayıcı bir sözleşme olduğu görüşündedirler. Ebu Yusuf'a göre sadece "vakfettim" demekle vakıf sözleşmesi tamamlanmış olur, ayrıca mütevelliyeye teslim şart değildir. Ebu Yusuf ve İmam Şafii, vakıf akdinî köle azad etmeye benzetirlerken, İmam Muhammed'e göre vakıf, bağışlama akdinin bir çeşidi olan sadaka-i müebbededir. Sadaka akdinde olduğu gibi, vakıf sözleşmesinin lâzım olabilmesi için temlik ve teslim şarttır. Teslim olmadan önce, vakıf akdi gayr-ı lâzımdır (Akgündüz, 1996:107).

Vakfın bağlayıcılığı konusundaki görüş farklılığının, uygulamada doğuracağı problemleri halletmek için, farazî bir dava açarak, vakfın tescili yoluna gidilmiştir. Vâkıf ya da onun ölümünden sonra mirasçıları mahkemeye başvurarak, Ebu Hanife'nin görüşüne uygun şekilde vakıftan dönmek istediklerini ileri sürerler; mütevellî de Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'in görüşüne göre bunun mümkün olmadığı karşılığını verir. Kadı da Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'in görüşüne göre karar verir ve böylece vakıf bağlayıcı hâle gelir (Ebussuud, Fetâvâ: 223).

Vakfiyeler genel olarak 7 bölümden oluşur.

1- Bir veya birden fazla kâdının yazıları, bazen sultanın yazısı, imza ve mühürleri.

2- Allah'a hamd, peygambere dua ve vakfın kuruluş amacının belirtildiği giriş bölümü.

3- Vakıf hakkında bilgiler, adı, mesleği, nitelikleri vb.

4- Vakfedilmiş menkul ve gayrimenkul malların açıklanması, sınırları, hukuki durumları.

5- Vakıf mallarının nasıl işletileceği, görevlilerin maaşları, gerçekleşmesi gereken hizmetler ve tespit edilen şartlar.

6- Eski ve büyük İslam bilginlerinden vakfın işleyişine en uygun sözü.

7- Vakfın durumunu bozacak kişilere beddua cümleleri, şahitler ve tarih (Yediyıldız, 2003: 4-5).

4.1.6.3. Vakfedilen Mal

Vakfedilen malın belli özelliklere sahip olması gerekir. Buna göre vakfedilen mal mütekavvim bir mal olmalıdır. Mütekavvim mal, dinen kullanılmasına izin verilmiş olan maldır. Vakfedilen malın aynı cinsinden olması yani alacak olmaması gerekir. Vakfedilen malın belirli olması ve vakfedenin mülkü olması şarttır. Vakfedilen malın ifraz edilmiş olması ve şayi hisseli bulunmaması gerekir. Vakfedilen malın akar yani arazi olması gerekir. Bu şarta göre kural olarak menkul mallar vakfedilemez. Çünkü menkul mal, vakfın ebedilik şartını yerine getirmez. Ancak istisnai olarak bazı menkullerin vakfedilmesi mümkündür:

1-Vakfedilebileceğine ilişkin nass bulunan at, silah gibi menkuller vakfedilebilir.

2-Örf ve âdete göre menkuller vakfedilebilir. Para ve kitap vakfı böyledir.

3-Bir gayrimenkule bağlı olan menkuller nakledilebilir. Ağaç, bina, ziraat aletleri böyledir.

4-Hakk-ı kararlı menkuller vakfedilebilir. Hakk-ı karar, bir gayrimenkul üzerinde bulunan bina ve ağaç gibi menkullerin sahiplerinin o arazi üzerinde sahip oldukları bir haktır. Bu hakka göre söz konusu arazi o menkullerin sahibinden başkasına devredilememektedir (Demir, 2011: 150).

XIV. yüzyıl Suriye'nin Mısır Türk kölemenlerin elinde bulunduğu sırada kap kaçak vakıfları oluşturulmuştur. Topraktan, camdan ve porselenden yapılan tabak, bardak gibi aletleri kıran köle ve hizmetçilerin efendilerinden kötü muamele görmemesi için kırdıkları eşyaların masrafları bu vakıflar tarafından karşılanırdı.

Bu vakıflardan dışında kâfirlerin elinde esir olan Müslümanların kurtarılması, kışın aç kalan kuşlara yem verilmesi gibi çok çeşitli amaçlarla kurulan vakıflar da vardır (Çağatay, 1976: 4).

4.1.6.4. Vakıftan Yararlananlar

Vakıftan yararlananlar, Müslüman veya gayrimüslim olabilir ve fakirler gibi vakfedene yabancı kimseler olabileceği gibi Ebu Yusuf'un görüşüne göre vakfedenin akrabaları da olabilir. Aile vakıfları Ebu Yusuf'un bu görüşüne göre kurulmuştur. Vakıftan yararlananlar kesintiye uğradığı takdirde, fakirler o vakfın mevkufun aleyhi olmaya devam eder. Çünkü yararlanan kimsesi kalmamış olan vakıfların geliri fakirlere sarf edilir. Bu vakıflara münkatı vakıf denilmektedir. Vakfın kurulması için vakıftan yararlananların kabul beyânına ihtiyaç yoktur (Demir, 2011: 150).

4.1.7. İdaresi

Vakfı idare edene mütevellî, denetimi yapana nâzır denir. Genellikle ilk mütevellî vakfedenin kendisi olur. Mütevellînin nasıl seçileceği vakfiyede yer alır. Vakfiyede yer almıyorsa veya vakfeden hiç mütevellî tayin etmemişse, hâkim mütevelliyi seçer. Mütevellî tam eda ehliyetine sahip yani âkil, bâliğ, reşid olmalı ve güvenilir kimselerden seçilmelidir.

Mütevellî vakıftan belirli bir maaş alır. Buna vazife-i tevliyet denir. Mütevellînin maaşı vakfeden veya hâkim tarafından belirlenir. Mütevellî vakfın vekilidir. Vakıf malı mütevellînin elinde emanettir. Bu açıdan mütevellî vakfî borç altına sokan işlemleri ancak kadının izni ile yapabilir. Vakfın istibdâli ve icareteynli vakfa çevrilmesi gibi çok önemli işlemler ise sultanın emri ve kâdının izni ile yapılabilir. Mütevellî vakfiyedeki şartı uymayarak vakfı zarar ettirirse zararı tazmin eder (Demir, 2011: 150).

Küçük vakıfların bütün işlerini mütevellîsi görürken büyük vakıfların işleri için katip, tahsildâr (cabi), veznedâr, muhasib, müfettiş, sarraf gibi görevlilerin duruma göre yer aldığı bilinmektedir (Yediyıldız 1986:162). Vakıfların sahip olduğu gayrimenkuller türlerine ve kullanım amaçlarına göre incelendiğinde; mesken olarak kullanılanlar, ticari ve sanayi altyapı yatırımları için kullanılanlar ve ulaşım ve bayındırlık hizmetleri için kullanılanlar şeklinde sıralanmaktadır (Özcan, 2010: 62).

18. yüzyılda kurulan Türk vakıflarının % 64'ünün nezareti doğrudan kadınlara, % 36' sının nezareti ise çeşitli kimselere bırakılmıştır. Yönetim konusuna gelince Türk vakıflarının % 56'sı bizzat kendilerini tayin etmişlerdir.

Bunlar kendinden sonra tanıdıklarını şart koşmuşlardır. Sadece % 11'i mütevellî olarak kendi ailesi dışındaki kişileri seçmiştir. %33'ü ise mütevellinin kadı ve vakıf yöneticisi tarafından tayin edilmesini istemiştir (Yediyıldız, 1986: 162).

4.1.8. Vakıf Mallarının Değiştirilmesi

Vakıf malları bazı gerekli durumlarda değiştirilebilir. Hanefi Mezhebine göre, vakıf akarlarının çeşitli gerekçelerle değiştirilmesi mümkündür. Bunlar, vâkıfın böyle bir şart ileri sürmesi, akarın faydalanılamaz hale gelmesi ve akarın daha yararlı bir mal ile değiştirilmesidir. Hatta Ebu Yusuf'a göre vâkıf, istibdâli yani değiştirmeyi yasaklamış olsa bile, hâkim değişikliğe karar verebilir. Osmanlı döneminde ise Molla Hüsrev, şartlı istibdalın dışında hâkimden başka hiç kimsenin bu yetkiye sahip olmayacağı görüşündedir (Akgündüz, 1996: 376-381).

Ebussuud Efendi de vakıf mallarının çarçur edilmesine yol açması sebebiyle, vakıf akarını bey' ve istibdalının tamamen kaldırılması için fetva vermiş ve bu fetvayı 951/1544 tarihinde padişaha arz ederek emr-i şerif haline getirmiştir. Buna göre hâkimler, padişahın izni olmadıkça vakıf akarlarının bey' ve istibdaline izin veremeyeceklerdir. Ebussuud Efendi'nin sözkonusu fetvasına göre muamele, Osmanlı Devleti'nde son zamanlara kadar devam etmiştir. Nitekim 1280/1863 tarihli Evkaf Nizamnamesi'ne göre, bir vakıf malın mülk olan bir yer ile istibdali için, istibdal şartlarının mevcut olması ve padişahın izin alınması gerekmektedir. Bu uygulama 3 Cemaziyelahire 1329/1911 tarihli bir irade-i seniyye ile vakıf mallarının istibdalının serbest bırakılmasına kadar sürmüştür (Akgündüz, 1996: 384).

4.1.9. Vakıf Mallarının Kiraya Verilmesi

Vakıf mallarının işletilme yollarından birisi de kiraya verilmesidir. Mallar vakıf mütevellisi tarafından kiraya verilir kiraya verme işlemi bazı şartlara uygun olarak gerçekleşir. Buna göre mütevellî vakıf mallarını kendisine veya yakın akrabalarına kiralayamaz. Hanefi Mezhebi'nde tercih edilen görüşe göre arazi, çiftlik gibi vakıf malları, dükkân ve ev gibi vakıf malları ise bir yıldan fazla süreyle kiraya verilemez (Akgündüz, 1996: 448-449). Daha uzun

sürelî kira akdi istisnai olarak mukataa ve icareteynli vakıflarda ve belli şartlarla mümkündür.

Hanefî Mezhebine göre vakıf mallarının aşağı bir bedelle kiraya verilmesi halinde kira akdi geçersizdir. Kiracıya malın bedelini tamamlama imkânı verilir. Aksi halde kira sözleşmesi feshedilir. Fesih anına kadar olan bedelinin ödenmesi gerekir. Ecr-i misilden aşağı bedelle kiralanmasından doğan zararın kimin tarafından tazmin edileceğinde dair iki görüş vardır. Birinci görüşe zararın yarısı mütevellî tarafından diğer yarısı ise kiracılar tarafından tazmin olunacaktır. Diğer görüşe göre ise tamamı kiracı tarafından karşılanacaktır. Ebussuud Efendi, Feteva-yı Haniye'de tercih edilen görüşün ikincisi olduğunu söylemesine karşılık, mütevellinin kusuru halinde birinci görüşün tercih edilmesi gerektiğini ifade eder (Ebussuud, *Fetâvâ*: 223).

4.1.10. Çeşitleri

4.1.10.1. Sahih Vakıf-Gayrisahih Vakıf

Konusu itibarıyla vakıflar sahih ve gayrisahih vakıf olarak ikiye ayrılmaktadır. Sahih vakıf, mülk malların şahıslar tarafından vakfedilmesi halinde kurulan vakıftır. Gayrisahih vakıf ise kuru mülkiyeti devlete ait olan mirî arazinin gelirlerinin, bir takım kamu hizmetlerini yapmak üzere kurulmuş vakfa tahsis edilmesidir. Gayrisahih vakıflara irsadi vakıf veya tahsis kâbilinden vakıf da denilmektedir. Gayrisahih vakıflarda devlete ait arazinin vergi gelirleri, tasarruf hakkı veya her ikisi birden, bazı sağlık, eğitim ve bayındırlık hizmetleri yapan vakıflara tahsis edilmektedir. Bu vakıflara gayrisahih denilmesi, vakfın geçersiz olduğundan dolayı değil, gerçek anlamda vakıf olmadıkları içindir. Vakfedilen mallar mülk olmadığı için gayrisahih vakıflar gerçek anlamda vakıf sayılmamaktadır. Bu sebeple padişah istediği takdirde bu vakıflara tahsis ettiği arazileri geri alabilmektedir. Nitekim Fatih Sultan Mehmet, asker ihtiyacının fazla olması sebebiyle bazı gayrisahih vakıf arazilerini tımar haline getirmiştir (İnalçık, 1947: 702-703). Ancak Fatih döneminde iptal edilen gayrisahih vakıflar, II. Bayezid döneminde yeniden ihya edilmiştir.

Diğer taraftan Fatih Sultan Mehmed İstanbul'u aldıktan sonra şehri canlandırmak için kervansaray, çarşı, hamam gibi ticari binalar inşa ettirmiştir. Bu binalar kiraya verilerek işletilmiştir. Oluşan gelirlerinde dini-hayri

müesseselere mevkufat olarak tahsis edildiği tahmin edilir. Hatta İstanbul ve Galata'da oturan Hristiyan ve Yahudilerden alınan cizyede vakfa bağlandığı düşünülüyor (Hayashi, 2008: 9).

Osmanlı Devleti'nde cami, medrese, hastane, han, hamam gibi eserler şahıslar tarafından sahih vakıf olarak vakfedilmekte, devlet ise miri araziye bu kurumlara gelir olmak üzere gayrisahih vakıf olarak vakfetmektedir. Gayrisahih vakıfların çoğu Tanzimat'tan sonra evkaf hazinesine belli bir bedel ödenerek maliye hazinesine devredilmiştir (Ekinci, 2008: 420).

Ertuğrul Gazi ismiyle Bilecik'te oluşturulan vakfın birinci özelliği selâtin vakfı yani gayri sahih vakıf olmasıdır. Böyle vakıfların idaresi Darüssâade Ağalığına bağlıdır. İkinci özelliği ise serbest vakıf olmasıdır. Devlete ait toprakları sadece padişahlar ve vezirler vakfetmişlerdir. Bu tür vakıfların gelirleri devlet bütçesinden karşılanması gereken hizmetlere ayrılmıştır. Selâtin vakıf olmasının sebebi vakfı çeşitli müdahalelerden uzak tutmaktır. Serbest vakıflara tımar ve mülk idarecileri giremez (Erdoğan, 1990: 84).

4.1.10.2. Hayrî Vakıf-Zürrî Vakıf (Aile Vakfı)

Yararlananları itibariyle vakıflar hayrî ve zürrî vakıflar olarak ikiye ayrılmaktadır. Hayrî vakıflar, bütün insanların veya fakirlerin yararlandığı vakıflardır. Cami, medrese, köprü, hamam, han, imaret gibi vakıflar hayrî vakıflardır (Zuhayli, 1990: 249).

Zürrî vakıflar ise yararlananlarının vakfedenin akrabalarından olduğu vakıflardır. Zürrî vakıflar aile vakıflarıdır ve bu vakıflar evlatlık veya ehî vakıflar olarak da adlandırılmaktadır. Zürrî vakıflar kurbet yani hayır ve sevap amacıyla kurulmadığı için hukukçuların çoğunluğu tarafından caiz görülmemiştir. Ancak Ebu Yusuf, vakfedenin yakınlarının yararlanacağı vakıflar kurulabileceği görüşündedir. Osmanlı Devleti'nde Ebu Yusuf'un bu görüşüne uyularak çok sayıda aile vakfı kurulmuştur.

Yarı ailevi vakıf: Burada hem hayri hem de aile vakıflarının özelliklerini görüyoruz. Kamu yararına vakıflar oluyor fakat mütevellî veya diğer görevliler arasında aile mensubu kişiler oluyor. Bu ailedeki kişiler ancak ailenin soyundan kimse kalmazsa başkasına geçiyor. Yani vakfın kurucusu ve ailesi ekonomik olarak faydasını görüyor. Bahaeddin Yediyıldız'ın yapmış olduğu

araştırmada 17. yüzyıl Osmanlı vakıflarında bu tür sayısı % 75'e ulaşmıştır (Yediyıldız, 2003: 17-18).

İslam'da vakıf ve vasiyet ilişkisinden hareketle farklı bir uygulamalar ortaya çıkmıştır. İslam hukukunda göre kişi ancak malının üçte birini vasiyet edebilir ama vakıf da böyle bir sınırlama yoktur (Çağatay, 1976: 3).

4.1.10.3. Mazbut Vakıf-Mülhak Vakıf-Müstesna Vakıf

İdare edilmeleri bakımından vakıflar mazbut, mülhak ve müstesna vakıf olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Daha önce vakıflarla ilgili bir ayırım yok iken 1826 yılında Evkaf Nezareti'nin kurulması ile bu vakıf çeşitleri ortaya çıkmıştır. Mazbut vakıflar, Evkaf Nezareti tarafından idare edilen vakıflardır. Hanedan ailesinden gelenlerin kurduğu selatın vakıfları, mütevellisi kalmayan vakıflar ile sefihlik veya israfları sebebiyle idaresi mütevellisinden alınan vakıflar mazbut vakıflardır.

Mülhak vakıflar Evkaf Nezareti'nin kontrolü altında mütevellileri tarafından idare edilen vakıflardır. Müstesna vakıflar ise Evkaf Nezareti'nin müdahalesi olmadan mütevellileri tarafından idare edilen eızze ve guzat vakıflarıdır. Bunların sayıları sekiz tanedir. Eızze yani azizler vakıfları Mevlana Celaledin-i Rumi, Hacı Bayram-ı Veli, Hacı Bektaş-ı Veli ve Abdulkadir Geylani vakıflarıdır. Guzat yani gaziler vakıfları ise Gazi Evrenos Bey, Gazi Süleyman Bey, Gazi Mihal Bey ve Gazi Ali Bey vakıflarıdır.

Osmanlı devleti, Arabistan'ın fethinden sonra çeşitli yerlerde oluşturulmuş binlerce vakfı Haremeyn vakıflarına bağlamıştır. Ayrıca, daha sonraki dönemlerde, III. Osman, III. Mustafa, I. Abdulhamid gibi padişahlar vakıfları özel bir idare altında topladılar. I. Abdulhamid, Hamidiye Vakıfları adını verdiği kendine ait vakıflara yönetici olarak müteveli kaymakamlar atamıştır. III. Mustafa, Laleli Vakıflarını kurarak Hamidiye ve Laleli Vakıflarını birleştirdi. II. Mahmud ise bu vakıfları nezaret şubesi haline getirerek Darphane-i Amire Nezaretine bağlamıştır (Yediyıldız 1986: 162-163).

4.1.10.4. İcare-i Vâhideli Vakıf-İcareteynli Vakıf-Mukataalı Vakıf

Vakıf mallarının işletilme yollarından birisi de kiralamadır. Kiralanmaları açısından vakıflar: İcare-i vâhideli, icareteynli ve mukataalı vakıflar olarak üçe ayrılmaktadır.

İcare-i vâhideli vakıf: Vakıf malları esas itibariyle bir veya üç yıllık sürelerle kiraya verilir, sürenin dolması ve kiracının ölümü üzerine kira akdi sona erer. Bunun üzerine başka veya aynı kiracı ile yeni sözleşme yapılarak tekrar kiralanır. Bu vakıflara icare-i vâhideli yani tek kiralı vakıflar denilir. 1913 yılında bu vakıfların ölene kadar kiracının elinde kalması ve onun ölümü üzerine mirasçılara intikal etmesi kabul edildi. İcare-i vâhideli vakıfların bu türüne ise icare-i vâhide-i kadimeli vakıf adı verilmiştir (Demir, 2011: 154).

İcareteynli Vakıf: İcareteynli vakıf, çift kiralı vakıf demektir. İcareteynli vakıfların yaygınlaşması XVI. asırda olmuştur. Yangın ve başka sebeplerle harap olan vakıfların vakıf gelirleriyle tamir edilememesi ve bu şartlarda vakıf gayrimenkulleri kiralamaya kimsenin yaklaşmaması sebebiyle icareteynli vakıflar ortaya çıkmıştır. Buna göre harap olan vakıf binalarının vakıf gelirleriyle tamir edilememesi, başka bir yolla da tamirinin mümkün olmaması ve uzun süreli kira sözleşmesinin vakfın yararına olduğunun da ortaya çıkması halinde icareteynli kira sözleşmesi yapılabilmektedir. İcareteyn usulünde vakfın satım bedeline yakın bir peşin kira bedeli ve yılda bir kez de cüz'î bir kira bedeli alınmaktadır. Peşin kira bedeli ile harap olan vakıf, mütevellî ya da kiracı tarafından tamir edilmektedir (B. Köprülü, 1951:).

Kanunî döneminde Şam kadısı ve daha sonra kazasker olan Kınalızade Ali Çelebi gibi hukukçular, icareteynli vakıfların lehinde görüş beyan etmişler, vakıfların harap olmaktan bu şekilde kurtulacağını ileri sürmüşlerdir (Kınalızade: 29a). Buna karşılık Ebussuud Efendi icareteynli vakıfların caiz olmadığına fetva vermiştir. İcareteyn usulünün yerleşmesi ise Şeyhülislam Zekeriyazâde Yahya Efendi döneminde (v. 1053/1643) olmuştur. Bu dönemde hukukî düzenlemeler tam olarak yapılmıştır (Akgündüz,1996: 454-455).

Zaruret halinde ve istisnai olarak başvurulması gereken bir yol olan icareteyn usulü, suiistimale müsaittir. Vakıf gayrimenkullerin 3 yıldan fazla süreyle kiraya verilmemesi ve kiracının ölümü halinde kira sözleşmesinin sona ermesi icareteynli vakıflarda söz konusu değildir. Bu ilkeler vakıfların zarara uğramasını engellemektedir. Bu ilkeler sebebiyle haksız kazanç elde edemeyen kötü niyetli kimseler, tek kiralı vakıfları icareteynli hale getirerek hedeflerine ulaşmak isteyebilirler. Sonraki dönemlerde icareteyn usulü

vakıfların zarara uğratılmasında kullanılan bir yol olmuştur (Demir, 2011: 155).

Bir vakfın icareteynli vakıf haline dönüştürülebilmesi için bazı şartlar aranmaktadır:

- 1- Vakıf malın harap olması.
- 2- Bu malın vakfın gelirleriyle tamirinin mümkün olmaması.
- 3- Normal kirayla kiracı bulunamaması.
- 4- Kadının buna hüküm vermesi.
- 5- Padişahın izin vermesi.

1935 tarihli Vakıflar Kanunu ile icareteynli vakıflar tasfiye edilmiş, bu vakıfların senelik kira bedellerinin yirmi misli bir bedelle mutasarrıflarına devredilmesi kararlaştırılmıştır.

Mukataalı Vakıf: Mukataalı vakıfta da icareteynli vakıfta olduğu gibi vakıf malının harap olması ve vakfın normal gelirleriyle tamirinin mümkün olmaması üzerine, vakfın ihyası için başvuru uzun süreli bir kira usulüdür. Bir vakfın mukataalı vakfa dönüştürülebilmesi için icareteynli vakıfta aranan şartlardan padişahın izni dışındakiler aranır. Bunun dışında mukataalı vakıfta yapılan ve tamir edilen bina mutasarrıfın mülkü iken, icareteynli vakıfta vakfın mülkü olmaktadır.

Mukataalı vakıfta mutasarrıf iki kira ödemektedir. Birincisi muaccele adıyla peşin ödediği kira bedelidir. İkincisi ise mukataa veya icare-i zemin adıyla periyodik olarak ödediği kira bedelidir. Mukataa bedelinin ecr-i misil seviyesinde olması gerekir. Mutasarrıfın vakıf arazisi üzerinde inşa ettiği bina ve diktiği ağaçların mülkiyeti kendisine ait olur. Bu bina ve ağaçlar araziden ayrı olarak miras kurallarına göre mirasçılara intikal eder. Mukataalı vakıflar da 1935 yılında çıkarılan Vakıflar Kanunu ile icareteynli vakıflara benzer usulle tasfiye edilmiştir (Cin-Akgündüz, 1989: 47).

4.1.11. Vakıfların Gelirleri

Gelir kaynakları açısından vakıfları incelediğimizde nelerden beslendiğini görmekteyiz. Ayrıca altyapı ve bayındırlık hizmetlerinde vakıfların rolü vardır. Vakıfların sahip olduğu gelir amaçlı gayrimenkuller iki ana kategoride mütalaa edilebilir. Bunlardan birincisi; şehir merkezinin dışında yani kırsal alanda bulunan tarla, bağ, bahçe gibi arazilerdir. İkincisi

ise, arazi dışında kalan her türlü gayrimenkulü içeren arazilerdir. Vakfın kuruluşunda inşa edilen binalar ile ihtiyaca göre yapılan ek binalardır. Bu tür binalar içinde dükkân, han, hamam, çarşı, arasta, ev ve çeşitli imalathaneler yer alır. Zaviyeleri de burada hatırlamak gerekir: Padişahlar değiştikçe her türlü berât, tezkere, vakıfnâme, mülknâmenin yenilenmesi, mukarrenâme alınması gerekmekte, yeni tahrir yapılmaktadır. Defter kayıtlarına bakıldığında zaviyelerin kim tarafından ve nasıl kurulduğu, hangi gelir kaynaklarına sahip olduğu anlaşılmaktadır (Barkan, 1942: 305).

Vakıfların gelirlerini dört bölümde inceleyebiliriz.

1- Arazi gelirleri: Osmanlı devletinde vakıf gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturur. Vakfa bırakılan arazi ya vakıf görevlileri tarafından işlenir ya da kiraya verilerek gelir elde edilir. Osmanlı devletinin avantajlarından biride vakıf edilen toprağın bir kısmının daha önce hiç işlenmemiş olmasıdır. Ayrıca vakıf yöneticilerin toprağı denetlemesi de verimliliğı etkilemektedir.

2- Kira gelirleri: Bu gelirlere tahsis edilen mülkler arasında çarşılar, hanlar, dükkânlar, hamam ve imarethaneler bulunmaktadır. Bunlar ayrıca ev ve odalar olarak vakıf görevlileri ve bazı kişilerin barınma sorununu da ortadan kaldırmışlardır. Bu bakımdan şehir hayatında önem kazanırlar.

3- Nakit paralardan elde edilen gelirler: Özellikle XVI. yüzyılda önemli bir düzeye ulaşmıştır. Faiz konusunda şiddetli tartışmalara neden olmuştur. Para vakıfları ile birlikte, gayrimenkul oluşumların menkul değerlerde vakfedilebilir hale gelerek vakıf sisteminde fonlar artırıp küçük sayılabilecek birikimlerde vakıf sistemine dâhil edilebilecektir. 1954 yılında kurulan vakıf bankasında vakıf paraları önemli bir yer tutar.

4- Diğer gelirler: Meşru olmak şartıyla her türlü menkul ve gayrimenkulde vakıf geliri olabiliyordu. Boğazın iki yakasında işletilen kayıklar, son dönemde ortaya çıkan çeşitli iş kolları, günümüzde devam eden zeytin işletmeciliğı gibi oluşan gelirlerdir (Karaman, 2003: 9).

4.1.12. Faaliyetleri

Şimdi vakıfların sosyal hayattaki yeri ve topluma yararı konusunda gerçekleştirdiğı faaliyetlere gelebiliriz.

Bahaeddin Yediyıldız, 18. yy. vakfiyelerini incelediğı çalışmasında vakıf amaçlarını şu şekilde açıklar:

Devrin ortak inancına göre vakıf:

- İyi bir gelecek hazırlama için
- Bu ve öteki dünyada mutluluğa ulaşmak için
- Manevi olduğu kadar sosyal mevkilere ulaşmak için
- Vücutlarının yok olmasından sonra adlarının ölümsüz kalması için
- Kıyamet gününe azık hazırlamak için
- Cehennem azabından kurtulmak için
- Cennet nimetlerine ulaşmak için
- Allah'a yaklaşmak için (Yediyıldız, 2003: 13).

Yukarıdaki amaçlar, daha çok manevi anlamda vakıfların nasıl bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bunlarla birlikte vakıflar, somut olarak halkın yararına yönelik şehirleşmeden başlayarak, imar, eğitim ve fakirlere sahip çıkma anlamında birçok farklı alanda faaliyette bulunmuştur. Barkan'ın da dediği gibi "Osmanlı imparatorluğunun umumi hayatında bir iskân ve imâr metodu olarak vakıfların oynamış olduğu büyük rolden kimse şüphe etmemektedir. Şehirlerimizin her türlü amme hizmetleri, içtimai muavenet teşkilatı, ilmi, dini, ve medeni hayatın her türlü tezahürleri hep vakıf tesisler yoluyla tanzim ve idare edilmiş bulunmaktadır (Barkan, 1942: sayı 2: 354).

Araştırmalar, vakıf kurumlarının Türklerin şehirleşmesi üzerinde birinci derecede etkili olduğunu göstermektedir. Zirâ yeni şehirlerin kurulmasında, fethedilen şehirlerin yenileşmesinde ve bu şehirlerin bir Türk şehri haline gelmesinde vakıflar oldukça önemli bir role sahiptir. Vakfın koruyucu ve sigorta olma durumu vardır (Köprülü, 2005: 31). Vakıflar şehir hayatı için sağladığı faydalardan biri de yol, kaldırım ve köprü hizmetleridir. Özellikle şehir içinde olanların bakımı için birçok vakıf oluşturulmuştur. Osmanlının son döneminde deniz ulaşımının önem kazanmasıyla vakıf iskelelerini görüyoruz (Özcan, 2010: 69).

Vakıfların yapmış olduğu, içme sularının lağım sularına karışmasını engelleyerek çeşmelere ulaşması, çeşme ve sebillerin yapılması, çarşı ve caddelerin temizlenmesi gibi hizmetler onun şehir yaşamındaki önemini ortaya koymaktadır. Bununla ilgili dikkat çekici bir örneği Fatih vakfiyesinde görüyoruz. Vakıf duvarlarına yazılan yazıların silinmesi, salgın hastalıkları önlemek için yollardaki pisliklerin üstüne kül dökülmesi gibi işler vardır (Özcan, 2010: 69).

Bugün belediyelerin yaptığı birçok müessesenin masrafları vakıflar tarafından karşılanıyordu. Masrafları vakıflar tarafından karşılanan çeşmeler, sebiller, su bendleri, su kuyuları yapılmıştır. Hatta bazı vakıfların şartında yazın halka soğuk su ve abdest alacaklara ise sıcak su sağlama vardır. Vakıfların yaptıkları faaliyetlerden hamamların, sokakların temizlenmesi, aydınlatılması, yeni bahçelerin açılması vardır (Yediyıldız, 1986: 171). Abdulhamid vakfiyesinde, İstanbul Baba-Cafer hapisanesinde bulunan tutuklara da ekmek verilmesi şart koşmuştur. Osmanlı devletinde imaret sayısı çok fazladır. D'Ohsson'a göre imaretlerde her gün otuz binden fazla kişinin beslenme ihtiyacı karşılanmaktadır (Yediyıldız 1982: 8).

Özellikle İslam dünyasında ihtiyaçları vakıflar tarafından karşılanan kervansaraylar ve hanlar vardır. Birçok yabancı seyyah vakıflardaki hizmetlere ve güzelliklere hayran kalmış ve bunları eserlerinde anlatmıştır (Yediyıldız, 1986: 172).

Vakıfların hizmetleri ve öncelikli hedefleri arasında eğitimin önemli bir yeri vardır. Osmanlı devletinin eğitimini incelediğimizde ihtiyaçların vakıflar tarafından karşılandığını görüyoruz. Eğitimin kuruluş giderleri, arazinin tesis edilmesi, binaların yapılması, ihtiyaç duyulan araç-gereçlerin alınması, işletme giderleri, personelin ücretleri gibi aklımıza gelen her şey vakıflar tarafından karşılanıyordu. Öğrencilerin kalacağı yer, yemek ihtiyaçları ve kitapları karşılanırdı. Hatta yüksek dereceli talebelere ücret dahi ödenirdi (Özcan 2010: 79-89). Tabii olarak yardım faaliyetleri öğrencilerden ibaret değildi. Halkın bir kısmı vergilerini ödeyememektedir. Bazı vakfiyelerden anladığımıza göre bu ödenemeyen vergilerde vakıflar tarafından karşılanabiliyordu (Yediyıldız, 1982: 8). Bazı vakıflar Kurban Bayramda koyun ve öküz alınmasını bunlarında kesilerek ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasını şart koşmuşlardır (Yediyıldız, 1986: 169).

Vakıfların içinde camiler önemli bir rol oynamaktadır. Camilerde görev yapan kayyim, ferraş, bevvab, kandilci, şıracı, mahyacı gibi vazifelilerin ücretleri yine vakıflar tarafından karşılanmıştır. Camiler Müslüman toplum için önemlidir. Müezzin ezan okur ve imam namaz kıldırır. Sultanın izin verdiği camilerde de Cuma namazı kılınırdı. Vakfiyelerde ramazan ayında şerbet dağıtılması ve iftar yemeği verilmesi gibi şartlar vardı. Müslümanların kutsal

topraklar olarak kabul ettiği Mekke ve Medine şehirleri vakıflar için büyük bir öneme sahiptir. Hameyn adı verilen bu iki şehirdeki cami ve Peygamber türbesinin hizmetlilerinin karşılaması için ve Peygamber soyundan gelen kimseler ile bu bölgedeki fakirlere yardım etmek amacıyla da vakıflar oluşturulmuştur. Osmanlı devletinde Hameyn vakıflarının gelirleri özel bir yerde saklanmış ve oluşturulan sürre alayları ile yerlerine ulaştırılmıştır (Yediyıldız, 1986: 168-169).

Değişik tarikatlara mensup vakıflarda vardır. Tarikatlar halkın üzerinde etkili olmuşlardır. Camiler gibi tekkelerde kapısını büyük küçük herkese kapısını açmıştır. Buralarda bedava yemek yeme ve yatma imkânı vardır. Tekkeler, Türk-İslam kültürünün yayılmasında etkili olmuştur (Yediyıldız, 1986: 170). Zaviyeler yolcuların barınması ve beslenmesi için bir sığınak ve güvenlik sigortası niteliği taşır. Ayrıca fakirler içinde dayanak teşkil etmektedir. Dervişler bazen değirmen yapıp etrafında bağ ve bahçe oluşturarak bunları zaviyeye vakfetmişlerdir (Barkan, 1942: 298).

Köylerde ve yol üstündeki zaviyelerde vakit geçiren dervişler, zaviyeye ait vakıf topraklarında yaşarlar. Akşamları bir araya gelirler. Vakfiye ve diğer kayıtlardan anlaşıldığına göre vakıf gelirlerinin bir kısmıyla zaviye bakım ve onarımı yapılır derviş ve misafirlerin ihtiyaçları karşılanmakta ve geri kalanı da vakıf hissedarları arasında paylaşılmaktadır (Ocak, 1978: 264).

Zaviyeler kurucularının vefatından sonra çoğunlukla onların çocuklarının denetimine kalmaktadır. Zamanla o çocukların soyundan kimse kalmadığında veya vakıfta usulsüzlük olması halinde devlet vakıf için başkasını görevlendirebilir. . Böylece vakıf evlatlık olmaktan çıkar (Barkan, 1942: 302).

Evlatlık vakıflar suiistimallere yol açması sebebiyle eleştirilmekle beraber Barkan, kuruluş ve yükseliş döneminde bu uygulamanın zorunlu olduğunu söylemektedir. Görev karşılığı geçici süre için alınan dirliklere sarf edilecek emek ve gayretlerin, bir aileye temlik edilen dolayısıyla sonraki nesillere intikal edilecek mallara gösterilecek ilgi ile aynı olmayacağını ifade etmektedir (Barkan, 1942: 359).

Evlatlık vakıfların hissedarları arasında sorun çıktığında veya hissedarların sayısı çoğalınca hisse usulü tamamen kaldırılarak yalnız şeyhlerin nazır olması sağlanmaktadır. Ocak, zaviye şeyhlerini iki şekilde

açıklamaktadır. Bir kısmı çeşitli tarikatlara mensup olup onlar ölünce yerlerine geçen halifelerdir. Bir kısmı ise yeni fethedilen veya boş toprakları şenlendiren gazi derviş veya şeyh olarak tanımlar (Barkan, 1942: 263).

Tüm bunların haricinde çeşitli düşüncelerde oluşan vakıflar vardır. Örneğin; Selçuk hatun, vakıf olarak bıraktığı bahçelere her yıl yüz farklı cinsten meyve ağacı dikilmesini istemiştir. Abdullah oğlu Hacı İbrahim, Yeni camide duran leylekler için yem parası vakıf etmiştir. II. Bayazid vakfiyesinde vaizlerin israliyat ve hikaye söylemekten kaçınmalarını istemiştir. Yorgancı İsmail Çelebi, Beykozdaki tekkeye vakfettiği mandırada çalışan esirlerin münasipleriyle evlendirilmesini şart koşuyor ve "gence karı, kariya genç tezviç olunmaya ve evladları dahi üslub-ı mezkûr üzere tezviç oluna" diyerek gençlerin yaşlılarla evlendirilmesine karşı çıkıyor ve vakfa on yıl hizmet eden kişilerin vakıftan azad edilmesini söylüyor (Keskinöğlü, 1973: 109).

4.1.13. Vakıflarla İlgili Eleştiriler

Son olarak vakıflara yöneltilen eleştirilerin incelenmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Bu eleştiriler hem yerli hem de yabancı araştırmacılar tarafından dile getirilmiştir. Osmanlı devletinde vakıflar, XIX. ve XX. yüzyıllarda büyük eleştirilere maruz kalır. Avrupalılarda vakıf müessesesini eleştirmesinin nedeni; kendilerinin işine gelmiyordu. Çünkü vakıf gayrimenkullerin müslümanların elinden çıkmasını engelliyordu. Bildiğimiz gibi Osmanlı devletinin son döneminde batı hayranlığı giderek artmıştır. Batı hayranı bu kişilerin bazıları da İslam dünyasından gelen herşeyin kötü olduğunu iddia ederek vakıfları eleştirir.

Fuat köprülü bu eleştirileri şu şekilde açıklar;

1- Ahlaki bakımından, vakıflar, İslam cemaati için muzır olmuştur; beşikten mezara kadar hayatın her safhasında, vakfın yarattığı içtimai muavenet müesseselerine dayanan İslam cemiyetlerinde ferdi teşebbüs ölmüş, tembel ve parazit bir sınıf vücuda gelmiştir.

2- İktisadî bakımdan, vakıf müessesesi İslam cemiyetinin, gayri meşru vasıtalarla mahdut ellerde toplanan gayrimenkul servetini haps ve tevkif etmek suretiyle bu servetin tedavülüne mani olmuş, İslam memleketlerinin iktisadî inkişafını bırakmıştır.

Bu tenkitlere, vakıfların dini-hayri bir gaye ile değil, sırf şahsi ve ailevi düşünceler ve servetin müsaderesi tehlikesine karşı bir nevi dini sigorta mahiyetinde olarak tesis edildiği hakkındaki düşünceleride ilave edebiliriz (Köprülü, 205: 327).

Fuat Köprülü bu eleştirileri açıkça reddetmekle birlikte bunların sebebinin Avrupa hayranlığının oluşturduğunu söyler. Tenkitlerin biri diğeri de vakıfların toplumda tembeller sınıfı oluşturduğudur. Bu görüşe göre imaretleri gören halk artık çalışmamaktadır. Eğer imaretler olmasa halk çalışacak ve hem toplum hem de fert yararlanacaktır. Ahmet Akgündüz yukarıdaki eleştirilere şu şekilde karşı çıkar: "Görünüşte itirazın çekici olduğu fakat araştırıldığında ise böyle olmadığıdır. Şunu söylemek gerekiyor insanoğlu sadece bir lokma için mi çalışıyor? Eğer şuan karnını doyursa çalışmayacak mı? Bu düşünce sadece maddi açıdan bakanlar içindir. Bizim milli ve dini terbiyede herkes başkasına yardıma mükelleftir. Fakat hiç kimse başkasından yardım beklemez.

Diğer bir tenkitten vakıf edilen malın dondurulmuş olduğu bununda ekonomimizi olumsuz etkilediğidir. A. Akgündüz'ün yorumu ise sadece menkul mallarda olsaydı bu itiraz kabul edilebilirdi. Fakat vakıf gayrimenkul mallarda da vardır. Vakıf bu malların işletilmesini engellemez hatta teşvik etmiştir. Şunu da bilelim vakıf malları üzerinde devletin kontrol hakkı vardır. Zorunlu bir durum olduğunda devlet müdahale edebilirdi. Ekonomik yönden yapılan bu gibi itirazlar kabul edilmemelidir.

Başka bir tenkit ise; memleketteki harabeliğin sebebinin vakıflar olduğudur. Burada da şunu bilmek gerekir: malın ihmali vakıf kavramının içinde yoktur. Vakıf müesseselerinde bazen hukuksuzluk görülmüştür. Bunları göstererek bütün müesseseleri kötülemek ve sadece bu açıdan bakmak yanlıştır (Akgündüz, 1996: 70-71).

4.2. KONURALP

4.2.1. İlkçağ'da Konuralp

Eski dönemlerde Anadolu dört bölüme ayrılıyordu. Bunlardan birincisi kuzeydedir ve üç hükümet vardır. "Pont, Pontus" (Trabzon ve çevresinde) "Paflegonya" (Kastamonu ve çevresi), Bitinya, "Vitinya" (Bursa, Ertuğrul, İzmit, Bolu livaları); ikicisi batıdadır ve üç hükümet vardır. " Misya" (Karesi, Biga livaları), "Lidya" (İzmir ve Manisa livaları), "Karya" (Muğla ve çevresi); üçüncüsü güneydedir ve dört hükümet vardır. "Lisya" (Muğla ve Antalya'nın birer kısımları), "Psidya" (Isparta, Burdur livaları, " Pamfilya" (Antalya ve çevresi), "Klikya" (Adana ve çevresi); dördüncüsü merkezdedir ve dört hükümet vardır. "Galatya" (Ankara ve çevresi), "Frigya" (Kütahya ve Karahisar-ı sahip livaları), "Kapadokya" (Niğde, Kayseri, Sivas livaları), "Likaonya" (Konya ve Karaman Çevresi) olarak hükümetler oluşmuştur. Bu hükümetleri dağlar, nehirler ayırıyordu (Kılıç N, Kayapınar A, Kaya B., Kılıç F, Kayapınar L, 2008: 219).

Tarihte ilk olarak Hypios olarak adlandırılan Konuralp, doğudan batıya uzanan Melen ve Tabak çayları yakınında bir tepede kurulmuştur. Daha sonra Kieros olarak adlandırılan Konuralp kenti, Herakleia Tiranlığı ile yakın siyasi ve ticari ilişkiler kurmuştur. Bu arada Bithyn'ler Kralı I. Prusias, Mariandyn ve Heraklia devletlerine karşı (M.Ö. 238--M.Ö.183) Kieros'u da zaptetmiştir. Buraya Bithyn kolonisi yerleştirilerek Kieros bayındır hale getirilmiştir. I. Prusias, kenti birçok abidelerle süsleyip, düzenleyerek kendi adını da bu kente vermiştir. Böylece Konuralp "Prusias" olarak adlandırılmaya başlamıştır. Kentin diğer Prusias kentlerinden ayır edilmesi için kente daha sonra "Prusias pros Hypios-Melen kenarındaki Prusias" adı verilmiştir. Bolu ve çevresindeki şehirlere baktığımızda önemli şehirler olarak şunları görüyoruz. "Bitinyum" (Bolu), "Herakle" (Ereğli), "Prusias" (Üskübi), "Niko Midye" (İzmit), "Nise" (İzmit), "Prus" (Bursa), "Libyas" (Gegboze), "Halkedonya" (Kadıköy), başlıca şehirlerdi (Kılıç N ve diğerleri, 2008: 220).

M.Ö. 74 yılına kadar Bithyn hâkimiyetinde kalan kent, Pontus kralı Mithridates zamanında Pontuslar tarafından istila edilmiştir. Bithyn Kralı IV. Nikomedes ölmeden önce krallığını vasiyet yoluyla Roma Krallığına bırakmıştır. Böylece şehir, M.Ö. 74'den sonra Romalılar'ın idaresine girmiştir.

Latin kültürü etkisi altına giren kent bu dönemde de adı değiştirilmeyerek Prusias ad Hypium olarak isimlendirilmeye devam edilmiştir.

İmparator I.Theodosius, 382 veya 385'te Paflagonya ve Bithyn eyaletlerinden bazı şehirleri alarak, oğlu Honorius'un adını verdiği Honorias eyaletini kurmuştur. Bolu ve çevresi işte bu yeni eyaletin sınırları içinde kalmıştı. 535 yılına doğru Hierokles, bu eyaletin şehirlerini önem sırasına göre Claudiopolis (Bolu), Prusias (Üskübü), Herakleia (Erğli), Tieion (Filyos), Krateia (Gerede) ve Hadrianopolis (Viranşehir) olarak sıralar, bunlardan Claudiopolis merkez durumundadır (Taş: 1993: 15).

Kentte doğa ve yapılar birbiriyle uyumlu bir bütün oluşturmuştur. İlk zamanlar ovaya hakim, savunması kolay bir tepe olan Mons Hypium yamacında kurulan şehir güney yönünde ovaya doğru gelişmişti. Ancak yapı kalıntıları günümüzde modern yerleşmenin altında kalmıştır (Özlü, 2009: 17).

Üskübü'nün Düze'ye doğru aşağı ve ova olan taraflarında tarlalar kazılırken çeşitli "resimli taşlar" bulunması bu bölgenin antik bir şehir olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Kentin önemini gösteren buluntulardan birisi bugün Arkeoloji Müzesi'nde gösterilen Roma devrine ait Tanrıça Tykhe'nin heykelidir.

Kantte bulunan başka bir ilkçağ dönemi eseri de bugün Tabak Çayı yatağında toprakla kapanmaya yüz tutan Roma Köprüsüdür.

Halk tarafından "Kırk basamak" olarak adlandırılan tiyatro ise kale içerisinde yerleşme alanına hâkim bir tepede bulunmaktadır. Tiyatronun seyirci kapasitesinin 3000 kişi civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bugün dahi kalıntıları vardır. Bazı şenlikler bu bölgenin çevresinde yapılmaktadır.

Kentteki bir diğer yapı olan ve Konuralp Müzesi'nde bulunan lahid ise dış yüzleri girlandlar, rozetler ve öküz başları ile süslü önemli bir mezardır.

4.2.2. Osmanlılar Döneminde Konuralp

İslamiyet'in ortaya çıktığı dönemde Bolu, Bizans devletinin sınırları içindedir.

Selçuklu Devleti meydana çıktığı dönemde Düzce ve etrafında bulunan yerler Doğu Roma İmparatorluğuna bağlıydı. Bölgede Türk hâkimiyeti Malazgirt savaşının hemen sonrasında Selçuklular tarafından tesis edilmiş ve sürdürülmüştü. (Taş, 1997: 21) Bolu'nun tam olarak ne zaman ve

ilk Türk Fatih'in kim olduğu tam olarak bilinmemektedir. Bir rivayete göre Bolu'nun ilk Fatih'i; Selçuklu döneminde Horasandan gelen Aslahaddin tekkesi sahibi Aslahaddin Bey Hazretleridir. Bununla ilgili olarak tekkede mevcut bir kitabe vardır ve tarihi 1299'dur. Bunun doğru olmadığı anlaşılmıştır. Selçuklular Anadolu'yu fethettikleri zaman Düzce ve havalisi de Müslüman Türklerin eline geçmiştir. Haçlı seferlerinden İslam ve Türk dünyası çok zarar görmüştür. İstanbul'un Türkler tarafından alınması ertelendi. Anadolu Selçuklu devleti hâkimiyeti bu yüzden sarsıldı. Anadolu'nun kuzey ve batı tarafları elden çıktı. Bu arada "Bitinyum" (Bolu) şehri de yarım asır Selçuk idaresinde kaldıktan sonra tekrar Bizans idaresine geçmiştir (Konrapa, 1964:102). Bölgeyi Selçuklular'ın son zamanlarında Rumlar tekrar toprakları olarak kalmıştır. Sultan Osman'ın saltanatının son yıllarında oğlu Orhan'ın maiyetinde bulunan komutanlardan Konur Alp tarafından Düzce Ovası ve havalisi Hicri 717 (1317-1318) tarihinde tekrar Müslüman Türkler tarafından hâkimiyet altına alınmıştır. Osman Gazi oğlu Orhan Gazi'yi Akyazı ve Kocaili çevresine nasıl gönderdiğini Aşık paşazade şöyle anlatır.

Bir gün 'Osman Gazi eydür: "Oğul Orhan! Bu Tatar'a gerçi and virdük ve illâ bunların tatarlığı gitmez. Gel sen var bu gâziler-ile Karaçepüş'e ve Karatikin'e. Hak ta'âlâ sana fetih vire diyü umarım" didi. Orhan Gazi eydür: "Hanum! Her ne kim sen buyursan ben anı kabul iderin" didi. Akça Koca'yı, Konuralp'ı, Gâzi Abdurrahman'ı ve Köse Mihal'ı, bu dört 'azîzi buna yarar yoldaşdur diyü bile koşdı. Ve eyitdi: "Gâziler! Ha görem sizi ki din yolında niçe deprenürsüz" didi. Orhan Gâzi' nün ibtidâ yalunuz seferi bu-durur.

Nazm:

*Konur Alp kılıcı Bolı'ya saldı
Velî Akyazı'da Düzbâzâr'ı aldı
Uzunca Bil'de Kafire bulandı
İki gün iki gice hoş dürişdi
Oradan kafiri döndürdi kogdı
Konur Alp döndi Düzbâzâr'a geldi
Akova'ya segirdür oldı Koca
Gazi Rahman yaturmaz halkı gice*

Çıkar İstanbul'un kafiri dem dem

Kırar bunu gaziler iy hoca (Paşazade, 2003: 350-351).

Mehmet Neşri'de ise Düz Pazarı Tuz Pazarı diye geçer. Bu kaynaklardaki Düz/Tuz Pazarı bugünkü Düzce Pazarıdır. Uzunca Bel ise neresi olduğu tam olarak bilinmemektedir (Konukçu, 1997: 4).

Bu topraklar Osmanlı Devletine geçtiği sırada Düzce diye bir kasaba bulunmamaktadır. Bu fetihlerden sonra Purusyan Kasabası Üskübü (Eskibağ, Eskiba) adını almış, Düzce Ovası ise Konur Alp'in gösterdiği kahramanlığa istinaden "Konrapa" ve "Konur Alp İli" olarak adlandırılmıştır (Kılıç N ve diğerleri, 2008: 246). Buradan çıkaracağımız sonuç şudur. Orhan Bey babası Osman Gazi'nin sağlığında askeri idareyi ele aldıktan sonra, Karadeniz'e doğru olan bölgelerin zabtına Konur Alp'i İzmit taraflarına da Akça Koca'yı görevlendirmiştir. Konur Alp Akyazı'yı ve Mudurnu'yu ve sonrada kendi adı verilen Düzce taraflarındaki Konrapa'yı ele geçirmiştir. Konrapa daha sonra Konur Alp'e ikta olarak verilmiştir. Ancak Konrapa Osmanlı toprağı olduktan kısa bir süre sonra Konur Alp, fethettiği bu güzide toprak parçasında, Orhan Gazi döneminde Akçakoca ile aynı sene M-1328= H- 728 hayata gözlerini yumarak ismiyle anılan yerde gömülmüştür. Konuralp'in Eyaleti Sultanönü diye isimlendirilerek Sultan Murad Bey'e verilmiştir. Murad Bey daha iki yaşında olduğu için yerine vekil olarak padişahın amcası Gündüzalp'e tevcih olunmuştur.

Yapılan fetihlerle sınırlar genişledikçe Konuralp'in de idari olarak bağlı bulunduğu yer ve idariciler değişmiştir. Nitekim İznik fethedilince Sultan Orhan buraya yerleşmiş, Bursa'nın yönetimi Murad'a bırakılmış, Murad'dan boşalan Konrapa ise amcası Eskişehir hâkimi Gündüzalp'e verilmiştir.

Konrapa Bolu'nun fethinden sonra Bolu'ya bağlanmıştır. Böylelikle kent XIV. Yüzyıl sonlarında Bolu ve Kocaeli Sancakları arasında önemli bir merkez haline gelmiştir.

XVI. Yüzyılda Bolu sancağına baktığımızda sancak Anadolu eyaletine bağlıydı. Merkezden başka Çağa, Kıbrıs, Mengen, Gerede, Viranşehir, Taraklu, Borlu, Yenice, Yedi Divan, Ulus ve Amasra, oniki Divan, Hızır Bey ili, Ereğli, Konurapa ve Mudurnu kazaları ile Dodurga nahiyesinden oluşmaktaydı (Orhonlu, 1992: 277). 16. yüzyıl Bolu sancağının toprakları

kabaca bugünkü idari yapı olarak, Bolu, Zonguldak, Bartın, Düzce ve Karabük illerinin yayıldığı coğrafi bölgeyi içine almaktaydı (Taş, 2011: 2).

Sultan Dördüncü Murad zamanında bütün Osmanlı toprakları üzerinde yapılan tahrir sırasında Düzce ve havalisi de Gümüştâbâd (Gümüştova) Kazası, Konrapa ve Üskübü nahiyeleri adıyla Defterhâne-yi Hakani'de bulunan kayıtlara geçirilmiştir.

Üskübü XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda ayanların kontrolü altındadır. Ayanlar bölgelerde devlet ile halk arasında ilişkileri düzenleyen hem halkın temsilcisi bulunan hem de devletin emirlerini uygulayan, bölgenin ileri gelen aileleridir. Bolu'da Çalık-zadeler ve Üskübü'de Topçuoğulları vardır. (Özkaya, 1997: 11) Bölgenin en güçlü ailesi "Topçuzâde" olarak anılan ailedir. Nitekim Üskübü bölgesindeki ayanlık ve daha sonra da kaza müdürlüğünü bir süre bu aile temsilcilerinde kalmıştır. Üskübü'de tespit edilen ilk Ayan Topçuzâde Mehmed Ağa'dır. Mehmed Ağa ayanlıktan ayrıldıktan sonra bölgenin eski ayanı olarak bir takım iftiralara kurban gitmiş, hapisshânede yatmış nihayet haklılığı ortaya çıkınca da hapisshâneden çıkmıştır. Fakat bir süre sonra vefat etmiştir.

1829-1830'da muhtarlık teşkilatının kurulması ile mahalleli arasından ve güvenilir kimselerden birinci ve ikinci muhtar seçildi. Hem kent merkezinde hem de kırsal alanda muhtarlara birçok görev yüklenmiştir. Nitekim mahallede oturanlara muhtarlar, onlara da imamlar kefil olmaktadır.

Osmanlı devletinde 19. yy. dağılmanın ve yıkılmanın önüne geçilmeye çalışıldığı devirdir. Devlet dağılmanın önüne geçebilmek için reform ve değişiklikler yapmıştır. 1839'da Tanzimat fermanı ilan edilmiştir. Bu ferman ile halka vergide eşitlik, can ve mal güvenliği gibi kararlar alınmıştır. Bu dönemde devletin başka bir amacı da kaybedilen otoritenin tekrar sağlanmasıdır. Bu doğrultuda 1842 yılında kaza müdürlüğü sistemi uygulanmıştır. Osmanlı devletinin bu görevlilerde aradığı özellik adaletli, dürüst ve güvenilir olması gibi özelliklerdir. Bu özellikleri kaza müdürü olmanın şartları olarak görmüştür. Kaza müdürlerine başlangıçta yaptıkları iş karşılığı maaş verilmek düşünülse de bir süre sonra kazanın büyüklüğüne göre halk tarafından toplanılan ücret ile maaşa bağlanmıştır.

Muhtarlık teşkilatı zaman geçtikçe mahallenin mutlak sorumluluğunu üstlenen bir organ haline gelmiştir. Örneğin mahalleye gelip gidenlerin

durumlarının muhtarlar tarafından takip edilmesi ve kefalet istenmesi kanun gereğidir.

Mahalle veya köyün gelir ve giderlerini gösterir hesap defterini tutmak, bir haksızlık meydana geldiğinde sorumlu halk adına ilgililere başvurmak ve mahalle veya köyün güvenliğini sağlamak, muhtarın görevlerinden bazılarıdır.

Kıptiler bölgede çok az nüfusa sahip olmasına ve kısmen göçebe olmalarına rağmen onlarında içlerinden birisinin muhtar olarak tayin edilmesi devletin tüm vatandaşlarını kucakladığı ve her şeyin bir kaydını tuttuğunu göstermesi açısından önemlidir (Özlü, 2009: 37).

Konuralp'in (Üskübi, Konrapa) bu kadar küçük bir birim haline gelmesinde şu bilgi aktarılır. İddiaya göre Konuralp kaza olacak iken bu bölgedeki ağalar istememiş ve Düzce kaza olmuştur. Aslında devletin Konuralp'i kaza yapacağını ortaya çıkmıştır. Bunu duyan Düzceliler engellemek için oyun oynamışlardır. Düzce eşrafından Gonca Oğlu ailesinden Hacı Mustafa Efendi'yi Konuralp'a göndermişlerdir. Hacı Mustafa buraya gelerek "Ağalar kaza olmuşsunuz. Kutlamaya geldim. Fakat sizinde Ağalığınız elden gitti" demiş. Ağalar neden diye sorunca, Kaymakam buraya gelecek. Ali Ağa, Mehmet Ağa buraya gel diyecek sizde gideceksiniz diyerek onları tahrik etmiştir. Bunun üzere ağalar biz kaza olmak istemiyoruz diyerek, Hacı Mustafa Efendi'nin daha önce hazırlamış olduğu senedi imzalamışlardır. Böylece Düzce kaza olmuştur.

19. yüzyıl ortalarında dahi günümüzde Düzce, Çilimli, Gölyaka, Cumayeri gibi ilçelere bağlı bazı yerlerin Konuralp'a bağlı olması, Konuralp'ın günümüze gelinceye kadar yönetsel olarak ne kadar kapsamlı bir dönüşüm geçirdiğinin göstergesidir. (Özlü. 2009: 24)

Bölgenin ilk belediye teşkilatı Konuralp Belediyesi adı ile 1955 yılında kurulmuştur. Kuruluşunda bir belediye başkanı ve dört personel bulunmakta iken sonraki yıllarda ihtiyaca göre personel sayısı arttırılmıştır. Bölgede 1960 yılında elektrik, 1969 yılında da içme suyu şebekesi hizmete girmiştir. İmar planı ise 1964 yılında yapılmıştır (Bolu il yıllığı, 1973: 225).

4.3. TRANSKRİPSİYON

Evkâf-ı kazâ-i Konrapa der-livâ-yı Bolu

Karye-i vakıf ki Akkadı oğullarının vakfıdır. Mevlânâ Sinan ve Mevlânâ Bekir ve Mevlânâ Murad tasarruf iderlermiş. Vakf-ı evlâddır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Mustafa ve Mehmed mutasarrıflardır bâ-berât-ı cedid-i 'âlişân.

Ramazan veled-iNebî Nîm	İsa veled-i Hacı Bennâk	Şaban birâder-i O Nîm	Musa birâder-i O Nîm	Hayrullah veled-i Ümmet Nîm
Umur Birâder-i O Bennâk	Ömer veled-i Kasım Caba bennâk 30	Osman Birâder-i O Caba bennâk 30	Ramazan veled-iYusuf Nîm	Abdullah veled-i Mustafa Bennâk
Bayram veled-i Mustafa Nîm	Âsiyâb altı ay yürür Mehmed ve Osman 1 bab resm-i 50	Âsiyâb yıl yürür Mustafa ve Tur Hacı 1 bab resm-i 99	Âsiyâb yıl yürür Ahmed bin Musa ve Abdi 1 bab resm-i 99	

Hâriç

Zemîn-i Ahmedî Tur Mustafa bin Mehmed 1 müdd	Zemîn-i Mehmed der-yed-i Zülfikar ve Yusuf Nîm	Zemîn-i Tur Ali der-yed-i Emir Caba bennâk
Zemîn-i Mehmed der- yed-i Ramazan Caba bennâk	Zemîn-i Mustafa bin Kasımderyed-i Caba bennâk	Zemîn-i İbrahim ve Yusuf der-yed-i Mehmed bin Cafer Nîm
Zemîn hâriç ez-defter-i der-yed-i Zülfikar Bey Nîm	Zemîn-i Hamza veled-i Piri der-yed-i Caba bennâk	Zemîn-i Mehmed der- yed-ilbrahim ve İshak Caba bennâk

Zemîn-i Mustafa der-yed-i Emin Caba bennâk	Zemîn-i İbrahimve İshak 1 müdd	Ahmed bin	Zemîn-i Tarık der yedi Seydi ve Muharrem ve İslam Seyfi Nîm
--	--------------------------------------	--------------	---

Hâsıl

1187

Resm-i çift ve bennâk 180	Resm-i zemîn-i hâriç 115	Resm-i âsiyâbha 248	Hinta 4 müdd 3 kile 342	Şa'ir 2 kile 6	Kabluca 1 müdd 3 kile 35
Alef 10 kile 15	Erzen 1 müdd 40	Resm-i keten 20	Öşr-i meyve 10	Öşr-i çeltük 80	
Resm-i tapu-yı zemîn 20	Resm-i zemîn 40	Resm-i 'arusiye 30			

Karye-i Bey Divan'ında İslam Oğlu Hasan'ın atası yeri vakıftır. Bâyezid Hüdâvendigâr nişânıyla aciz bükünde köprü yapmak için bir çiftlik yerdir deyu mukayyed der- defter-i 'atîk hâliyâ Şâh Velî ve diğer Şâh Velî mutasarrıflar bâ-berât-ı cedid-i 'alişân.

Nurullah veled-i Numân Bennâk	Halil veled-i İsa Bennâk	Şaban veled-i Ramazan Caba bennâk	Turmuş veled-i Şaban Bennâk
-------------------------------------	--------------------------------	---	-----------------------------------

Zikr olunan evkaf-ı hümayun dimekle maruf vakıf-ı mezra havas-ı hümayuna ilhak oluna deyu bu hakire hitaben eyleyesun deyu emr-i şerif varid olmağla havas-ı hümayuna ilhak olunmuş fi 21 Safer sene 1052 (21 Mayıs 1642)

El hakir Mustafa et-tevkî-i

Mim

Kıdvetül ulamail muhakkikîn Mevlana Ahmed Zide ilmihu dergah-ı muallaya mezkur akkadı vakfı mezrasının ve (...) bir çiftlik ile Mezraa yolunda vaki Merhum Sultan Yıldırım Bâyezid Han (...) itmek şartıyla bundan akdem kendüye teveccüh olunub yedi-sekiz seneden berü

üzerindeyken mezra-i mezburun mahalli hilaf-ı inha havasa tahsis olunmuştur deyu Konrapa Eminleri Mahsülleri alıp defter itmekle defter evkafına getirüb aslı vakf olmağla vakfiyet üzere mahalline kılınmağla tahsis eylesün deyu bu defa hitaben emri şerif irad olmağla kayd-ı defter olundu. Tahriren gurrei Şa'bani'l-muazzam sene1101(Mayıs 1690)

El Hakîr Mehmed Et-tevkî-i

Ramazan veled-iYusuf Bennâk	Hüseyin veled-i Mehmed Bennâk	Mümin birâder-i Mehmed Bennâk	Hasan birâder-i Mehmed Bennâk	Âsiyâb yıl yürür pervâne 1 bab resm-i 99
-----------------------------------	--	--	--	--

Hâriç

Zemîn-i Ramazan der- yed-i Hüseyin bin İlyas Caba bennâk 30	Zemîn-i Ümmet der- yed-i Nurullah Caba bennâk	Zemîn-i Sinan der-yed-i Halil bin İsa Caba bennâk
---	---	---

Zemîn-i Ümmet bin Ramazander-yed-i Şaban Caba bennâk	Zemîn-i Mesud der-yed-i Hüseyin ve İlyas (...) Veli bin Mehmed Caba bennâk
--	---

Hâsıl

372

Resm-i çift ve bennâk 101	Resm-i zemîn-i hâriç 58	Öşr-i âsiyâb 99	Hınta 5 müdd 20	Erzen 4 kile 8	Öşr-i keten 10	Öşr-i meyve 10
Öşr-i kestane 20	Resm-i kovan 10	Resm-i tapu-yı zemîn 34				

Karye-i Bey Viran'ında Mustafa oğlu İne Bey'inin bir çiftlik vâkıf yeri vardır. Bâyezid Hüdâvendigâr nişanıyla köprü yapmak için Aciz Yolunda deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliya Şa'ban ve Şâh Ali ve Mehmed ve Mansur mutasarrıflar bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân

Musa veled-i İlyas Bennâk	Ali veled-i İlyas Bennâk	Mustafa birâder-i O Bennâk	Ramazan birâder-i O Nîm	Mümin veled-i İskender Caba bennâk
Çalab virdi veled-i Turmuş Bennâk	Pirî veled-i Çalab virdi Bennâk	Hızır birâder-i O Bennâk	Danyal veled-i Ali Bennâk	Siyami birâder-i O Bennâk
Veledân-ı veled-i Ali Bennâk	Zülfikar veled-i Pirî Bennâk	Mustafa birâder-i O Bennâk	Veliyyüddin birâder-i O Bennâk	Seyfi birâder-i O Bennâk
Tâlib veled-i Şaban Bennâk	Memi Birâder-i O Bennâk	Şâhin Şâh Birâder-i O Bennâk	Tur Hacı veled-i Mustafa Bennâk	Mustafa veled-i Mehmed Bennak
Ramazan veled-i Şaban Bennak	Pir Ali veled-i Çalab virdi Bennak	Mustafa veled-i Pirî Bennak	Mahmud birâder-i Şâh Ali Bennak	

Hâriç

Zemîn-i Pirî der-yed-i Zülfikar
ve Mustafa Veliyyüddin ve Seyfi
Caba bennâk

Zemîn-i Turmuş der- yed-i Çalab virdi
Caba bennâk

Hâsıl

486

Resm-i çift ve bennâk 290	Resm-i zemîn-i hariç 16/ buçuk	Hınta 1 müdd 80	Alef 17 kile 21	Erzen 8 kile 16	Kabluca 5 kile 8	Öşr-i keten 3
Öşr-i meyve 20		Öşr-i kestane 12		Resm-i tapu-yı zemîn 20		

Karye-i serkat'de Satılmış Şeyh yeri vakıfdır. Mülk issi Umur Bey oğlundan bunun üzerine Umur oğlu Davud ve Hacı Musa tanıklık virdiler deyu mukayyed der- defter-i 'atîk hâliyâ.

Seydi veled-i Hüseyin Caba bennâk	Ali birâder-i O Bennâk	Hacı Mehmed birâder-i O Bennâk	Mehmed veled-i Salih Caba bennâk	Ramazan veled-i Mustafa Bennak
---	------------------------------	--------------------------------------	--	---

Şaban veledi Seyfi
Bennak

Ümmet Birâder-i O
Çift

Yekun

Hâne
7

Çift
1

Caba bennâk
2

Bennâk
4

Hâsıl
335/ Buçuk

Resm-i çift ve bennâk 97/ buçuk	Hınta 18/buçuk kile 74	Kabluca 2 kile 3	Erzen 1 müdd 5 kile 50	Öşr-i bostan 5	Öşr-i piyaz 8	Öşr-i çeltük 80
---------------------------------------	------------------------------	------------------------	---------------------------------	----------------------	---------------------	-----------------------

Öşr-i meyve
8

Resm-i tapu-yı zemin
102

Karye-i Bey Viran'ında İshak Hacı Oğlu Mehmed Bey'in bir çiftlik vakıf yeri vardır. Zâviyeye Bayezid Hüdâvendigâr nişanıyla bunun tımarı oğlu İne Bey ve İslam oğlu Hasan tanıklık virüp zâviyeye meşruttur deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ.

Mümin veled-i Musa Bac-ı bennâk	Murad birâder-i O Bac-ı banâk	Ramazan birâder-i O Bennâk	Seydi Ahmed veled-i Mustafa Bac-ı bennâk	Mehmedî birâder-i O Bac-ı bennâk
---------------------------------------	-------------------------------------	----------------------------------	--	--

Musa veled-i Mustafa Caba bennâk	Şâh Kulu veled-i Hacı Mehmed Caba bennâk	Hüseyin veled-i Musa Bac-ı bennâk	Davud Birader-i O Bennâk	Sadullah veled-i Musa Caba bennâk
--	--	---	-----------------------------------	--

Mustafa veled-i Ali Bac-ı bennâk	Yusuf veled-i Nusret Bac-ı bennâk	Mehmed Pirî birâder-i O Bac-ı bennâk	Pirî veled-i Hamza Bac-ı bennâk	Ahmed veled-i Halil Bac-ı bennâk
--	---	--	---------------------------------------	--

Mümin veled-i Süleyman
Caba bennâk

Yekun

Hâne 16	Caba bennâk 4	Bac-ı bennâk 10	Bennâk 2
------------	------------------	--------------------	-------------

Hâsıl
322

Resm-i çift ve bennâk 170	Hınta 2 kile 8	Erzen 1 kile 2	Öşr-i meyve 72	Öşr-i kestane 48	Öşr-i ceviz 3
---------------------------------	----------------------	----------------------	----------------------	------------------------	---------------------

Resm-i tapu-yı zemîn
20

Karye-i Eğer Yaka'da çeribaşı tımarında Yağmur Oğlu Mustafa'nın bir çiftlik vakıf yeri vardır. Bâyezid Hüdâvendigâr nişânıyla bunun üzerine deyu mukayyed der-defter-i 'atık hâliyâ Hacı Fakı mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i 'alışân.

Galib veled-i Ali Nîm	Hüseyin veled-i Ahmed Bennâk	Galib veled-i Mustafa Nîm	Hüseyin veled-i Ahmed Bennâk	Orhan birâder-i O Nîm
-----------------------------	------------------------------------	---------------------------------	------------------------------------	-----------------------------

Murad veled-i Galib
Bennâk

Hâriç

Zemîn-i Mustafa der-yed-i Galip ve Hasan ve
Hüseyin ve Orhan
Caba bennâk

Hâsıl
134

Resm-i çift ve bennâk 69	Resm-i zemîn-i hâriç 16/ buçuk	Hınta 7 kile 28	Şa'ir 2 müdd 4	Öşr-i çeltük 14	Öşr-i meyve 2
--------------------------------	--------------------------------------	-----------------------	----------------------	-----------------------	---------------------

Karye-i Çukalu'da İshak Dânişmend tuttuğu yeri vakıftır. Süleyman Paşa'dan ve Gazi'yi Hüdâvendigâr bitileri var vakfiyet üzere mutasarrıflar imiş

deyu mukayyed der- defter-i atîk hâliyâ Abdülcilil Fakı mutasarrıf bâ-berât-ı 'alişân.

Zemîn-i Salih ve Hüsam ve İshak veledân-iHamza der-yed-i İsa bin Mehmed ve Eyüb bin Hüsam ve Arslan bin Hüsam ve Hasan ve Hüseyin bin 'İvaz ve Ramazan bin Mustafa ve Mahmud bin Hızır ve İbrahim bin Emrullah ve Hasan bin Ümmet ve Mehmed
Çift

Hâsıl
168

Resm-i çift ve bennâk 33	Hinta 7 kile 28	Kabluca 5 kile 8/buçuk	Alef 6 kile 9	Öşr-i meyve 3	Öşr-i keten 40
--------------------------------	-----------------------	------------------------------	---------------------	---------------------	----------------------

Karye-i Bakraz Divan'ında Sermeddin yerini Nusret Bey vakf itmiş. Bâyezid Bey biti virmiş bir çiftlik yerdir deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ.

Davud veled-i Ahmed Yesi Nîm	Pir Ahmed birâder-i O Nîm	Hasan birâder-i O Nîm	Mustafa veled-i Süleyman Nîm
------------------------------------	---------------------------------	-----------------------------	------------------------------------

Hâriç

Zemîn-i Hamza bin Mehmedî
Caba bennâk

Zemîn-i Balı veled-i Süleyman
Caba bennâk

Hâsıl
231

Resm-i çift 66	Resm-i zemîn-i hâriç 16/ buçuk	Hinta 12 kile 48	Kabluca 3 kile 4/ buçuk	Erzen 6 kile 12	Öşr-i meyve 2	Öşr-i kestane 30
Resm-i kovan 2	Resm-i çayır 26	Resm-i tapu-yı zemîn 20				

Karye-i Gündoğmuş Çiftliği ve Ahmed yeri vakıftır. Bâyezid Hüdâvendigâr'dan Yusuf ve Hacı Davud ellerinde nişanı vardır. Vakf-ı

evlâddır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Hilmi ve Mustafa mutasarrıflardır bâ-berât-ı cedid-i hümâyun.¹

Ramazan veled-i Hamza Bennâk	Ali birâder-i O Bennâk	Mustafa veled-i Yusuf Bennâk	Emrullah birâder-i O Bennâk	Yusuf birâder-i O Bennâk
Nasuh birâder-i O Bennâk	Şeyhi veled-i Ümmet Bennâk	Osman veled-i Rıza Bennâk	Hüsam veled-i Hasan Bennâk	Şaban birâder-i Hüsam O Bennâk
Halim veled-i Ali Bennâk	Hasan veled-i Veli Bennâk	Keyvan veled-i Mehmedî Bennâk	Mehmed veled-i Mustafa Bennâk	Mehmed veled-i Ramazan Bennâk
İslam birâder-i Hüsam Bennâk	Hasan veled-i Veli ma'a Bennâk	Mehmedveled-i Veli ma'a Bennâk	Nurullah veled-i Hüseyn Bennâk	Şeyhi birâder-i O Bennâk
Elvani veled-i Hüseyn Bennâk	Kasım birâder-i O Nîm	Cafer veled-i Mehmed Bennâk	Şehsüvâr veled-i Ali Duacı	Mustafa veled-i Mehmed Bennâk
Turan Hacı veled-i Mehmed Bennâk	Mahmud veled-i Mustafa Bennâk	Bekir veled-i Mahmud Bennâk	Hacı Ahmed veled-i Pir Ali Bennâk	Hüsam veled-i Pir Ali Bennâk
Abdülhamid veled-i Hacı Ahmed Bennâk	Abdulkâdir veled-i Hacı Ahmed Bennâk	Ahmed veled-i Musa Nîm	Ömer veled-i Müslim Bennâk	

Âsiyâb Altı ay yürür Kasım
1 bab resm-i 50

Hâriç

¹ Derkenar:61(niye) Karye-i mezbûr balada Şerh olunduğu üzere müşârun ileyh Vezîr-i a'zam Mehmed Paşa hazretlerine temlik olmuşdur fit-târîhi'l-mezbûr

Zemîn-i Şaban der-
yed-i Şehri Osman ve
Bekir veledân-i Receb
Caba bennâk

Zemîn-i Yusuf der-yed-i
Mustafa ve Emrullah ve Yusuf
ve Nasuh evlâd-ı Yunus
Caba bennâk

Zemîn-i Ali bin
Hasan der-yed-i
Hasan bin Veli
Kasım
Caba bennâk

Zemîn-i Yasin bin İlyas
der-yed-i Ramazan
Caba bennâk

Zemîn-i Mustafa der-
yed-i Hasan
Caba bennâk

Zemîn-i Nasuh der-yed-i
Müeyyed Cafer ve Ahmed
Caba bennâk

Zemîn-i Ayvaz der yed-i
Mustafa
Caba bennâk

Zemîn-i Yusuf der-yed-i
Hacı Ahmed ve Hüsam
Caba bennâk

Zemîn-i Mustafa
der-yed-i
Caba bennâk

Zemîn-i İbrahim der-
yed-i Mehmed bin Hızır
Caba bennâk

Zemîn-i Kulfal
der-yed-i
Nîm

Zemîn-i Seydi Ahmed
der-yed-i
Caba bennâk

Zemîn-i Salih bin
İbrahim der-yed-i
Ahmed bin Ömer
Caba bennâk

Zemîn-i Kara Musa
der-yed-i Musa ve
Mehmed
Caba bennâk

Zemîn-i Ali bin Kasım der-
yed-i Erdil bin Emre ve Latif
bin Yusuf
Nîm

Zemîn-i Yusuf der-yed-i
Mezid bin Hızır ve Hilmi bin
Mehmed ve Ahmed bin Ali
Nîm

Zemîn-i Elvani der-
yed-i İslam bin Üveys
Caba bennâk

Zemîn-i Kasım Ma'a
der-yed-i Mustafa bin
Ali
Caba bennâk

Zemîn-i Latif der-yed-i
Ali bin Mehmed
Caba bennâk

Zemîn-i Hamza der-
yed-i Hacı Ahmed
Caba bennâk

Zemîn-i Hızır der-yed-i
Osman bin Mustafa
Caba bennâk

Zemîn-i Mehmed bin
Balı der-yed-i Mustafa
Caba bennâk

Zemîn-i Mehmed bin
Seydi Mahmud der-yed-i
Caba bennâk

Zemîn-i Pirî bin İbrahim
der-yed-i Abdurrahman ve
Memi bin Mehmed
Caba bennâk

Zemîn-i Seydi bin
Ahmed der-yed-i
Nebî bin Üveys
Caba bennâk

Zemîn-i Aydın bin Doğan der-yed-i
Mehmed ve Resul ve Kalender ve
Şehsüvâr Hacı Ahmed
Caba bennâk

Zemîn-i Nebi bin
Nasuh der yed-i
Hızır bin İbrahim
Caba bennâk

Zemîn-i kömürlük der-
balaMestur der-yed-i Abdi
ve Mustafa bin Pirî ve
Zülfikar ve Abdi ve İbrahim
Nîm

Zemîn-i Ahmedî der-yed-i
Ahmed bin Ali ve Hilmi ve
Memi bin Mahmud
Caba bennâk

Asiyâb dink
1 bab Resm-i 30

Çayır

Der-tasarruf İmam Dervişder-yed-i Ali ve Mehmed
Resm-i 5

Hâsıl
2717

Resm-i bennâk 372	Resm-i zemîn-i hâriç 272	Resm-i âsiyâb 50	Resm-i dink 30	Resm-i piyaz 5	Hınta 3 müdd 240
Şa'ir 1 müdd 30	Erzen 3 müdd 120	Alef 10 kile 15	Kabluca 10 kile 15	Öşr-i meyve 55	Öşr-i keten 96
Öşr-i çayır 65	Öşr-i çeltük 407	Öşr-i çeltük 75	Resm-i tapu-yı zemîn 870		

Karye-i İştibe'de Keşiş Yeri hatibe vakıfıdır. Umur oğlundan şimdi
Ahmed ve İbrahim tasarruf iderler imiş tahminen iki muddluk yerdir deyu
mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Hacı Mehmed mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i
'alışan

Abdülkâdir veled-i
Nûrullah
Nîm

Ali veled-i
Abdülkâdir
Bennâk

Mehmed veled-i
Emrullah
Bennâk

Hâriç

Zemîn-i Mustafa bin
Cârullahder-yed-i Hacı
Berât bin Mahmud ve Hacı
Ali bin Hacı Veli
Dönüm 6

Zemîn-i Yusuf bin
Mehmed der-yed-iHacı
Berât binMahmud
Dönüm 8

Zemîn-i İskender ve
Musa Pirî bin Osman
der-yed-i Kenan bin
İsmail
Caba bennâk

Zemîn-i Kasım bin Salih der-yed-i Turan Hacı bin Kasım Caba bennâk	Zemîn-i Hacı Mehmedî der-yed-i Hacı Ahmed Caba bennâk	Zemîn-i Kara Mehmed der- yed-i Abdülkâdir ve Mehmed bin Emrullah Caba bennâk
Zemîn-i Mehmed ve Latif veledan-i Ali der-yed-i Şaban Caba bennâk 30	Zemîn-i Halil Sufi bin YusufHan der-yed-i Ali bin Hacı Gögem Dünüm 4	Zemîn-i Seydi Mehmed bin Seydi Ali ve Cihan Şah Mahmud der-yed-i Kenan ve İsmail Nîm
Zemîn-i Derviş Ali ve Mustafa ve Mehmed binevlad-ı Musa der-yed-i Şaban bin Mustafa ve Emrullah bin Üveys Nîm	Zemîn-i Nebî ve Yusuf ve Mustafa evlâd-ı Bekir der-yed-i Turan Hacı Pir Kasım Caba bennâk	
Zemîn-i Hamza ve Mehmed veledân-i Derviş Ali der-yed-i Hacı Berât bin Hacı Mahmud Dönüm 1		

Hâsıl
477/ buçuk

Resm-i çift bennâk 40 buçuk	Resm-i zemîn-i hâriç 92	Hinta 3 müdd 17 kile 308	Şa'ir 13 kile 29	Kabluca 9 kile 16	Resm-i çayır 3
-----------------------------------	-------------------------------	--------------------------------	------------------------	-------------------------	----------------------

Karye-i Gebe Kilise'de Umur Kadı Oğlanları tuttuğu yerleri vakıftır. Süleyman Paşa'dan ve Bâyezid Hüdâvendigâr'dan ellerinde nişânları vardır. vâkf-ı evlâddır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ.

Hâsıl
61

Resm-i zemîn 16/buçuk	Hinta 4 müdd 16	Alef 3 kile 4/buçuk	Erzen 2 kile 4	Öşr-i keten 8	Öşr-i kestane 10
-----------------------------	-----------------------	---------------------------	----------------------	---------------------	------------------------

Karye-i Akça Yörük'te Nusret'in hissesine tasarruf ettüğü çiftliği vakf-ı evlâd itdüm deyu Merhum Sultân Mehmed Han nişân-ı hümayun vermiş deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ İbrahim mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i 'alişân.

Cafer veled-i
Emrullah
Bennâk

Mustafa veled-i
Veli ma'a
Bennâk

Halil veled-i
İbrahim
Bennâk

Musa veled-i
İbrahim
Bennâk

Hâsıl
148

Resm-i
zemîn-i hâriç
33

Hinta
10 müdd
40

Erzen
9 kile
18

Öşr-i
keten
45

Öşr-i
meyve
5

Öşr-i
keten
8

Karye-i Gündoğmuş oğlu yanında Torun Yay dibeğın çeker tuttuğu yeri Bâyezid Hüdâvendigâr vakf etmiş deyu mukayyed der-defter-i 'atık hâliyâ Nimetullah mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i 'alişân.

Abdulrahman
veled- i Behram
Bennâk

Yusuf veled-i
Kasım
Bennâk

İslam veled-i
Nami
Bennâk

Mustafa
birâder-i O
Bennâk

Mehmed
birâder-i O
Bennâk

Turdu veled-i Yusuf
Bennâk

Hâriç

Zemîn-i Mehmed Şah der-
yed-i Nebî ve Kasım ve
Mezid ve Seydi Ahmed bin
Abdulrahman ve Pirî
Çift

Zemîn-i Ebu Bekir ve
Yusuf veledan-i Pirî
ma'ader yedi Kasım ve
Mehmed
Nîm

Zemîn-i Turan Hacı
der-yei Pir Mezid ve
İslam ve Ahmed ve
Mustafa
Nîm

Zemîn-i Emrullah der-
yed-i Siyami bin Mehmed
Caba bennâk 30

Zemîn-i Ahmedî der
tasarruf Kasım bin İbrahim
Müslim
Caba bennâk

Zemîn-i Ahmedî der-
tasarruf Siyami bin
Mehmed
Çift

Âsiyab dink der-tasarruf
Hüseyin ma'a
1 bab resm-i 15

Hâsıl
436

Resm-i zemîn-i hâriç 132	Resm-i dink 15	Hınta 2 müdd 2 kile 188	Şa'ir 13 kile 26	Kabluca 2 kile 3
Alef 3 kile 5	Erzen 1 müdd 2 kile 44	Resm-i kovan 3	Resm-i tapu-yı zemîn 20	

Karye-i İldelen Oğlu Çiftliği vakıftır. Oğlu Ahmed Şeyh'e kadim-i mülk issi Şahin Bey'den ve Orhan Bey'den bitileri vardır. Zaviyeye meşrûtdur deyu mukayyed der-defter-i 'atîk.

Kasım veled-i Abdullah Caba bennâk	Hasan veled-i Ahmed Çift	Hüseyin veled-i Ahmed Bac-ı Bennâk	Âsiyâb harab
--	--------------------------------	--	-----------------

Hâriç

Zemîn-i Veli Ma'a veled-i Mehmed ma'a zemîn-i Sasa vakf Nîm	Zemîn-i Mehmed veled-i İsa der-tasarruf-ı Mehmedî ve Hamza ve Umur evlad-ı İsmail Çift	Zemîn-i Nasuh veled-i Yakub der-tasarruf-ı Hacı Mehmed veled-i Hacı Hamza ve Mustafa bin Ali Çift
Zemîn-i Ali veled-i Hamza der-tasarruf-ı Mehmed Şâh veled-i Yusuf Nîm	Zemîn- i Tur Paşa veled-i Süleyman ve Emirşâh veled-iRamazan Caba bennâk	Zemîn-i Ali veled-i Salihder-yed-i müderriş Caba bennâk

Hâsıl 558

Resm-i çift ve bennâk 53	Resm-i zemîn-i hariç 99	Hınta 1 müdd 19 kile 156	Şa'ir 5 kile 11	Erzen 1 müdd 2 kile 44	Kabluca 2 kile 3
Öşr-i Meyve 12	Öşr-i ceviz 4	Öşr-i kestane 105	Resm-i kovan 10	Resm-i çayır 5	Öşr-i çeltük 55

Karye-i Orta yerde İne Oğlu Çiftliği eben 'an-cedd Merhum Bâyezid Hüdâvendigâr nişânıyla vakfiyet üzere tasarruf ide gelmiş bir değirmeni var,

yıl yürür. İki çiftlik yerdır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Muhyiddîn Fakı mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i 'alişân.

Ramazan veled-i Şaban Bennâk	Yunus veled-i Şaban Bennâk	Hacı Musa veled-i Emrullah Bennâk	Yusuf veled-i Hacı Mustafa Bennâk	İslam veled-i Hacı Bennâk
Ahmed veled-i Hacı Bennâk	Mehmed veled-i Şanullah Bennâk	Mustafa veled-i Mehmed Bennâk	Mir veled-i Yunus Bennâk	Yusuf veled-i Nebî Bennâk
Ahmed veled-i Mehmed Bennâk	Mahmud veled-i Mehmed Bennâk	Mustafa veled-i Mehmed Bennâk	Âsiyâb yıl yürür Davud 1 bab	

Hâsıl
284

Resm-i çift 66	Hinta 12 müdd 44	Alef 5 kile 8	Öşr-i meyve 28	Öşr-i keten 24	Öşr-i kestane 24	Resm-i âsiyâb 99
----------------------	------------------------	---------------------	----------------------	----------------------	------------------------	------------------------

Karye-i Milan deresi'nde Aksan oğlanları elinde tuta geldiği yerleri vakıftır. Kadim-i mülk issi Umur oğlu'ndan ve Süleyman Paşa'dan elinde nişânları vardır. Beş pâre köprüye ve kârban-saraya vakıftır on muddluk yerdır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Hızır Fakı mutasarrıf bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân.

Hacı veled-i Şehriman Caba bennâk 3	Zekeriya birâder-i O Biruni	Ahmed veled-i Hacı Bennâk	Ali veled-i Hacı Bennâk	Mustakim veled-i Hacı Bennâk
Salih veled-i Hacı Bennâk	Kutbuddîn veled-i Hacı Nîm	Şaban veled-i Zekeriyya Bennâk	İne Bey veled-i Zekeriyya Bennâk	Eyüb birâder-i O Nîm
Muharrem veled-i Ali Nîm	Receb veled-i Muharrem Bennâk	Revan Veled-i Muharrem Nîm	Yakub veled-i Muharrem Nîm	Murad veled-i Sevindik Çaba bennâk 3

Mübârek veled-i Hamza Bennâk	Ali veled-i Çalab virdi Bennâk	Yasin veled-i Çalab virdi Bennâk	Receb veled-i İskender Bennâk	Hayrullah birâder-i O Bennâk
Hasan veled-i İskender Bennâk	Mahmud veled-i Receb Bennâk	Cafer veled-i Hasan Nîm	Nuh veled-i Hasan Nîm	İbrahim veled-i Hayrullah Bennâk
Nebî veled-i Hayrullah Bennâk	Mehmed birâder-i O Nîm	Halil veled-i Yasin Bennâk	Sultan Birâder-i O Bennâk	İsa Birâder-i O Nîm

Kayd Oluna

Defterhâne-i 'Âmire'ye

Ömer ve İbrahim zîde-mecduhumânın Dîvân-ı Hümâyûn'a takdîm eyledikleri 'arzuhalleri mefhûmunda Bolu Sancağı'nda vâki' ber-vech-i mâlikâne iştirâken 'uhdelerinde olan çeltük-enhar-ı Konrapa ve tevâbi'i mukâta'ası dâhilinde kâin İne Oğlu Şeyh Ahmed zâviyesi dimekle ma'rûf zâviye yirmi seneden mütecâviz üç hane i'tibârıyla zâviyedârlarına hissa başına yetmişer guruşdan beher sene mukâta'a mutasarrıfları tarafından iki yüz on guruş verilü gelmiş iken bundan akdem zâviyedârân-ı merkûmûn kadîmden berü cârî olan nizâma 'adem-i rağbet birle mutasarrıf oldukları hissalarını cebâbire ve mütegalibeden ba'zı kimesnelere ihâle ve iltizâm eyledikleri ecilden mukata'a-i mezbûrenin ihtilâline ve mâl-ı mîrînin kesr u noksânına bâ'is olmalarıyla fîmâ-ba'd zikr olunan zâviyedârlar hissalarını kadîme mugâyir ahire vermemek ve virmiş oldılar ise mahallinde bir vecihle i'tibâr olunmamak ise bundan akdem bi'l-istid'â bâlâsı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile mu'anven sadır olan emr-i 'âlişân mücebince 'amel olunmamak lâzımdan iken zikr olunan zâviyedârân 'amel-i hîlelerinden nâşî ber-takrîr-i mârru'z-zikr emr-i şerîfe mugayir emr-i 'âlişâna iktidâ ile ve hissalarını yine zümre-i cebâbireden ba'zı kimesnelere iltizâm ve bu sûretle mukâta'a-i merkûmenin izmihlâline kasd ve iltizâm eyledikleri beyânıyla sıyâneten li'l-mîrî balası hatt-ı hümâyûn ile müveşşah verilen emr-i şerîfin kaydı der-kenâr olup hilâfî olarak zâviyedârânın ısdâr itdükleri emr-i 'âlişân kaydı terkîn ve der-kenâr olunan emr-i şerîf mücebince mü'ekkedden bir kıt'a emr-i celîli'l-ecell sudûrunu tahrir ve istid'â eyledikleri ecilden Hazîne-i 'Âmire'mde mahfûz

baş muhâsebe defterlerine nazar olundukda mukâta'a-i mezbûre senevî üç bin on buçuk guruş mâl ile mûmâ-ileyhimânın ber-vech-i mâlikâne 'uhdelerinde olduğu Burusa mukâta'ası kaleminden ve livâ'-i mezbûrede vâkî Konrapa Nâhiyesi'nde İldelen oğlu Çiftliği demekle meşhûr İnce Oğlu Şeyh Ahmed Zâviyesi Haremeyn-i Şerifeyn Hazînesi'ne ber-vech-i maktû' senevî on guruş vermek üzere Abdullah bin el-Hâc Muhammed ve el-Hâc Abdurrahman nâm kimesnelerin iştirâk üzere (...) olduğu Haremeyn Mukâta'asından ba'de'l ihrâc muktezâsı su'âl olundukda mâlikâne mutasarrıfları mûmâ-ileyhimânın inhâ ve istid'âlarına nazaran zâviye-i mezkure aher cebâbire ve mütegalibeye iltizâm olunduğu sûretde mukâta'a-yı mezkûrenin ihtilâline ve mâlının kesr-i (...) bâ'is olacağı mülâhazadan ba'îd olmamağla bu takdîrce mukâta'a-i mezkûreyi ihtilâlden vikâye zımında zâviye-i mezkûre kadîmden berü mukâta'a-i mezkûre mutasarrıfları taraflarından ne vecihle iltizâm ve bedel-i iltizâmı (...) veriliyor ise akçesine kesr gelmemek ve fenn-i kadîm ile mâlikâne mutasarrıfları tarafından zâviyedârlara edâ' olunmak ve bedel-i iltizâma fîmâ ba'din edâ' ve teslimine cevır ve ezâ olunmamak şartıyla âherden kimesneye iltizâm olunmuş ise itibar olunmayarak fesh ve kadîme i'tibâr ile şânım için fermân-ı 'âlişân sâdır olup mâlikâne ve Haremeyn Mukâta'ası defterlerine sebt ve kayd olunmağla zâviye-i mezkure ber-vech-i muharrer mukâta'a-i mezbûre mutasarrıfları tarafından iltizâmen zabt olunup ve (...) dahi vâki'ü'l-hâl düstûr'l-'amel tutulup âhere iltizâm olunur ise kangısı 'amel ve i'tibâr olunmak bâbında sâdır olan emr-i şerîfe bâlâsına mücebince 'amel oluna deyü hatt-ı hümâyun-ı[X] mehâbet-makrûn şeref-yâfte-i sudûr olmağla emr-i şerîf mezkûr mahalline gönderilüp (...) ve (...) cevırîlerinden zâviye-i mezkûre mukâta'a-i mezkûre de eğerci ismi ma'lûm ve cismi nâ-ma'lûm ve vezâyif nev'inden mevcûd bin yüz yirmi târîhinden berü mukâta'a-i merkûme mutasarrıfları tarafından zabt ve zâviyedârları hissasına senevî yirmişer guruş verilü geldiği hüsn ve ihtiyârlarından mesmû' olunduğu (...) ile yirmi seneden berü hissa başına yetmişer guruş verildiği ma'lûmları olduğu ve zâviyedârlar hissalarını tama'-ı hâmlarından nâşî muğâyir-i kadîme başkaca hissalarını âhere iltizâm itmek dâ'iyesinde oldukları mücerred mukâta'a-i merkûmenin nizâmına hâlel ve mîrînin kesrini müceb mâlikânedен 'ibâret olduğunu âşikâr olduğunu ve fîmâ

ba'd emr-i şerîfim mantûkunca kadîmine ri'âyeten hissalarını âhere iltizâm idenler ise ve idecek olanlar ise 'amel ve i'tibâr olunmuyor. Mukâta'a-i merkûme mutasarrıflarından beher hissa başına senevî yetmişer guruş verilüp müdâhale itdirmemek mümkün Bolu kâdîsı mûmâ ileyh zîde fadluhu başka ve Üskübü nâibi Hüseyin zîde 'ilmuhu başka i'lâm hüccetleriyle mefhûma? i'lânnâme kaydı bâlâsına şer' kaydı ki baş muhâsebe de der-kenâr olunmağla zâviye-i merkûme zâviyedârlar taraflarından zabt olunmamak bâbında mu'ahharan sâdır olan emr-i 'âlişân ihtilâl mesleğine ve mukâta'ayı mûcib olduğu tahakkuk olunmağla def'an li'l-ihtilâl ve sıyâneten li'l-mîrî zâviyedârların i'tibâr itdirdikleri evâmirin kayıtları ref' ve terkîn ve zâviye-i merkûme-i mukâta'a-i merkûme mutasarrıfları tarafından mukaddemâ bâlâsı hatt-ı hümâyûn ile mu'anven sâdır olan emr-i celîli'ş-şân mûcebince kadîmi vecihle iltizâmen mukâta'a-i merkûme tarafından zabt olunacak emri ve iktizâ iden mahalle 'ilmühaberi virecek bâbda fermân-ı 'âlişân sâdır olmağın mûcebince zâviye-i merkûme zâviyedârlar tarafından zabt olunmak bâbında mu'ahharan sâdır olan emr-i şerîf ihtilâl mesleğine ve mukâta'ayı mûcib olduğu bu def'a tahkik olunduğuna binâ'en def'an li'l-ihtilâl ve sıyâneten li'l-mîrî zâviyedârların isdâr itdirdikleri evâmirin kayıtları ref' ve terkîn ve zâviye-i merkûme-i mukâta'a-i merkûme mutasarrıfları taraflarından zabt olunmak bâbında mukaddemâ hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûnla sâdır olan emr-i 'âlî mûcebince kadîmi vecihle iltizâmen mukâta'a-i merkûme tarafından zabt olunup zâviyedârlar fîmâ ba'd ahire iltizâm itmemek ve bundan sonra eğer ber-takrîr emr-i 'âlî isdâr itdirirler ise 'amel ve i'tibâr olunmayarak kadîme ri'âyete olunmak husûsuna kemâl-i dikkat-i tâmm Ve fîmâ ba'd hilâf-ı emr-i 'âlişân zâviyedârân-ı merkûmûn tarafından müdâhale olunmak lâzım gelür ise mukâta'a-i merkûmenin külliye izmihlâlîne bâdî olacağına mebnî dahl ü ta'arruz idilir ise sıyâneten li'l-mîrî işğâ ve i'tibâr olunmamak ve hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûn ile verilen emr-i şerîfin 'ale'd-devâm düstûru'l-'amel tutulup muğâyir hareketden be-gâyet ictinâb olunmak ve her hâlde iktizâ-yı emr-i 'âlişâna mezîd ihtimâm olunmak bâbında emr-i şerîf tahrîr ve sâ'ir iktizâ iden mahellere 'ilm ü haberler verilmeğın defterhâne-i 'âmire'ye dahi işbu ilm ü haber kaydı der-kenâr

Fî 19 Muharrem Sene 1209 (16 Ağustos 1794)

Hüseyin veled-i İskender Bennâk	Bekir veled-i Hüseyin Kebir	İsmail veled-i Mehmed Çift	İsa veled-i Mustafa Bennâk	Mehmed veled-i Mustafa Bennâk
Nuh veled-i Mustafa Nîm	Şâh Kulu veled-i Mehmed Bennâk	Mümin veled-i Mehmed Nîm	Mustafa veled-i Mehmed Bennâk	Veli veled-i Mehmed Bennâk
Zikrullah veled-i Şâh Kulu Bennâk	Bekir veled-i Mümin Bennâk	Ömer birâder-i O Bennâk	Ahmed veled-i Mustafa Nîm	Yusuf veled-i İbrahim Bennâk
Musa veled-i Mustafa Bennâk	Tur Nebî veled-i Musa Bennâk	Şaban veled-i Muharrem Bennak	Âsiyâb yıl yürür Nusret ve Şâh Kulu 1 bab	Âsiyâb Harab

Hâriç

Zemîn-i Nazarullah der-yed-i Rıza ve Barî Hüseyin ve Hasan Nim	Zemîn-i Ahmedî Mübârek Dönüm 2	Zemîn-i Ahmed der-yed-i Şâh Kulu ve Mustafa ve Mü'min ve Veli ve Yusuf bin İbrahim Nîm
---	--------------------------------------	---

Hâsıl

948

Resm-i çift ve bennâk 475	Resm-i Zemîn-i hariç 24	Resm-i âsiyâb 99	Hinta 2 müdd 160	Kabluca 1 müdd 30	Erzen 1 müd 40	
Şa'ir 1/buçuk kile 5	Resm-i keten 61	Öşr-i meyve 36	Öşr-i kovan 2	Resm-i çayır 3	Resm-i 'arusiye 30	Resm-i tapu-yı zemîn 30

Karye-i Yaluca Orhan yerleri vakıftır. Kadim Umur Oğlundan tanıklık dahi verdiler yarım çiftlik yerdir deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ İbrahim mutasarrıf bâ-berât-ı 'alişân.

Kasım veled-i Mehmed Bennâk	Mustafa veled-i Mehmed Nîm	Turan Hacı veled-i Mehmed Bennâk	İbrahim veled-i Hüseyin Nîm	Mustafa veled-i İbrahim Bennâk
-----------------------------------	----------------------------------	--	--------------------------------------	---

Talib veled-i İbrahim Bennâk	Nasuh veled-i İbrahim Bennâk
------------------------------------	------------------------------------

Yekun

Hâne 7	Nîm 2	Bennâk 5
-----------	----------	-------------

Hâsıl
98

Resm-i çift 33	Hınta 2 müdd 8	Kabluca 2 kile 3	Öşr-i meyve 32	Öşr-i Bostan 5
----------------------	----------------------	------------------------	----------------------	----------------------

Resm-i tapu-yı (...) 8	Resm-i tapu-yı Zemîn 10
------------------------------	-------------------------------

Karye-i Yaluca Eşne Akdönü'de Davud Fakı ve Hacı Murad elindeki çiftliği vakfiyet üzere oluna gelmiş vakf-ı evlâdlık üzere Merhum Bâyezid Hüdâvendigâr'dan berâtları vardır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Ramazan ve Hacı ve Ali ve Musa ve İsa ve Eyüb mutasarrıflardır bâ-berât-ı cedid-i 'alişân.

Musa veled-i Ali Hisse birli	İsa veled-i Ali Hisse birli	Ali veled-i Hamza Hisse birli	Hacı veled-i Hamza Bennâk	Elvani veled-i İbrahim Hisse birli
------------------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------	---------------------------------	--

Hasan veled-i Elvani Bennâk	Hüseyin birâder-i O Nîm	Ramazan veled-i İbrahim hisse Hisse birli
-----------------------------------	-------------------------------	---

Hâsıl
236

Resm-i çift ve bennâk 78	Hınta 8 kile 32	Alef 8 kile 12	Erzen 8 kile 16	Resm-i Keten 57	Resm-i kovan 10	Öşr-i meyve 30
--------------------------------	-----------------------	----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	----------------------

Karye-i Kemer Gürri'de İlyas tutadurğu yer vakf-ı evlâddır deyu Bâyezid Hüdâvendigâr'dan nişânları vardır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ.

Ahmed veled-i Mehmed Nîm	Mustafa veled-i Murad Nîm	Hacı Yusuf veled-i Hasan Caba bennâk	Şaban ve Ramazan veledân-i Turhan Nîm
--------------------------------	---------------------------------	--	---

Hâsıl
322

Resm-i Çift 58	Hinta 1 müdd 17 kile 148	Şa'ir 1 müdd 40	Erzen 1 müdd 16 kile 72	Öşr-i keten 4
----------------------	--------------------------------	-----------------------	-------------------------------	---------------------

Karye-i Kemer Gürri'de Hızır elinde tasarruf idegeldüğü yeri vakf eyledim deyu Merhum Emir Süleyman Çelebi hükmüyle on muddluk yerdir deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Mevlânâ Hüseyin Fakı mutasarrıf bâberât-ı cedid-i 'alışân.

İbrahim veled-i Seydi Bennâk	Mustafa veled-i Musa Bennâk	Mustafa veled-i Abdurrahim Bennâk	Murad veled-i Burak Bennâk	Ali veled-i Memi Bennâk
------------------------------------	--------------------------------------	---	----------------------------------	-------------------------------

Pir Veli veled-i Oruç
Bennâk

Hâriç

Zemîn-i Yusuf ve Abdi der-yed-i Mustafave Murad ve Ali ve Pir Veli İbrahim ve Diğer Mustafa Çift ve caba bennâk 3	Zemîn-i Ahmedî der-tasarruf Kasım bin Yusufve Yusuf Fakı bin Abdülkâdir ve Kara Velibin Yusuf ve Seyfi bin Yusuf ve Tur Ali ve Alibin Hacı ve Mustafa bin Mehmed Çift ve caba bennâk
--	--

'İzzetlü reîsü'l-küttâb Efendi husûs-ı mezbûrun i'mal-i kayd defterlere bu keyfiyeti bir zabt-ı mergûbaya rabt olunsun emri 'âlî mücebince mahaline kayd olunan

Mâ'ruz-ı dâî-i devletleridir ki;

Sâdır olan fermân-ı 'âlîlerine imtisâlen ashab-ı 'arzuhâlin yedlerinde olup bin yüz elli beş senesi şa'bânü'l- mu'azzamanın on ikinci günü ile müverrihe ve ol vakitte Üskübi kazâsında hilâfet-i hâkimü's- şer' olan Es-Seyyid İbrahim Efendi ile kazâ-i mezkûrun ber- vech-i ma'îşet mutasarrıfı Abdullah Efendinin imzâ ve hatemlerini havi olan nizâ'atla şöhret-i şâyîâ ile sübut ve hükm-ı şer'iyi nâtıkâ bir kıt'a hüccet nazar olundukda mazmûnu min külli'l vucuh şer'-i şerîfe muvâfık ve uslûb-ı resmi sakke mütâbık olmağla ihtiyâca Saliha ve iltimâs olunan mahalle kayda şâyeste olduğu ma'lum-ı devletleri buyruldukda fermân men-lehü'l-emr hazretlerininidir. Fi'l yevmi'l-îşrîn şehri min rebî'il evvel li-sene seba ve sittîn ve mie' ve elf. (15 Ocak 1754)

Sâdr-ı Rum 'izzetlü faziletlü efendi hazretleri huccet-i merkûmeye nazar ve mazmûnu muvâfık-ı şer'-i mutahhar ise ilam oluna deyu buyruldu

Ma'ruz-ı bendeleridir ki

bu makûle arâzi nizâ'ı zımnında verilen Huccet-i şer'iyenin defter-i hakanide hıfz olunması defteri hakani ve kânûna dâ'ir ma'lûmu olumayup mazmûn-ı huccet-i şer'iyeye tâm şer'i şerîfe muvâfık ve ihtiyâca salâhiyeti olduğu taraf-ı şer'ide ba'de'l îlâm hiyni ihtiyâçta huccet-i mezkûre ibrâz olunmak için ashâbı yedinde ibkâ ve i'lam-ı şer'iyeye ve huccet-i şer'iyeye mûcebelerince zabt itdirilmek üzere evâmir-i şerîfe verildiği dahi mesbûk olup imdi bu husûsda hala sâdr-ı Rum fazîletlü semâhetlü efendi hazretlerine sarâhaten sâdır olan fermân-ı 'âlîlerine imtisâlen sâhib-i arzuhâlin ibrâz eylediği huccet-i şer'iyenin mazmûnu min külli'l vûcûh şer'i şerîfe muvâfık ve 'uslûb-ı resmi sakke mutâbık ve ihtiyâca Sâlih ve iltimâs olunan mahalle kayda şâyeste olduğunu i'lâm buyurmalarıyla i'lâmları mûcebince kayda musâ'ade-i 'aliyyeleri iradelerini buyrulur ise emrû ferman devletlü sultânımındır.

Devletlü, merhametlü, sultan hazretleri sağolsun

Bolu Sancağında Üskübi kazâsına tâbî Keman Gün nâm karye arâzisinde ücretiyle niza'dan kaydı virilen huccet-i şer'iyeye ihtiyâca sâlihmidir defter hâne-i 'âmireye kayd olunması için mercûdur ki sâdr-ı Rum fazîletlü

semâhetlü efendi hazretleri görüp ihtiyâcı Salih ise i'lâm olunmak bâbında emr-ü fermân devletlü sultânım hazretlerindir.

Bendegân

Mehmed ve Hüseyin ve Ahmed

Salar zâviyesi

Zâviyedârları kulları

1) Haza sakkü naibi ve elfakir Abdullah el-mutasarrıf fil-kaza-i üskübü 'ufyeanh

2) El-emrû hasbema hurrira fihi.nemakahu'l-fakir Esseyid İbrahim fil-kaza-i üskübi 'ufyeanh

(Silinmiş) hususu mahalinde istima ve fazl ve silmu için bu fakire hitaben (silinmiş) varulub ve (silinmiş) olan (silinmiş) Bolu sancağında Üskübü Kazasına tabi Keman Gün nam mahalde vaki Hızır Zaviyesinin bâ-berât-ı 'alişân ber-vechi iştirak (silinmiş) olan kazâ-i mezbûrede sakinler iş bu baisü'l kitab Atullah ve Mehmed ibney-i Sunullah karındaşlar asaleten ve mahmiye-i İstanbuldan Sultan Mehmed Han'ın medrese-i celilerinde sakin Ahmed Efendi ibn-i İbrahim bin Kemal tarafından hususu atil beyanda vekil olduğu Molla Mustafa bin Hasan ve Molla Salim bin Ali nam kimesneler şahadetleriyle mahzarı hasm-ı çağdan sabit ve sübut-ı vekaletine hükmü şer'i lâhik olan Ali Efendi ibn-i Halil nam kimesneden vekaleten meclisi makut ve mezkûrda zaviye-i mezkûre civarında vaki İlyas Vakfı Zaviyesinin bâ-berât-ı 'alişân zaviyadarı ve mütevellisi olan zikri ati araziye vaz-ı yed-i mütehakkık olan Eş-şeyh Hasan Efendi ibni Ali mahsarında ve her biri bil-asale ve bil-vekale üzerine dava ve takrir-i kelim edüp zikr olunan Keman Gün nam mahalde vaki beynennas Fidaniler Açması ve mati-i kebir ve sagir Kuru Meşe ve Kebir Kuru Meşe ismiyle müsemma olan etrafı erbadan Nehr-i Milan andan Durgut yeri dimekle maruf tarlanın alt sınırına andan Uzun Karaağaca andan alçak Kara Ağaç'a andan Araba Yoluna andan Dibek Karaağaca andan Ulu Yola andan İlyas Vakfı Tarlaları

ile mahdud ve mümtaz olup iş bu akd-ı meclis-i şer-i şerif olunan arazi ber-vechi iştirak bâ-berât-ı 'alişân mutasarrıf olduğumuz Hızır Zaviyesi arazisi olup kadimul eyyamdan berü öşrü ve resm-i zaviye-i mezkûr mutasarrıfları taraflarından ahz oluna gelünüp öyle olduğu meşhur ve mütevatir iken mezbur Eş-şeyh Hasan Efendi arazi-i mahdude-i mezkureyi mutasarrıf olduğu İlyas Vakfı Zaviyesinin arazisi mülhakatından olmak üzere üç seneden berü bi-gayr-ı hak zabt ve öşr ve resmini ahz eder sual olunup arazi-i mahdudei mezkûreden kasr-ı yedine tenbih olunmak bil-asale ve bil-vekale matlubumuzdur dediklerinde ani's-sual mezbur eş-şeyh Hasan Efendi cevabında arazi-i mahdude-i mezkureye tasarrufunuzda olan İlyas Vakfı Zaviyesi arazisi mülhakatından olmak üzere vaz-ı yed iderüm deyü vaz-ı yedini ikrar meduvvun mezburun vech-i meşru üzere müddeelerini inkar idecek şöhret ve tevatür meduvvun mezburun Ataullah ve Mehmed ve Vekil Ali Efendi taraflarında olmakla meduvvun mezbûrun müttaalarına mütabık beyine talep olundukta 'udul-i ahrar-ı rical-i müsliminde ve araziyi mezkûrenin otundan ve suyundan intifaları olmayan Kara Karyesi'nin ahalisinden Ali Ağa ibni Hüseyin ve Ahmed Ağa ibni Hüseyin ve Numan Çelebi ibni Mehmed ve Nasuh Paşa ibni Ömer ve Molla Mehmed bin Ömer ve Şeyh Mustafa bin Ömer ve Fidani Karyesi ahalinden Abdullah Paşa ibni İshak ve Abdurrahman Paşa, ibn-i Süleyman Paşa ibni Sefer ve İbrahim bin Mahmud ve Şaban bin Gülizar ve Muharrem bin Himmet ve Çilimi Karyesi ahalisinden Topcuoğlu Hasan bin Ömer ve Ahmed Paşa ibni Ömer ve Molla Mustafa bin Ömer ve Osman Paşa ibni Şerif ve Ömer bin Hasan ve Hasan bin Mustafa ve İbrahim bin Mustafa ve İsmail bin Abdullah ve Nebî Paşa ibni Abdullah ve kaziye-i mezkûre ahalisinden Hüseyin Efendi ibni Hüseyin ve Ahmed Efendi ve ibni Ali ve Mahmud Efendi ibni Mustafa ve El-Hac Mehmed Efendi ibni Mahmud Efendi ve Mustafa Paşa ibni Hasan ve Molla Hüseyin bin Mustafa ve Molla Salih ibn-i Ali ve Ali Paşa ibni Mehmed ve Mustafa bin Mehmed ve Ali bin Halil ve Nasuh bin İsmail ve Mehmed Ağa ibni Ali ve Hasan Ağa ibni Ali ve Molla Mehmed Paşa bin Veli ve İsmail bin Mehmed ve Abdullah bin Hasan ve Mehmed Paşa ibni Hüseyin ve Ahmed Paşa ibni Hüseyin ve Mehmed Ağa ibni Ahmed ve Halil bin Ahmed ve Abdullah Paşa bin Mustafa nam kırk bir nefer sinnü ihtiyar bi-garaz müslimin li-ecli-ş-şehade meclis-i makut ve mezkura hazirûn olup işhad olunduklarında fi'l- hakika zikr olunan Keman

Gün nam mahalde vaki beyne'n-nas Fidaniler Açması ve mati-i kebir ve sagir Kuru Meşe ve Kebir Kuru Meşe ismiyle müsemma olan etrafı erbaadan Milan'a andan Durgut Yeri dimekle maruf tarlanın alt sınırına andan Uzun Kara Ağaç'a andan Alçak Kuru Ağaç'a andan Araba Yoluna andan Dibek Kara ağaç'a andan Ulu Yol'a andan İlyas Vakfı Tarlaları ile mahdud ve mümtaz olup iş bu akd-i meclis-i şer-i şerif olunan arazi iş bu mezbûran Ataullah ve Mehmed müvekkil-i mezbûr Ahmed Efendinin ber-vechi iştirak bâ- berât-ı 'alişân mutasarrıf oldukları Hızır Zaviyesi Arazisi olup kadîmu'l eyyamdan berü zikr olunan Hızır Zaviyesi Mutasarrıfları taraflarından zabt ve öşr ve resmi ahz oluna gelmiştir ve öyle olduğu meşhur ve mütevatirdir biz bu hususa bu vech üzere şahidleriz şehadet dahi ederiz deyu her biri edayı şehadet-i şeriye ettikte ba'de't-tadil ve'ş şirkiye şehadetleri makbul olmağın mucebiyle ba'de'l- hüküm mezbur eş-şeyh Hasan Efendinin arazi-i mahdud-ı mezkureden kasr-ı yedine tenbih birle ma huve'l-vaki bi't-talep ketb olundu. Fi'l- yevm-i's-sani aşere min şaabanü'l-muazzam li-sene hamse ve hamsein ve miete ve elf. (12 Ekim 1742)

Şuhudul hal

Mahmud Ağa ibn-i Mustafa
Mustafa Paşa ibn-i Ahmed
Molla Salih bin Ali
Ali bin Mehmed
El-Hac Mehmed bin Mustafa

Mehmed Ağa ibn-i Ahmed
Molla Mustafa bin Abdullah
Mehmed bin Mahmud
Ahmed Paşa ibn-i Mustafa
Mehmed ibn-i Halil

Hâsıl 397

Resm-i çift ve bennâk 72	Rem-i zemîn-i hâriç 99	Hınta 3 müdd 12	Alef 2 müdd 3	Erzen 2 müdd 4	Resm-i keten 11	Öşr-i meyve 22
Öşr-i çeltük 10	Öşr-i bostan 15	Resm-i kovan 19	Resm-i 'arusiye 80	Resmi tapu-yı zemîn 70	Resm-i Çayır 5	

Karye-i Çilmi'de Bulgarlu Oğlu atası yeri vakıfdır. Kadîm-i mülk issi Umur Oğlu Şahin Bey'den deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Mevlânâ Abdulhalim Çelebi mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i 'alişân.

Şâh Mehmed veled-i İsa Bennâk	Kara Ali birâder-i O Bennâk	Musa birâder-i O Nîm	Derviş veled-i Ahmed Biruni	Receb veled-i O Bennâk
Esad birâder-i O Bennâk	Mehmed birâder-i O Cift	Musa veled-i Turan Bennak	İsa birâder-i O Bennâk	Halil birâder-i O Bennâk
Hamza veled-i Umur Bennâk	İbrahim veled-i Umur Bennâk	Pir Veli veled-i Sultan-şâh Bennâk	Veledân veled-i Hüseyin Bennâk	Kara Yusuf veled-i Hüseyin Bennâk
Mustafa veled-i İsa Bennâk	Musa veled-i Ömer Bennâk	Abdullah birâder-i O Bennâk	Âsiyâb altı ay yürür Cedîd-i der-tasarruf Cemal 1 bab resmi 50	

Hâriç

Zemîn-i İbrahim bin Ömer der yedi Hacı Bey Mustafa ve Mehmed bin İsa ve Şâh Mehmed Nîm	Zemin-i İshak Fakı ve Yusuf der yedi Süleyman Bey ve Seyfi Bey bin Hacı Nasuh Nîm
---	--

Hâsıl

481

Resm-i çift 229/ buçuk	Resm-i zemîn-i hâriç 33	Resm-i âsiyâb 50	Hınta 3 müd 3 kile 252	Şa'ir 6 kile 12
Erzen 10 kile 20	Kabluca 4 kile 3	Öşr-i meyve 32		

Karye-i Melik içinde Kulağuz Fakı atası Turbeyi yeri ve Hıssa yeri ve Şeyh Viran'ını Bâyezid-ı Hüdâvendigâr vakf etmiş on beş muddluk yerdir

deyu mukayyed der- defter-i 'atîk hâliyâ Mevlânâ Abdulhalim Çelebi mutasarıf bâ-berât-ı cedid-i 'alişân.

Pir Adil Veled-i İlyas Bennâk	Receb veled-i Pir Ahmed Bennâk	Turmuşveled-i Pir Ahmed Bennâk	Karagöz atik İsa Bennâk	Emir Ali veled-i Seydi Mehmed Bennâk
Mirac veled-i Emir Ali Bennâk		Abdulhalil veled-i Emir Ali Bennâk		

Yekun

Hane 7	Bennâk 7
-----------	-------------

Hâriç

Zemîn-i Seydi Mehmed binSeydi Ali der-yed-i Emir Ali Caba bennâk	Zemîn-i Yusuf bin Mustafa der-yed-i Piri bin İlyas ve Osman bin Mehmed Caba bennâk	Zemîn-i Hüseyin binNuh der-yed-i Şaban bin Hüseyin Çaba bennâk
---	---	---

Zemîn-i Mehmed bin Mustafa der-yed-i Şaban binHüseyin ve Mehmed bin İskender ve Turmuş bin PirAhmed ve Receb bin Pir Ahmed ve İbrahim bin PirAhmed ve Şa'ban Pir Ahmed ve idris bin İskender Caba bennâk

Hâsıl

Resm-i çift ve bennâk 84	Resm-i zemîn-i hâriç 99	Hînta 1 müdd 80	Şa'ir 3 kile 6	Alef 1 kile 13	Kabluca 7 kile 10/ buçuk
Öşr-i ceviz 13	Resm-i çayır 3	Resm-i Kovan 12	Resm-i tapu-yı zemîn 50		

Karye-i Gebe Kilise'de Edebi Oğlu Çiftliği vakıftır. Gazi'yi Hüdâvendigâr'dan Yakub Fakih'e kadîmden vakf ittüğüne tanuklık virdiler

yarım çiftlik yerdir deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Ahmed mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i 'alışân.

Zemîn-i Hamdullah bin Mahmud Fakı
der-yed-i İbrahim Nusret
Nîm

Zemîn-i Kenan der-tasarruf
Abdulhalim ve İlyas
Resm-i 5

Hâsıl
158

Resmi zemîn-i hâriç 21/buçuk	Hınta 7 müdd 49	Alef 8 kile 12	Erzen 1 kile 2	Öşr-i keten 12
Öşr-i kestane 13	Öşr-i Meyve 3	Resmi tapu-yı zemîn 46		

Karye-i Milan Deresinde Zekerıyya Bey'in bir çiftlik yeri vardır. Bâyezid Hüdâvendigâr adına konmuş mescide ve köprüye vakf etmiş deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Ali fakı ve Şaban Fakı ve Sinan mutasarrıflar köprüye ve mescide hizmet etmek için bâ-berât-ı cedid-i 'alışân.

Yusuf veled-i İslam Nîm	Muharrem Birâder-i O Bennâk	Hayrullah veled-i Musa Bennâk	Hüseyin veled-i Musa Bennâk	İbadullah veled-i Musa Bennâk
Osman veled-i Musa Nîm	Yasin veled-i Hüsam Bennâk	Mehmed veled-i Hüsam Bennâk	Bayram veled-i Hacı Bennâk	Mehmed Veled-i Caba bennâk 30
İbrahim veled-i Bayram Bennâk	(...) veled-i Bayram Nîm	İdris Veled-i Hacı Bayram Nîm	Mehmed Birâder-i O Bennâk	Ömer veled-i İdris Bennâk
Osman veled-i İdris Nîm	İsa veled-i Mehmed Bennâk	Mustafa veled-i Mehmed Nîm	Numan veled-i Mustafa Bennâk	Mustafa veled-i Hamza Bennâk

Seyfi veled-i Hamza Bennâk	Mehmed veled-i Hamza Bennâk	Mübârek veled-i Yusuf Caba bennâk 3	Yusuf veled-i Pirî Nîm	Turanşâh veled-i Turmuş Bennâk
Hüseyin veled-i Ali Bennâk	İsmail veled-i Hüseyin Bennâk	Bekir veled-i Mehmed Bennâk	Osman veled-i Mehmed Bennâk	Ömer veled-i Mehmed Bennâk
Seydi veled-i Mustafa Nîm	Mehmed veled-i Ali Bennâk	Süleyman veled-i Mehmed Bennâk	Mustafa veled-i Süleyman Bennâk	Ömer veled-i Mehmed Bennâk
Şaban veled-i Hamza Bennâk	Mehmed veled-i Turanşâh Bennâk	Nusret veled-i Turanşâh Bennâk	Âsiyâb üç ay yürür hâriç ez-defter 1 bab.resm-i 25	

Hâriç

Zemîn-i Abdurrahman der-yed-i Yasin bin Hüsâm Caba bennâk	Zemîn-i Mehmed der-yed-i Yasin ve Sadık ve Hüsnu ve Sadullah Caba bennâk	Zemîn-i Şaban der- yed-i Mustafa Hamza ve Seyfi ve Mehmed Caba bennâk
Zemîn-i Hacı der-yed-i Caba bennâk	Zemîn-i Turmuş der-yed-i Turanşâh ve Hüseyin ve İsmail bin Hasan Caba bennâk	Zemîn-i Hamza der yed-i Mübârek bin Yusuf Caba bennâk
Zemîn-i Ali der-yed-i Hüseyin ve İsmail Caba bennâk	Zemin-i Kemal der-yed-i Bekir ve Osman ve Ömer veledân-i Mehmed Caba bennâk	
Zemîn-i Ahmedî der- tasarruf Turanşâh Dönüm 2	Zemîn-i Ahmed der- tasarruf İdris bin Hacı Bayram Dönüm 8	Zemîn-i Ahmed der- tasarruf Seyfi bin Hamza Dönüm 4
Zemîn-i Ahmed der-tasarruf Mehmed bin Hacı Dönüm 2		Zemîn-i Ahmed der-tasarruf Mehmed bin Hamza Dönüm 4

Hâsıl
643/buçuk

Resm-i çift ve bennâk 435	Resm-i zemîn-i hâriç 62/ buçuk	Resm-i âsiyâb 25	Hinta 10 müdd 40	Şa'ir 2 kile 4	Kabluca 10 kile 15
Erzen 3 kile 6	Öşr-i keten 5	Öşr-i meyve 10	Resm-i kovan 5	Resm-i çayır 6	

Karye-i Avlıyan'da Basan oğlu Bınarı vakıftır. Kadîm-i mülk issi Umur Oğlundan ve Mahmud Bey oğlundan bir çiftlik yerdir. Mezkûr vakıf-ı köprüye meşrutdur deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Tur Aka² ve Hacı mutasarrıflardır bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân.

Hacı veled-i Mehmed Caba bennâk	Mehmed veled-i O Bennâk	Nebî birâder-i O Bennâk	Halil veled-i Tur Nebî Caba bennâk	Turmuş birâder-i O Bennâk
Nusret veled-i Turan Bennâk	Musa veled-i Turan Bennâk	Abdülkâdir Birâder-i O Bennâk	Nurullah Veled-i Pirî Bennâk	Turan veled-i Mehmed cabi Vakf

Hâsıl
320

Resm-i çift 33	Hinta 13 kile 56	Şa'ir 3 kile 6	Kabluca 1 müd 2 kile 33	Alef 18 kile 27	Erzen 18 kile 36
Öşr-i keten 33	Öşr-i meyve 30	Resm-i kovan 6	Resm-i çayır 20	Resm-i tapu-yı zemîn 20	

Karye-i Avlıyan'da Yusuf Fakı yeri vakıftır. Orhan Bey'den Bayezid Hüdâvendigâr nişânı dahi vardır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ İbrahim mutasarrıf bâ-berâtı cedid-i 'alişân.

Âsiyâb üç ay yürür
İbrahim
1 bab resm-i 25

Zemîn-i Derviş Ali bin Mehmed
der-tasarruf İbrahim
Çift

² Vav harfi sehven fazla yazılmış.

Hâsıl
208

Resm-i zemîn-i hâriç 33	Resmi âsiyâb 25	Hinta 5 kile 20	Alef 1 müdd 30	Öşr-i çeltük 100
-------------------------------	-----------------------	-----------------------	----------------------	------------------------

Karye-i Düzce Bâzâr Yurduna İsa Kadı Oğlu Mehmed Bey tasarruf ettüğü çiftliği eben 'an-cedd vakfiyet üzere mutasarrıflardır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Veli mutasarrıf bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân.

İslam veled-i
Rahmanullah
Bennâk

Mustafa veledi
İslam
Bennâk

Hâriç

Zemîn-i Yakub der-yed-i
Rıza bin Yakub ve Ahmed
bin İbrahim ve İslam veled-i
Rahmanullah
Nîm

Zemîn-i Rahmanullah
der-yed-i İslam bin
Rahmanullah ve
Süleyman ve Ali
veledân-i İbrahim
Caba bennâk

Zemin-i Mehmed ve
Mustafa veledân-i Pirî
der-yed-i Şaban bin
Mustafa
Nîm

Zemîn-i Pirî der-
yed-i İslam ve
Rahmanullah
Caba bennâk

Zemîn-i Derviş der-yed-i Mehmed
bin Hacı Sadık bin Emirşâh ve
Hasan Çelebi bin Nasuh
Caba bennâk

Zemîn-i Mahmud Bey
bin Mezid Ahmed Bey
Caba bennâk

Zemîn-i Hacı İlyas
der-yed-i Emir bin İlyas
Çift

Hâsıl
834

Resm-i zemîn-i hâriç 99	Resm-i çift 20	Hinta 3 müdd 13 kile 292	Kabluca 1 müdd 30	Erzen 1 müdd 8 kile 56
-------------------------------	----------------------	--------------------------------	-------------------------	------------------------------

Şa'ir 12 kile 24	Öşr-i keten 24	Öşr-i çeltük 279	Resm-i tapu-yı zemîn 10
------------------------	----------------------	------------------------	-------------------------------

Karye-i Çelebiden Hacı Ayvaz Fakı tasarruf ettüğü yerler eben 'an cedd vakfiyet üzere tasarruf ola gelmiş deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Abdulhalim mutasarrıf bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân.

Zemîn-i Musa Veled-i Ahmed Caba bennâk	Zemîn-i İskender der- yed-i Halil bin Yakub Caba bennâk	Zemîn-i Mahmud der-yed-i Hacı bin Mehmed Caba bennâk
--	---	--

Zemîn-i Gögem bin Abdi der-yed-i Pirî
bin Mehmed ve Mustafa bin Şehsüvâr
Nîm

Hâsıl
132

Resm-i zemîn-i hâriç 41/buçuk	Hinta 10 kile 40	Öşr-i Piyaz 18	Öşr-i çeltük 12	Öşr-i meyve 30
-------------------------------------	------------------------	----------------------	-----------------------	----------------------

Karye-i Kozca şehirde İlyas tuttuğu Zekeriyya yeri ve Asıl Bey yerin vakf-ı evlâd eyledüm deyu Merhum Sultan Mehmed hükmü hümâyûn virmiş. Hem ümerâ-i mâzîden mektûbları vardır. Deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Alaaddin mutasarrıf bâ-berât-ı cedîdi 'alişân.

Mehmed veled-i Muharrem Nîm	Yusuf veled-i Mehmed Bennâk	Hasan veled-i Veliyyüddin Bennâk	Nebî birâder-i O Bennâk	Ali birâder-i O Nîm
-----------------------------------	-----------------------------------	--	-------------------------------	---------------------------

Burak birâder-i O Bennâk	Şaban veled-i Burak Bennâk	Veli veled-i Yusuf Nîm	Mehmed veled-i Mahmud Bennâk	Musa veled-i Mahmud Bennâk
--------------------------------	----------------------------------	------------------------------	------------------------------------	----------------------------------

Mustafa veled-i Mahmud Bennâk	Seyfi veled-i Ali Nîm	Mustafa veled-i Ramazan Bennâk	Âsiyâb Altı ay yürür Ali ve Şaban ve Hamza evlâd-ı Hasan 1 bab resm-i 50
-------------------------------------	-----------------------------	--------------------------------------	---

Yekun

	Hâne 13	Nîm 4	Bennâk 9		
	<u>Hâsıl</u> 442				
Resm-i çift bennâk 174	Resm-i âsiyâb 50	Hınta 1 müdd 80	Şa'ir 5 kile 10	Kabluca 2 kile 3	Alef 17 kile 25/ buçuk
Erzen 3 kile 6	Öşr-i keten 6	Öşr-i meyve 44	Öşr-i kestane 23	Resm-i kovan 25	

Karye-i Mengencük'de mülk issi Umur Oğlu Nusret Bey hıtası vakıftır. Seydi Oğlu Fazlullah ve Mahmud Fakı Oğlu Bolu Hatibi Mevlânâ Muslihiddin mezkûr vakf-ı kadîm Nusret Beyden vakf-ı evlâddır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Emrullah Fakı ve Emirbalı ve Bekir mutasarrıflardır bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân.

İsa veled-i Sadi Çift	Mehmed veled-i İsa Caba bennâk 30	Kevlani veled-i Harem Nîm	Abdülganî veled-i Hızır balı Bennâk	Ramazan veled-i Pirî Bennâk
Ali veled-i Pirî Bennâk	Süleyman veled-i Pirî Bennâk	Bekir veled-i Pirî Nîm	Ebû Bekir veled-i Pirî Bennâk	Cafer veled-i Mehmed Bennâk
Pir Veli veled-i Mustafa Duacı	Rıza veled-i Mustafa Bennâk	Emir-şâh veled-i Mustafa Bennâk	Mehmed veled-i Pir Hasan Caba bennâk 30	Bekir veled-i Berdem Caba bennâk
'İvaz Veled-i Pirî Bennâk	Zülfikâr veled-i Berdem Bennâk	Hasan veled-i Berdem Nîm	Hacı Bayram veled-i Nasûh Bennâk	Şanullah veled-i O Bennâk

Hasan birâder-i O Bennâk	İsa veled-i Hüseyin Bennâk	Ömer veled-i Hasan Bennâk	Süleyman veled-i Hasan Bennâk	Hüseyin birâder-i Hasan Caba bennâk
Yusuf veled-i Abdülkerim Bennâk	Nasuh birâder-i O Bennâk	Sadık birâder-i O Bennâk	Siyami veled-i Musa Nîm	Mehmed veled-i Mezid Nîm
Kâdir birâder-i O Nîm	Abdülganî birâder-i O Bennâk	Turan Hacı birâder-i O Bennâk	Şaban veled-i Kadir Nîm	Zülfikâr birâder-i O Nîm
Mihal Veled-i Abdullah Bennâk	Pirî veled-i Abdullah Bennâk	Elvan veled-i Abdullah Bennâk	Mehmed veled-i Bekir Bennâk	Osman veled-i Hüseyin Bennâk

Yekun

Hâne 36	Çift 1	Nîm 5	Caba bennâk 7	Bennâk 27	Muhassıl 3	Duacı 1
------------	-----------	----------	------------------	--------------	---------------	------------

Hariç

Zemîn-i Pirî der-yed-i Ramazan ve Ali Süleymanveledan-i Pirî Caba bennâk	Zemîn-i Hamza der- yed-i Rıza ve Emir-Şâh Caba bennâk	Zemîn-i Hüseyin der-yed-i Menteşe ve Süleyman ve Osman ve Ömer Caba bennâk
Zemîn-i Mesud der- yed-i Kevlani bin Merdem Caba bennâk 3	Zemîn-i Nebî der-yed-i Kevlani bin Merdem Nîm	Zemîn-i Ahmed ve Mehmed bin Mezid ve Abdülkâdir ve Abdülganî ve Turan Hacı Nîm
Zemîn-i Ahmedî Yusuf bin Abdülkerim ve Hayrullah ve Nasûh Caba bennâk	Zemîn-i Ahmedi ve Ahmed ve Pir Veli Veledân-i Pirî Nîm	Zemîn-i Ahmedi Bekirbin Fethi ve Abdullah Caba bennâk 30
Zemîn-i Ahmedî ve Seydi Ali ve Danyal bin Mustafa ve Süleyman Dönüm 5	Zemîn-i Ahmedî Ahmed bin Cafer Caba bennâk	Zemîn-i Ahmedî ve Mehmed bin Mustafa ve Süleyman Dönüm 5

Zemîn-i Ahmedî ve
Süleyman bin Turan Hacı
ve Musa
Dönüm 5

Zemîn-i Ahmedî ve
Mehmed bin Mezid
Dönüm 3

Zemîn-i Hamza bin
Mesud der-yed-i
Çift

Kışlak
Pir Veli bin Mustafa
Resm-i 10

Zemîn-i Ali der-yed-i
Mehmed bin Nebî ve
İslam bin Emrullah
Caba bennâk

Zemîn-i Tayyib der-yed-i
Ahmed Paşa mermerli Sivasi
Caba bennâk

Zemîn-i Turmuş ve
Resul der-yed-i İbrahim
bin İsa ve Seydi ve Halil
birâderler
Caba bennâk

Zemîn-i Ali bin Musa
der-yed-i Ahmed Paşa
Mermerli sivasi
Nîm

Zemîn-i Yusuf bin Nebî
der-yed-i Turmuş bin
Yusuf Derviş ve Musa
Caba bennâk

Zemîn-i Hacı Pir ve
Nahhas der-yed-i Hacı
Kasım veled-i Nahhas
Nîm

Zemîn-i Hasan bin
Turhan der-yed-i
Mehmed bin Hasan ve
Veli bin Yusuf
Nîm

Zemîn-i Mezid der-yed-i
Ali ve Kâdir ve Mehmed
ve Tur Hacı
Caba bennâk 30

Zemîn-i Yakub der-yedi
Pir Veli ve Bekir ve Emir
Şâh Mehmed bin Receb
Nîm

Hâsıl
1552

Resm-i çift ve bennâk	Resm-i zemîn-i hâriç	Hınta	Şa'ir	Kabluca
489	313	5 müd 15 kile 420	8 kile 16	3 müdd 5
Erzen 3 müdd 120	Öşr-i meyve 25	Öşr-i bağ 3	Resm-i 'arusiye 30	Öşr-i ceviz 12
Resm-i keten 15	Öşr-i çeltük 20	Resm-i tapu-yı zemîn 70		

Karye-i Konrapa'da Gir Yörük adlı vakıf yeri varmış elinde Babam Hüdâvendigâr'ın hükm-ü şerifi vardır ve Merhum Bayezid Hüdâvendigâr 'ın

dahi babam İbrahim Şeyh'e vakf-ı evlâd ettim ve bir mülk değİrmen var altı ay yürür. Deyu mukayyed der-defter-i 'atık hâliyâ evlâddan Halil ve Receb ve Mahmud mutasarrıflardır. Bâ-berât-ı cedîd-i 'alışân.

Âsiyâb yıl yürür Halil 1 bab resm-i100	Âsiyâb altı ay yürür Dibek 1 bab resm-i 30
--	--

Hâriç

Zemîn-i Mehmed bin Hamza der-yed-i Halil bin Mustafa ve Seydi bin Hamza ve Nesimî binİmrüz Nazar bin Derviş ve Mansûr bin Paşa Yiğit
Caba bennâk

Zemîn-i Salih der-tasaruf Halil bin Mustafa ve Receb bin Şaban ve Mahmud bin Abdi Caba bennâk

Hâsıl 537

Resmi zemîn-i hâriç 16/buçuk	Resm-i âsiyâbha 130	Hınta 2 müdd 5 kile 180	Erzen 1 müdd 19 kile 78	Öşr-i meyve 55	Öşr-i keten 55
Öşr-i ceviz 35	Öşr-i kovan 35	Resm-i çayır 22	Resmi tapu-yı zemîn 30		

Karye-i Çukaluda Turasan Hacı yeri vakıfdır kadîm-i mülk issi Umur Oğlundan ve Bâyezid Bey müsellim tutmuş deyu mukayyed der-defter-i 'atık hâliyâ İslam Halife mutasarrıf Aftun'da vâki' olan câmi'-i şerîfi hitâbet etmek üzere bâ-berât-ı cedid-i 'alışân

Veli veled-i Muharrem Nîm	Rıdvân veled-i Veli Bennâk	Halil veled-i Hasan Duâguy	Hüseyin veled-i Halil Bennâk	Emrullah veled-i Hasan Bennâk
Ramazan veled-i Hasan Bennâk	Resul veled-i Hüseyin Caba bennâk	Bayezid veled-i Ali Bennâk	Veli veled-i Ali Bennâk	Hızır veled-i Hüseyin Bennâk

Receb veled-i (silinmiş) Bennâk	Hasan birâder-i O Bennâk	İbrahim birâder-i O Bennâk	Yusuf birâder-i O Bennâk	Emrullah veled-i Cafer Duacı
Mehmed veled-i Seyfi Duacı	Ali veled-i Aydın Murteza?	Osman veled-i Aydın Bennâk	Mustafa veled-i Mehmed Bennâk	Hacı veled-i Mehmed Bennâk
Bayram veled-i Mehmed Bennâk	Rıdvan veled-i Mehmed Bennâk	Hüseyin veled-i Mehmed Bennâk	Mahmud veled-i Şaban Nîm	Hasan veled-i Mahmud Bennâk
Veliyyüddin veled-i Nebî Bennâk	Hacı veled-i Veledân Bennâk	Ramazan veled-i Veledân Bennâk	Ali veled-i Veledân Bennâk	Said veled-i Veledân Bennâk
Mehmed veled-i Veledân Bennâk	Mustafa veled-i Ramazan Bennâk	Şaban veled-i Mahmud Muhassıl		

Hâriç

Zemîn-i Hasan der- yed-i Ferhad ve Halil veledân-i Hasan Caba bennâk	Zemîn-i Hüseyin der- yedi Hızır binHasan Caba bennâk	Zemîn-i Seydi Ahmed der- yed-i Hasan bin Mehmed veledan-i Mustafa Çift
Zemîn-i İsa der-yed-i Ümmet ve Hasan ve İbrahim veYusuf evlâd-ı Esad Caba bennâk	Zemîn-i Cafer der-yed-i Emrullah veliyyüddin ve Mehmed evlad-ı Cafer Caba bennâk	Zemîn-i müstakim der yed-i Tayyib bin Musave Fatima Hatun Caba bennâk
Zemîn-i Davud bin Ahmed der- yed-i Mahmud bin Şaban Caba bennâk	Zemîn-i Mahmud der-yed-i Müslim Fakı Nîm	Zemîn-i Ramazan der- yed-i Mehmed bin Musa ve Mustafa Reis Nîm

Resm-i çift ve bennâk 341/buçuk	Resm-i zemîn-i hâriç 115/buçuk	Hınta 1 müdd 80	Alef 2 müdd 3	Kablucu 5 müdd 8	Erzen 9 kile 18	Öşr-i keten 15
---------------------------------------	--------------------------------------	-----------------------	---------------------	------------------------	-----------------------	----------------------

Öşr-i meyve 10	Öşr-i kestane 13	Resm-i kovan 3	Resm-i 'arusiye 30	Resmi tapu-yı zemîn 20
----------------------	------------------------	----------------------	--------------------------	------------------------------

Karye-i Kozca Şehir Divan'ında Bilal Fakih'e iki çiftlik yer vakıf yazılmıştır. Eben 'an cedd vakfiyet üzere tasarruf ide gelmişlerdir. Merhum Sultan Mehmed Han dahi müselleme tutup nişân-ı şerîf vermişler deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Alaaddin Halife mutasarrıf bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân

Mehmed veled-i Nuharrem Nîm	Yusuf veled-i Mehmed Bennâk	Hasan veled-i Veliyyüddin Bennâk	Nebî birâder-i O Bennâk	Ali birâder-i O Nîm
Burak veled-i Veliyyüddin Bennâk	Şaban veled-i O Bennâk	Veli veled-i Yusuf Nîm	Mehmed veled-i Mahmud Bennâk	Musa veled-i Mahmud Bennâk
Seyfi veled-i Ali Nîm	Mustafa veled-i Erman Bennâk	Mustafa veled-i Mahmud Bennâk	Âsiyâb altı ay yürür Ali ve Şaban Muhammed Ferhad evlâd-ı Hasan 1 bab resm-i 50	

Yekun

Hâne 13	Nîm 4	Caba bennâk 9
------------	----------	------------------

Hâsıl
374

Resm-i çift ve bennâk 174	Resm-i âsiyâb 50	Hınta 9 müdd 36	Alef 5 müdd 7/buçuk	Erzen 5 kile 10	Öşr-i kestane 10
---------------------------------	------------------------	-----------------------	---------------------------	-----------------------	------------------------

Karye-i Yağırğan vakfı mukarrer bâ-hükmi's- Sultani's- Sultân Bâyezid-i takrir Mevlânâ Şemseddin iktidâ-yı tâb-ı serâ Mevlânâ mezkûrun Oğulları Mevlânâ Mehmed Şâh Efendi ve Mevlânâ Muhyiddin Çelebi ve Mevlânâ

Ebu'l Kasım Çelebi ve Mevlânâ Pir Mehmed Çelebi mutasarrıflardır. Deyu mukayyed der-defter-i 'atık hâliyâ Mahmud Çelebi mutasarrıf bâ-berât-ı 'alişân.

Ali veled-i Halil (silinmiş) Bennâk	Hasan veled-i Ali Bennâk	İsa veled-i Ali Bennâk	Hasan veled-i Hacı Mahmud Bennâk	Tur Ali veled-i Mehmed Bennâk
Veli veled-i Mehmed Bennâk	Ramazan veled-i Musa Nîm	Nebî veled-i İsa Çift	Muharrem veled-i O Bennâk	Mahmud veled-i Muharrem Bennâk
Rıdvan veled-i Nuh Caba bennâk 3	Musa veled-i Veli Bennâk	Bâyezid veled-i Şaban Bennâk	Ali veled-i Bâyezid Nîm	Mehmed birâder-i O Nîm
Kemal veled-i Minnet Bennâk	Hamdullah veled-i Şaban Bennâk	Turmuş veled-i Şaban Bennâk	Mehmed veled-i Şaban Bennâk	Rahmanullah veled-i Şaban Bennâk
İsa veled-i Turmuş Bennâk	Derviş veled-i Ali Bennâk	Mehmed veled-i Derviş Bennâk	Mustafa veled-i Derviş Bennâk	Abdülkâdir veled-i Cafer Bennâk
İbrahim veled-i O Bennâk	Hızır veled-i İslam Nîm	Ramazan veled-i Abdi veli Nîm	Mehmed veled-i Ramazan Nîm	Ramazan veled-i Yusuf Bennâk
Nesimî veled-i Yusuf Bennâk	Hayrullah veled-i Rıza Bennâk	Mustafa veled-i Ramazan Nîm	Veli veled-i Davud Çift ve Caba bennâk	Seydullah Veled-i Pir Ali Bennâk
Rıza veled-i Mirhan Nîm	Ramazan birâder-i O Bennâk	Mehmed birâder-i O Nîm	Abdulhalim veled-i Rıza Bennâk	Memi veled-i Süleyman Caba bennâk 3
Ramazan veled-i Nebî Bennâk	Çalab virdi veled-i Müstakim Caba bennâk 3	Hızır veled-i Çalab virdi Muhassıl	İlyas birâder-i O Nîm	Balı veled-i İskender Bennâk

Veli veled-i Balı Nîm	Mezid Receb veled-i Nebî Bennâk	Tulganî veled-i Hasan Bennâk	Seydi 'arî? Veled-i Yasin Bennâk	Rıdvan veled-i Seydi Ahmed Bennâk
Mehmed veled-i Hacı Ali Bennâk	Hasan veled-i Ümmet Bennâk	Hacı Bayram Veled-i Ümmet Bennâk	Fazlullah veled-i Rıza Bennâk	Mansur veled-i Ramazan Bennâk
Osman veled-i Hamza Çift				

Yekun

Hâne 49	Çift 2	Nîm 4	Caba bennâk 10	Bennâk 28	(...) 7	Muhassıl 1
------------	-----------	----------	-------------------	--------------	------------	---------------

Hâriç

Zemîn-i Memi der-yed-i Mehmed bin Şaban Caba bennâk	Zemîn-i Halil der- yed-i Ali bin Halil Caba bennâk	Zemîn-i Mustafa der yed-i Ramazan ve Hüseyin Caba bennâk
Zemîn-i Şaban der-yed-i Hamdullah bin Şaban Caba bennâk	Zemîn-i Musa der-yed-i Turan bin Ali Caba bennâk	Zemîn-i Cafer der-yed-i Abdülkâdir bin Cafer Caba bennâk
Zemîn-i İsmail der-yed-i Abdülkâdir bin Cafer Caba bennâk	Zemîn-i Hüseyin der- yed-i Ramazan bin Abdi Veli Caba bennâk	Zemîn-i Hasan der yed-i Rıdvan bin Seydi Nîm
Zemîn-i Yusuf der-yed-i Ramazan bin Yusuf ve Nebî Caba bennâk	Zemîn-i Ser Fakî der-yed- i Abdülkâdir ve Turmuş Caba bennâk	Zemîn-i Mahmud der- yed-i Hilmi Çelebi Caba bennâk
Zemîn-i Ali Balı der- yed-i Turmuş bin Şaban Caba bennâk 3	Zemîn-i Nebî Der-yed-i Ramazan Caba bennâk	Zemîn-i Ramazan der-yed-i Musa ve İsa veledân-i Ali Caba bennâk

Zemîn-i Ahmed der-yed-i Mustafa Caba bennâk	Zemîn-i Resul der-yed-i Ramazanve Nesimî ve Hayrullah Nîm	Zemîn-i Ali ve Mehmed Fakı der-yed-i Hacı bin Hamza ve Mehmed Cana bennâk 30
---	--	---

Zemîn-i Muhyiddin der- yed-i Abdurrahman ve Hasan ve Şâh Ser Caba bennâk 30	Zemîn-i İsrâil der- yed-i Mehmed bin Hacı Ali Caba bennâk 30	Zemîn-i Kara Abdi der- tasarruf-ı Musa der-yed-i Ali ve Sinan ve Harun Harun Caba bennâk
--	---	---

Zemîn-i Mevlânâ İsa ve Şaban ve Mehmed Evlâd-ı Davud der-tasarruf-ı
Mevlânâ Hayreddin ve Hilmi Çelebi ve Mehmedve Mustafa ve Turmuş bin
Şaban ve Ahmed
Çift

Hâsıl
2525

Resm-i çift ve bennâk 796	Resm-i zemîn-i hâriç 338	Hınta 4 müdd 320	Şa'ir 1 müdd 40	Kabluca 2 müdd 6 kile 69
Alef 3 müdd 4 kile 97	Erzen 4 müdd 160	Öşr-i Meyve 200	Öşr-i kestane 100	Öşr-i keten 200
Resm-i kovan 53	Resm-i 'arusiye 30	Resm-i tapu-yı zemîn 70		

Karye-i Mirgenç vakf-ı Mevlânâ'yı mezkur dâme 'alâhu bi'l-hükm-i's-
sultani'l-mezkur-i an nefsi merhum [ve] mağfûrun leh Mevlânâ'yı mezkurun
oğulları Mevlânâ Şâh Mehmed Efendi ve Mevlânâ Muhyiddin Çelebi Efendi
ve Mevlânâ Ebul Kasım Çelebi ve Mevlânâ Pir Mehmed Çelebi
mutasarrıflardır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Mahmud Çelebi
muatasarrıf.

İbrahim veled-i Hasan Bennâk	Halil veled-i İbrahim Bennâk	Ali veled-i İbrahim Bennâk	Abdi veled-i Memi Bennâk	Resul veled-i Abdi Bennâk
------------------------------------	------------------------------------	----------------------------------	--------------------------------	---------------------------------

Musa veled-i Abdi Bennâk	Eğlence veled-i Halil Bennâk	Sinan veled-i Hasan Nîm	Nizami veled-i Mehmed Caba bennâk 3	Emrullah veled-i Receb Bennâk
Cafer Veled-i Emrullah Nîm	Mehmed veled-i İbrahim Nîm	İbrahim veled-i Mehmed Bennâk	Gündoğmuş Veled-i Mehmed Nîm	Nesimî veled-i İskender Bennâk
Şaban veled-i İskender Nîm	Süleyman veled-i Sadi Bennâk	Mehmed birâder-i O Bennâk	Şemsi Veled-i Veli Caba bennâk	Muharrem veled-i İbrahim Bennâk
Âsiyâb sene yürür Emrullah ve Halil 1 bab resm-i 99	Âsiyâb altı ay yürür der-tasarruf-ı Mahmud Halil 1 bab Resmi 50	Hasan	Âsiyâb altı ay yürür Emrullah 1 bab Resmi 50	Dibek harab

Vakf-ı mezkûrdan kânûn-ı sultânî budurki değer olunur müd-sad iki buçuk kile
alınur deyu mukayyed der-defter-i 'atîk

Hâriç

Zemîn-i Hacı Ali der- yed-i Emrullah bin Rıza ve İbrahim Caba bennâk	Zemîn-i Hasan der-yed-i İbrahim bin Hasan ve Abdi bin Memi Caba bennâk	Zemîn-i Hüseyin der- yed-i Eğlence bin Hüseyin ve Şaban ve Hasan Caba bennâk
Zemîn-i Mir Yasin der- Nesimî ve Emrullah Rıza ve Gündoğmuş bin Mehmed Çift	Zemîn-i İskender der-yed-i Nesimî bin İskender ve Şaban Caba bennâk	Zemîn-i Pir Ahmed der-yed-i Mehmed bin İbrahim ve Gündoğmuş bin Mehmed ve Rahmi Caba bennâk
Zemîn-i İlyas der-yed-i Gündoğmuş bin Mehmed ve Kevlâni bin Şaban Caba bennâk	Zemîn-i Seydi Ahmed der-yed-i Nîm	Zemîn-i Süleyman der-yed-i Süleyman bin Sadi ve Mehmed bin Sadi Caba bennâk
Zemîn-i Yasin der-yed-i Süleyman ve Mehmed veledân-i Sadi Caba bennâk	Zemîn-i Balı der-yed-i Nîm	Zemîn-i Pir Balı ve Rıza der- yed-i Nizami bin Mehmed ve Kalender Caba bennâk

<u>Hâsıl</u> 4734				
Resm-i çift ve bennâk 222	Resm-i zemîn-i Hâriç 140	Resm-i âsiyâbha 199	Hinta 8 müdd 640	Şa'ir 3 müdd 132
Alef 5 müdd 15 kile 173	Erzen 3 müdd 120	Öşr-i keten 550	Öşr-i meyve 450	Resm-i kestane 400
Resm-i kovan 420	Resm-i tapu-yı zemîn 1300	Kabluca 5 müdd 50		

Karye-i Kerni yakasında Asal Hacı ve Davud Hacı mutasarrıf oldukları yerin eben 'an cedd vakfiyet üzere mutasarrıf ola gelmişler ve hem ümerâ-i mâzîden mektûbları dahi var üç muddluk yerdir deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Ramazan Fakı mutasarrıf bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân.

Âsiyâb Bedreddin Fakı der-tasarruf-ı Seyfullah Çelebi 1 bab resm-i 50	Zemîn-i Latif der-yed-i Hamza Hızır bin Yusuf ve Mustafa ve Balı Şevki Nîm	Zemîn-i Ali Fakı der- yed-i Memi Şâh bin Seydi Ahmed Nîm
--	---	---

<u>Hâsıl</u> 176						
Resmi zemîn-ihâriç 32	Resm-i âsiyâb 50	Hinta 7 müdd 28	Kabluca 3 müd 5	Öşr-i ceviz 15	Resm-i çayır 10	Resm-i kovan 35

Karye-i Milan Deresi'nde Sinan Fakı yeri bir çiftlik yerdir. Kadîm-i mülk issi Şahin Bey'den ve Kara Hüseyin'den vakıfdır deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ.

Hâsıl
94/ buçuk

Resm-i çift 32	Hınta 9 müdd 36	Kabluca 3 müd 4/buçuk	Resm-i çayır 4	Öşr-i meyve 15	Resm-i kovan 3
----------------------	-----------------------	-----------------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Karye-i Yaluca'da Maşrık çiftliği vakıftır. Merhum Hüdavendigâr berâtı ve Pâdişâhımız Mehmed Han berâtı görülüb deftere sebt olundu deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ Abdulhalim mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i 'alişân.

Ahmed veled-i Turan Hacı Çift	Süleyman veled-i Yusuf Nîm	Mustafa veled-i Abdullah Bennâk
-------------------------------------	----------------------------------	---------------------------------------

Hâsıl
481

Öşr-i Çift 49/ buçuk	Hınta 1 müdd 1 kile 86	Erzen 5 kile 10	Öşr-i çeltük 305	Öşr-i meyve 25
----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------	----------------------

Karye-i Kızılca Kilise'ye tâbî' Yağırğan vakf-ı mukarrer Mevlânâ'yı mezkûr dâme 'alâhu bi'l-hükm-i's-sultani'l-mezkur an-nusret hâliyâ merhum [ve] mağfûrun leh Mevlana'yı mezkûrun oğulları Mevlana Şâh Mehmed Efendi ve Mevlânâ Muhyiddin Çelebi Efendi ve Ebu'l Kasım Çelebi ve Pir Mehmed Çelebi mutasarrıflardır deyu mukayyed der-defter i 'atîk hâliyâ Mahmud Çelebi mutasarrıf.

Ebu Hacı veled-i Pir Ali Bennâk	Mahmud veled-i Pir Ali Nîm	Ali veled-i Pirî Bennâk	Turmuş veled-i Ali Bennâk	Mehmed veled-i Turmuş Bennâk
Hasan veled-i Mehmed Caba bennâk 3	Güvendik veled-i Yasin Bennâk	Seydi veled-i Veli Bennâk	İslam veled-i Şehrimâh Bennâk	Veli veled-i Şehsüvâr Bennâk
Mehmed veled-i Musa Bennâk	Pir Veli veled-i Pirî Bennâk	Hacı Bayram veled-i Cafer Bennâk	Mehmed veled-i Derviş Bennâk	Mustafa veled-i Derviş Bennâk

Edek? Veled-i Ali Han Bennâk	Müstecab veled-i Ramazan Bennâk	Mehmed veled-i Devlethan Bennâk	Hızır Balı Veled-i Mehmed Bennâk	Kabullah veled-i Mehmed Bennâk
Göğçeç veled-i Mustafa Bennâk	harrak? veled- i Göğçeç Bennâk	İslam veled-i Hasan Bennâk	Mehmed veled-i Hüseyin Nîm	Osman veled-i Hüseyin Bennâk
Mehmed veled-i Hasan Bennâk	Halil veled-i Musa Bennâk	Numan veled-i Halil Bennâk	Hayırlı veled-i Nebî Bennâk	Mehmed veled-i Hayırlı Bennâk
Haydar veled-i Mahmud Bennâk	Paşa Yiğind veled-iMahmud Bennâk	Hacı Bayram veled-i Fazlullah Bennâk	Ramazan birâder-i O Bennâk	Cafer birâder-i O Bennâk
Sefer birâder-i O Bennâk	Receb birâder-i O Bennâk	Şaban veled-i İsmail Bennâk	Resul veled-i Halil Bennâk	Musa veled-i Hasan Bennâk
Mustafa veled-i Hasan Bennâk	Ali veled-i Mehmed Bennâk	Hacı Bayram veled-i Memi Bennâk	Yusuf veled-i Şaban Bennâk	Aydın veled-i Paşa Yiğind Bennâk
Mustafa veled-i Paşa Yiğid Bennak	Seydi Ârî? Paşa Yiğind Bennâk	Abdülgaffâr Veled-i İbrahim Bennâk	Mehmed veled-i Samsa Bennâk	Mir Yasin veled-i Hüseyin Bennâk
Ahmed veled-i Hasan Bennâk	Nasûh veled-i İlyas Bennâk	Yusuf veled-i Abdullah Bennak	İlyas veled-i Yusuf Bennak	Hüseyin veledi Ümmet Bennak
Yusuf veled-i Abdullah Bennâk	Mehmed veled-i Haydar Bennâk	Seyfi veled-i Erman Bennak	Ali veled-i Kemâl Bennâk	Şaban veled-i Mehmed Bennâk
Âsiyâb altı ay yürür Hacı Bayram 1 bab resm-i 50	Kışlak-ı Alem der- tasarruf-ı Hacı Hızır Resm-i 10			

Yekun

Hâne 59	Nîm 1	Caba bennâk 3	Bennâk 57	Muhassıl 1
------------	----------	------------------	--------------	---------------

Hâriç

Zemîn-i Süleyman der-yed-i Ali bin Kemâl ve Mir Nebî Hüseyin ve Ahmed Nîm	Zemîn-i Halil der-yed-i Hacı bin Mehmed ve Musa Yusuf Nîm	Zemîn-i İsmail der-yed-i Hasan ve Mehmed ve Veli Nîm
Zemîn-i Şehrimâh der-yed-i Nasûh bin İlyas Fakı ve Hayırlı Caba bennâk	Zemîn-i Emir Şan der-yed-i Caba bennâk	Zemîn-i Pirî der-yed-i Ali bin Pirî Caba bennâk 30
Zemîn-i Ahmed der-yed-i Turmuş bin Ali ve Yusuf Şabanve Emir Hacı bin Veli ve Hasan bin Ümmet Nîm	Zemîn-i Yusuf der-yed-i Nîm	Zemîn-i Mustafa der-yed-i Turmuş ve Yusuf ve Emir Hacı ve Süleyman Nîm
Zemîn-i Mustafa der-yed-i Güvendik bin Yasin Nîm	Zemîn-i Zağnos atik Mahmud der-yed-i Şaban bin Kul Musa Caba bennâk	Zemîn-i Habil der-yed-i Güvendik bin Yasin Caba bennâk
Zemîn-i Veli der-yed-i Seydi bin Veli Caba bennâk	Zemîn-i Halil der-yed-i İslam bin Şehrimâh Caba bennâk	Zemîn-i Musa der-Mehmed bin der-yed-i ve Musa ve Veli bin Şehsüvâr Caba bennak
Zemin-i Seyfi Ahmed der-yed-i Pir Veli ve Pirî ve Hacı Bayram Caba bennâk 3	Zemîn-i Rıza der-yed-i Mehmed bin Fakı Derviş ve Mustafa ve Ladik bin Alihan Caba bennâk	Zemîn-i Salih der-yed-i Turmuşve Mustafa bin İsa ve Şaban Caba bennâk
Zemîn-i Mehmed der-yed-i Turmuş bin Ramazan Caba bennâk	Zemîn-i Hüseyin der-yed-i Mehmed bin Hasan Caba bennâk	Zemîn-i İsmail der-yed-i Nîm

Zemîn-i Mustafa der- yed-i Göğec bin Mustafa Caba bennâk	Zemîn-i Mehmed der- yed-i Hayırlı Nebî ve Mehmed Caba bennâk	Zemîn-i Mahmud der-yed-i Haydar ve Paşa Yiğind veledeş Mahmud Caba bennâk
Zemîn-i Nasûh der-yed-i Hacı Bayram bin Fazlullah Caba bennâk	Zemîn-i İne Bey der- yed-i Hasan bin Ahmed Caba bennâk	Zemîn-i Abdülkâdir der- yed-i Halil bin Ahmed Caba bennâk
Zemîn-i Ahmed der- yed-i Ali bin Mehmed Caba bennâk	Zemîn-i Ahmedî Göğec Ve Ali bin Kemâl Dönüm 8	Zemîn-i Ahmedî Haydar bin Mahmud Dönüm 5
Zemîn-i Ahmedî Pir Veli bin Pirî Caba bennâk	Zemîn-i Ahmedî Halil bin Musa Dönüm 5	Zemîn-i Ahmedî Mehmed Veled-i Devlethan Dönüm 6

Hâsıl
1408

Resm-i çift ve bennâk 725	Resm-i zemîn-i hâriç 348/ buçuk	Resm-i âsiyâb 50	Resm-i kışlak 10	Hınta 1 müdd 80
Şa'ir 5 kile 10	Alef 5 kile 8	Erzen 1 müdd 80	Öşr-i keten 5	Öşr-i Meyve 5
Öşr-i kestane 15	Resm-i kovan 5	Resm-i tapu-yı zemîn 67		

Karye-i Çukalu Divan'ında Güçlü Oğlu Tarlacıkları Muhammed ve İsmail ve Umur adlı kimesneler ellerinde imiş. Mevlânâ Bedreddin hizmetlerine vakf imiş. Merhum Murad Han ve Pâdişâhımız 'izzet-sudûr berâtıyla vakf-ı evlâddır deyu mukayyed der-defteri 'atîk hâliyâ evlâdlık üzere Derviş Abdulhalim mutasarrıf bâ-berât-ı cedîd-i 'alışân.

Yusuf veled-i Mahmud Nîm	Mehmed veled-i Turmuş Muhassıl	Bâyezid veled-i Seyfullah Hisse birli	İbrahim birâder-i O Muhassıl	Abdulhalim birâder-i O Hisse birli
--------------------------------	--------------------------------------	---	---------------------------------------	--

Hacı veled-i Mustafa Bennâk	Hüseyin birâder-i O Muhassıl	Mehmed veled-i Hasan Bennâk	Mehmed veled-i Ramazan Hisse birli	Evren veled-i Ümmet Bennâk
Halil veled-i Emirşân Bennâk	Şaban veled-i Ahmed Caba bennâk	Mustafa veled-i Davud Dani Bennâk	Pervâne veledi Dânî? Bennâk	Bürnak Ferhad Birâder-i O Bennâk
Hüseyin veledi Mirhan Muhassıl	Mahmud veled-i Pir Ali Bennâk	Pir Veli veled-i Pir Ali Bennak	Şaban birâder-i O Bennâk	Hacı birâder-i O Bennâk
Mehmed veled-i Mansur Bennak	Abdülkâdir veled-i Seyfi Bennâk	Seyfullah veled-i Mustafa Bennâk	Mehmed veled-i Rasul Muhassıl	Kışlak-ı ganem Resm-i 15

Hâriç

Zemîn-i Turmuş der-yed-i Mehmed Caba bennâk	Zemîn-i Ahmed der-yed-i İbrahimbin Emirşâh ve Halil bin Emirşâh Caba bennâk	Zemin-i Ali bin Hüseyin der yed-i Hacı bin Mustafa Caba bennâk 30
Zemîn-i Hasan der-yed- i Bâyezid bin Seyfullah Caba bennâk	Zemin-i Dânî? der- yed-i Pervane bin Caba bennâk	Zemîn-i hariç der-tasarruf-ı Hamza ve Mustafa veledân-i Seyfi Nîm
Âsiyâb dört ay yürür Mustafa ve Mehmed veledân-i Şaban 1 bab resm-i 35	Âsiyâb üç ay yürür Abdulhalim Samsa vakfı 1 bab resm-i 25	

Hâsıl 493

Resm-i çift ve bennâk 193	Resm-i zemîn-i hâriç 90	Resm-i kışlak 15	Resm-i âsiyâbha 60	Hınta 16 kile 64
Alef 9 kile 13/ buçuk	Erzen 3 kile 7	Öşr-i meyve 3	Öşr-i keten 2	Öşr-i kestane 2

Resm-i kovan 2	Resm-i 'arusiye 30	Resm-i tapu-yı zemîn 10	Resm-i ganem 10
----------------------	--------------------------	-------------------------------	-----------------------

Karye-i Hâriç ez-defter-i Güçlü'de Derviş Ali Fakih bina etdüğü mu'allim hâneye iki buçuk akça ile hoca ve nîm Akçe ile tevliyet iden Mevlânâ Derviş Abdulhalim Fakı ve Bâyezid ve İbrahim nâm birâderlerinin ebnalarına sekiz bin akçenin murâbihâsın vakf idip berât edüp berât-ı cedid-i ibrâz itmeğin deftere sebt olundu.

Hâsıl
549

Karye-i Çukalu Divan'ında bir kıt'a vakıf yeri berât-ı hümâyûnlu Nasûh nâm kimesneye vakfiyet üzere mutasarrıf bir çiftlik yerdir. Deyu mukayyed der-defter-i 'atîk hâliyâ karye-i mezbûrda vaki' olan câmi-i şerîf musluğunu hizmet için Şâh Veli Fakı ve Seyfi Fakı nâm kimesneler mutasarrıf olub berât-ı cedîd-i ibrâz etmeğin görülüp deftere kayd olundu.

Mehmed veled-i Ramazan Bennâk	Mustafa veled-iMusa Bennâk	Hızır veled-i Musa Nim	Mehmed veled-i Mehmed Bennâk	Mahmud veled-i Mehmed Bennâk
Ahmed veled-i Yunus Bennâk	Alihan veled-i Yusuf Bennâk	Şâh Balı veled-i Ahmed Nim	Ali veledi Ümmet Bennâk	Yusuf veled-i Şâh Veli Nim
Eğlence veled-i Şehsüvâr Nim	Ramazan veled-i Şehsüvâr Bennâk	Nesimî veled-i Musa Bennâk	Sami veled-i Musa Bennâk	Yusuf veled-i Mehmed Bennâk

Hâsıl
171

Resm-i çift 33	Hinta 10 kile 40	Alef 15 kile 23/ buçuk	Kablucu 5 kile 7/ buçuk	Öşr-i keten 45	Öşr-i meyve 23
----------------------	------------------------	------------------------------	-------------------------------	----------------------	----------------------

Karye-i Çukalu divanında bir kıt'a vakıf yeri Merhum Sultan Bâyezid Han berâtiyla Nasûh Fakı vakfiyet üzere mutasarrıfıdır deyu mukayyed der-defter-i 'atik hâliyâ 'İvaz Fakı mutasarrıf bâ-berât-ı 'alişân.

Seyfi veled-i Mustafa Caba bennâk	Ayvaz veled-i Nasûh Caba bennâk
---	---------------------------------------

Hâsıl
134

Resm-i Çift 16/buçuk	Hınta 7 müdd 28	Erzen 2 kile 12	Öşr-i meyve 46	Öşr-i keten 10	Öşr-i kestane 22
----------------------------	-----------------------	-----------------------	----------------------	----------------------	------------------------

Karye-i Konrapa tevâbi'inde Yalı diyarında Ali yeri dimekle ma'rûf yer Süleyman nâm kimesneye vakıf imiş. Bir çiftlik yerdir deyu mukayyed der-defter-i 'atik hâliyâ Abdulhalim Fakı mutasarrıf bâ-berâtı cedîd-i 'alişân.

Emrullah veled-i Ali Çift	Mehmed veled-i Emrullah Bennâk	Mezid veled-i Ahmed Bennâk	Veli birâder-i O Bennak	Mehmed veled-i Mustafa Bennâk
---------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	-------------------------------	-------------------------------------

Yekun

Hâne 5	Çift 1	Bennâk 4
-----------	-----------	-------------

Hâsıl
98

Resm-i çift 33	Hınta 8 kile 24	Alef 2 kile 4/ buçuk	Erzen 1 kile 2/ buçuk	Öşr-i keten 3
Öşr-i kestane 15	Öşr-i meyve 15			

Karye-i Akça Türk'de İsa Tımarında Mükrimîn Dânişmend Çiftliği vakıftır. Gazi Hüdâvendigâr nişanıyla beş muddluk yerdir deyu mukayyed der-defteri atîk hâliyâ Abdulhalim mutasarrıf bâ-berât-ı cedîd-i 'alişân.

Dânî? veled-i Mehmed Bennâk	İbrahim Birâder-i O Bennâk	Musa veled-i Şaban Bennâk	Emrullah Birâder-i O Bennâk	İslam veled-i Hacı Nîm
Rahmi veled-i Hacı Bennâk	Mehmed Birâder-i O Bennâk	Rıdvan Birâder-i O Bennâk	Şaban Birâder-i O Bennâk	Ali Birâder-i O Bennâk

Hâsıl
394

Resm-i Çift 16/ buçuk	Hınta 17/ buçuk kile 70	Erzen 18 kile 36	Öşr-i meyve 105	Öşr-i kovan 53	Resmi tapu-yı Zemîn 100
-----------------------------	-------------------------------	------------------------	-----------------------	----------------------	-------------------------------

Üskübü kazâsı naibi olan İbrahim Südde-i Sa'âdete mektûb gönderüp Bolu Sancağı'nda Konrapa Nâhiyesi'nde üç bin tokuz yüz otuz iki akçe yazusu üzere Avlıyan nâm karye kurâ-i âhar ile birikdürölüp otuz altı bin toksan sekiz akçe bir-İcmâl olup İcmâl-i mezbûrun iki bin altıyüz seksen iki akçesi Derviş ve Muhammed ve Hasan ber-vech-i iştirâk mâ-'adâsı müşteriklerinin yerlerine cebelü eşdirmek üzere eşkincü mülk timarları olub. Lâkin zikr olunan Avlıyan karyesi cadde-i tarik de olub seferler esnâ'sında mürûr ve 'ubûr iden 'askerin te'addisine re'âyâsı tâkat getiremediklerinden nâşî Sipâhilerinin Ademle mahalle mezbûrdan te'addiden karye-i mezbûre arâzisinde cadde-i tarikte baid mahallere üç bölük olmak üzere mücededededen menzil binâ' idüp sâkin olmalarıyla bir bölüğe Aşağı Karaköy ve bir bölüğe Yukarı Karaköy ve bir bölüğe Ataköy tesmiye olub öşür ve resimlerin mezkûrlar ahz u kabz idegelüb aherden dahl olunmak icab itmez iken ecânibden Süleyman ve Mehmed zikr olunan karyeler hîn-i tahrîrden sonra cem' olup kimesnenin zeamet ve timarına ve havâs-ı hümâyûna ve evkâf ve emlâke dâhil olmayup hâriç ez-defterdir deyu zikr olunan karyelerin a'şârıyla ebnâ'-i sebîle infâk itmek şartıyla zâviye olmak üzere bu tevkî

kalemiyle sebt-i defter ve ber-vech-i iştirâk mâliyeden berât-ı etdirüp mezbûrlara gadr itmeleriyle zikr olunan karyeler eşkincü mülk tımar olan Avlıyan Karyesi'nin arâzîsi olub öşr ve resimleri Avlıyan Karyesi'ne mutasarrıf olanları taraflarından ahz u kabz oluna gelüb zâviyenin üzerine berat İden Süleyman ve Mehmed hâric ez-defter dedikleri hilaf olduğuna ise Köse abad Düzce ve Üskübü kazâlarının ahâlîleri şehadet eylediler deyu Süleyman ve Mehmed'in zâviyedarlıkları ref' ve terkîn olunmak bâbında 'inâyet ricâ'sına 'arz itmeğın üç 'aded karye hâric-i ez-defter olunmak kimesnenin kayd-ı berâtına dâhil olmamak emr-i muhâl olup mücerred isimleri sonradan tesmiye olub defter-i hakani de bulunmamak ile hâric ez-defter olmak iktizâ itmeğın ve eşkincülü mülk tımara mutasarrıf olanlara gadr olunmamak zâhir olmağla kadîmi üzere tımar tarafından zabt olunmak içün zikr olunan karyelerden Avlıyan Karyesi'nin icmâline Vâridât üzere berât iden Süleyman ve Mehmed'in tımarlarından ref' olunmak içün defterhânedede sebt etdükleri cümle kaleminle terkîn eylesün deyu bu fakire hitaben varid emr-i 'âliye hümayunun terkîn olundu.

Fî 3 Cemaziyelevvel sene 1134

(19 Şubat 1722)

El-hakîr Abdullah

Et-tevkîf

4.4. DEĞERLENDİRME

4.4.1. Osmanlı Hükümdar ve Şehzade Vakıfları:

Osmanlı hükümdarlarından Orhan Bey, I. Murad, Yıldırım Bâyezid, II. Murad, II. Mehmed, II. Bâyezid devirlerine ait kayıtlar ön plandadır. En fazla karşımıza çıkan isim ise Yıldırım Bâyezid'dir. Ayrıca Emir Süleyman Çelebi ve bazı Osmanlı devlet görevlilerinin ismini de görmekteyiz.

Orhan Bey:

Bolu ve çevresi için Türkler ile Bizans arasında mücadeleler olduğunu biliyoruz. Bu mücadeleler esnasında toprakların el değiştirdiği de görülmüştür. Haçlı Seferleri esnasında bölge Türklerin elinden çıkmıştır. Daha sonraki dönemde Hicri 717 (1317-1318) tarihinde bölgeye ismini veren Konuralp tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bölge ile ilgili Orhan Bey'in düzenlemeleri vardır.

Orhan Bey'in iki vakıfta İsmi geçmektedir. Bunlar;

Oğlu Ahmed şeyh'e kadim-i mülk issi Şahin Bey'den ve Orhan Bey'den bitileri Orhan Bey'den Bâyezid Hüdâvendigâr nişânı dahi vardır deyu

Sultan I. Murad (Hüdâvendigâr):

Konuralp bölgesi ile ilgili vakıflarda ismine rastlıyoruz. Fakat bazı sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Çünkü oğlu Yıldırım Bâyezid ile aynı unvanın kullanılması karışıklılığa sebep olmuştur. I Murad'ın ismi açıkça geçmeden sadece "Hüdavendigâr" olarak anıldığı anlaşılmıştır.

I Murad'ın ismi geçen vakıflar;

Süleyman Paşa'dan ve Gazi'yi Hüdâvendigâr bitileri var
Gazi'yi Hüdâvendigâr'dan Yakub Fakih'e kadimden vakf ittüğüne tanuklık virdiler Hüdâvendigâr'ın hükm-ü şerifi vardır ve Merhum Bayezid Hüdâvendigâr 'ın dahi
Merhum Hüdavendigâr berâtı ve Pâdişâhımız Mehmed Han berâtı görülüb

Yıldırım Bayezid Han (Bâyezid Hüdavendigâr)

Yukarıda söylediğimiz gibi isim olarak en fazla ismi geçen hükümdardır. Aşağıda görüleceği gibi Konuralp bölgesinde bazı kişilere verdiği “nişân”, “berât” ve “hüküm”lerden bahsedilmektedir.

Bâyezid Hüdavendigâr nişânıyla aciz bu kimesneye köprüyü yapmak için bir çiftlik yerdir
 Bâyezid Hüdâvendigâr nişânıyla köprüyü yapmak için ‘aciz yoluna deyu Zâviyeye Bâyezid Hüdâvendigâr nişânıyla
 Bâyezid Hüdâvendigâr nişânıyla bunun üzerine deyu mukayyed
 Bâyezid Hüdâvendigâr’dan Yusuf ve Hacı Davud ellerinde nişânı vardır.
 Süleyman Paşa’dan ve Bâyezid Hüdâvendigâr’dan ellerinde nişânları vardır
 Bâyezid hüdâvendigâr vakf etmiş deyu mukayyed
 Bâyezid Hüdâvendigâr nişânıyla vakfiyet üzere tasarruf ide gelmiş
 Merhum Bâyezid Hüdâvendigâr’dan berâtları vardır deyu mukayyed
 Bâyezid Hüdâvendigâr’dan nişânları vardır deyu mukayyed
 Turbeyi yeri ve Hissa yeri ve Şeyh Viranını Bâyezid-ı Hüdâvendigâr vakf etmiş
 Bâyezid Hüdâvendigâr adına konmuş mescide ve köprüye vakf etmiş
 Orhan Bey’den Bayezid Hüdâvendigâr nişânı dahi vardır deyu
 Hüdâvendigâr’ın hüküm-ü şerifi vardır ve Merhum Bayezid Hüdâvendigâr ‘ın dahi babam

II. Murad:

Sultan II.Murad’ın ismini Konuralp bölgesinin vakıflarında sadece bir yerde görüyoruz. Burada Murad Han diye zikrediliyor.

Merhum Murad Han ve Pâdişâhımız ‘izzet-sudûr berâtıyla vakf-ı evlâddir deyu

II. Mehmed (Fatih Sultan Mehmed)

Sultan II. Mehmed döneminde vakıfların durumu hakkında büyük değişiklikler olmuştur. Fatih Sultan Mehmed, devletin mali durumunu düzeltmek, zenginleşen tarikatların iktisadî gücünü, dolayısıyla içtimai ve siyasi nüfûzlarını kırmak, tımarlı sipahilerin sayısını artırmak gibi düşünlerle vakıf ve mülk toprakları devletleştirdiği bilinmektedir (Yediyıldız, 1986: 162)

Bunlara rağmen yinede Konuralp bölgesinde II. Mehmed'in üç kez ismini görüyoruz. Bunlardan iki tanesi öldükten sonra "Merhum" olarak bir tanesi de "Padişâhımız Mehmed Han" diye belirtilmiştir.

Merhum Sultân Mehmed Han nişân-ı Hümayun vermiş deyu
Merhum Sultân Mehmed Han dahi müselleme tutup nişân-ı şerîf vermişler
Merhum Hüdâvendigâr berâtı ve Pâdişâhımız Mehmed Han berâtı görülüb

II. Bâyezid:

Kendisinden önceki vakıf berâtlarının neredeyse tamamı onun devrinde yenilenmiştir. Babası Fatih Sultan Mehmed zamanında bozulmuş ve tımara çevrilmiş vakıfları da bu hükümdar yeniden İhya etmiştir. Bu faaliyetlerin II. Bâyezid tahta çıktıktan hemen sonra değil de, iç meselelerin bir nebze halledildiği miladi 1490'larda İcra edilmiş olduğunu söylemek mümkündür. Aşağıdakiler defterdeki örneklerdir.

Bâyezid Bey bitirirmiş bir çiftlik yerdir
Kadim-i mülk issi Umur Oğlundan ve Bâyezid Bey müselleme tutmuş deyu
Vakf-ı mukarrer bâ-hükmi's- Sultani's- Sultân Bâyezid takrir
Merhum Sultan Bâyezid Han berâtıyla

Emir Süleyman Çelebi:

Babası Yıldırım Bâyezid'dir. Süleyman Çelebi'nin vakıflara yönelik düzenlemelerde bulunduğu anlaşılıyor. Konrapa bölgesinde ismi bir defa geçmektedir.

Merhum Emir Süleyman Çelebi hükmüyle on muddluk yerdir deyu

Candaroğlu Beyi Süleyman Paşa:

Şemseddin Yaman Candaroğlu Süleyman Paşa olarak biliriz. Beylik bir zamanlar Konuralp (Konrapa) bölgenin çevresinde etkili olduğu bilinmektedir. Deftere baktığımızda Süleyman Paşa'nın ismini görmekteyiz. Beylikler dönemi tarihi için ipucu kaynaklarıdır.

Süleyman Paşa'dan ve Gazi'yi Hüdâvendigâr bitileri var
Süleyman Paşa'dan ve Bâyezid Hüdâvendigâr'dan ellerinde nişânları vardır
Kadim mülk issi Umur oğlu'ndan ve Süleyman Paşa'dan elinde nişânları var

4.4.2. Vakıflarda İsmi Geçen Bazı Önemli Kişiler: Umuroğlu:

Özelikle bu bölgenin vakıfları Osmanlı Devleti'nin ilk zamanları, beylikler ve günümüzde pek fazla bilinmeyen Umuroğlu Beyliği hakkında bize bilgi vermektedir. Bu bakımdan önemini bilmemiz gerekmektedir. Daha önce Umuroğlu Beyliği hakkında birkaç makale vardır. Umuroğlu Beyliği, Bolu, Göynük, Mudurnu, gibi merkezleri elinde tutarak, Sakarya Nehri ile Kastamonu arasındaki bölgede etkili rol oynamıştır. Osmanlıların ele geçirdiği ilk beylik olarak Karesi Beyliği'nden önce Umur-Han diye adlandırdıkları beyliği gösterirler ki bu doğrudur (Öden, 1999: 594). Umuroğlu ismine 16. Yüzyılda Bolu Sancağı'na bağlı on altı nahiyenin sekizine ait vakıf kayıtlarında rastlıyoruz. Bunlar; Bolu nahiyesinde 3, Gerede nahiyesinde 7, Mudurnu ve Yenice nahiyelerinde 1, Konrapa nahiyesinde 10, Ereğli nahiyesinde 6, Mengen nahiyesinde 4, Hızırbeğeli nahiyesinde 2 tane olmak üzere toplam 34 tane vakıf kaydı bulunmaktadır (Taş: 1999: 603).

Defterde Umur Bey ve Oğullarının ismi incelediğimiz kayıtlarda çoğunlukla kadim kelimesi ile birlikte geçmektedir. Bunlara örnek verebiliriz.

Umur Bey Oğlu: Mülk issi Umur Bey oğlundan
Kadim mülk issi Umur oğlu'ndan ve Süleyman Paşa'dan elinde nişanları var
Kadim-i mülk issi Umur Oğlundan ve Mahmud Bey oğlundan bir çiftlik yerdır
Kadim-i mülk issi Umur Oğlundan ve Bâyezid Bey müsellim tutmuş deyu

Şahin Bey: Kadim kelimesinden eski beylerden olduğu anlaşılıyor. Üç yerde ismi geçiyor. Aşağıda göreceğimiz gibi Umuroğlu ailesinden olduğu anlaşılıyor.

Kadim-i mülk issi Umur Oğlu Şahin Bey'den deyu mukayyed der-defter-i
Oğlu Ahmed şeyh'e kadim-i mülk issi Şahin Bey'den ve Orhan Bey'den bitileri
Kadim-i mülk issi Şahin Bey'den ve Kara Hüseyin'den vakıftır deyu

Nusret Bey: Nusret Bey isimli şahıs ise karşımıza iki yerde çıkmıştır. Adı geçen bu şahıs da Şahin Bey gibi Umuroğlu ailesindedir.

Nusret'in hissesine tasarruf ettüğü çiftliği vâkf-ı evlâd itdüm deyu mülk issi

Umur Oğlu Nusret Bey hıstası vakıfdır

İne Bey:

Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde önemli rol oynayan bir devlet adamıdır. Ankara Savaşı sırasında Yıldırım Bâyezid'in veziri olarak görev yapmıştır. Bursa ve Balıkesir taraflarında da birçok hayır eserleri vardır (Sevim, 2000: 27). İncelediğimiz kayıtlarda şu şekilde karşımıza çıkmaktadır.

İne Bey: Karye-i Bey Viran'ında Mustafa oğlu İne Beyi'nin bir çiftlik vâkif yeri
Karye-i Orta yerde İne Oğlu Çiftliği eben 'an-cedd

Bunlardan başka 547 nolu vakıf defterin Konrapa bölümünde ismi geçen kişiler vardır. Bu kişilerin Osmanlı Devleti ve öncesinde faaliyet göstermiş oldukları bellidir. Ancak özellikle Osmanlı öncesi dönem hakkında kesin olarak bir ayırım yapmak sağlıklı sonuçlar vermeyebilir. Bu nedenle aşağıda ismi geçen kişiler bu ayırma gidilmeden sıralanmıştır. Yörede vakıf sistemi içinde etkin olan şahsiyetlerin başında bazı köklü aileler veya devlet adamları dikkati çekmektedir. Bunların çoğunun Osmanlı dönemi devlet adamları olduğu görülmektedir. Aşağıda olduğu gibi biz sadece bunların isimlerini belirttik.

İshak Hacı Oğlu Mehmed Bey, Akkadı Oğulları, İshak Danişmend, İlyas Bey Umur Kadı oğlanları, Zekeriyya Bey, Nasrullah Bey, Kara Hüseyin, Aksan Oğlanları, Mahmud Bey Oğlu, İsa Kadı Oğlu Mehmed Bey

4.4.3. Eski Dönemdeki Vakıflar:

Konuralp ve çevresinin Türkler tarafından fethedilmesinden sonra diğer bölgelerde olduğu gibi vakıf sistemi bu bölgede de oluşturulmuştur. Zaviye, mescid, köprü vb. yapıların inşa edilmesinde ve buralar inşa edildikten sonra hizmet vermesinde vakıflar etkili olmuşlardır. Tarihi bilinmeyen eski vakıflarda vardır. Bu vakıflar Osmanlı Devleti öncesi hakkında küçük ama önemli ipuçlarıdır.

İncelediğimiz vakıf defteri bunlardan kadim ve ümerâ-i mâzîden diye bahsetmektedir. Bunlara örnek verebiliriz. Belgelerde "kadim" deyişinin ne

kadar eskiye uzayabileceği tartışılabilir. Osmanlı kanunnamelerinde öncesini kimsenin bilmediği ve hatırlamadığı döneme kadim denilmektedir (Erdoğan, 1990: 83).

Merhum Sultan Mehmed hükmü hümâyûn virmiş. Hem ümerâ-i mâzîden mektûbları var

Mevlânâ Muslihiddin mezkûr vakf-ı kadîm Nusret Beyden vakf-ı evladır
Hem ümerâ-i mâzîden mektûbları dahi var üç muddluk yerdir

4.4.4. Konrapa Vakıflarında Şahıs Adları:

Konrapa çevresinde İslamî özelliğe sahip Ahmed, Mehmed gibi adlar daha fazla kullanılmıştır. Şahıslar, isimlerinin başında ve sonunda, kendilerine ait ünvan ve lakapları kullanmışlardır. "Fakih" ve "Faki" en fazla geçen lakaplardandır. Daha sonra "Şeyh", "Mevlana", "Seydi", "Hacı", "Derviş", "Çelebi", "Danışmend" ünvanları gelir.

Bazı isimlerin çok fazla kullanıldığı da görülüyor. Her ne olursa olsun, yöre ile ilgili vakıf kayıtlarında gerçekten zengin bir folklorik malzeme ile karşılaşmaktadır. Bazı arazilerin isimleri de şahıslarla ilgilidir. Bu şahıs o araziye ismini verdiği göre orada yaşamış ve o araziyi bir süre tasarruf etmiş olmaktadır. Bundan dolayı bu şekil şahıs adları da dikkate alınmalıdır. Bunlara örnek verecek olursak; Ahmed Yeri, Hızır Elindeki Yer, Zekeriyya Yeri, Mehmed Bey Çiftliği, Turasan Hacı Yeri gibi birçok örnek verilebilir.

Kayıtlarda geçen şahısların adları incelendiğinde, çoğu zaman dedenin veya büyük atanın adı torununda yaşatılmakta olduğu görülecektir. Hatta bazen baba ile oğlunun da aynı isimde olduğunu görüyoruz. Bu da devrin anlayışına göre gayet tabii bir durumdur. Günümüzde de özellikle kırsal alanlarda devam eden bir kültürdür. Yörede kullanılmış şahıs adlarının en belirgin özelliklerinden biri, bu adlardan büyük çoğunluğunun, devrin ad verme kültürüne uygun olarak İslamî geleneği yansıtan isimlerden oluşmasıdır. Ahmed, Mahmud, Mehmed, Muhammed, Mustafa gibi İslam Peygamberi Hz. Muhammed'le ilgili adlar, Bekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Hüseyin gibi İslam halifelerinin ve Ehli Beyt'in adları; Cafer, Abdullah gibi İslam büyüklerinin adları; İdris, Nuh, Salih, İbrahim, Halil, İsmail, İshak, Yakub, Yusuf, Eyüb, Musa, Davud, Süleyman, İlyas, Zekeriyya, Yahya, İsa

gibi Müslümanların peygamber olarak kabul edip saygı duydukları adlar da fazlaca karşımıza çıkan isimlerdendir.

Yöreyle ait şahıs adları içinde yine İslamî kaynaklı veya Fars kültürünün etkisiyle verilmiş olan muhtelif adlar da dikkati çeker. Abdi, Abdurrahman, Abdülkerim, Bilâl, Celâl, Cemâl, Emrullah, Hızır, İvaz, Mes'ûd, Muhyiddin, Receb, Şa'ban, Ramazan, Şemseddin, Velî karşımıza sıkça çıkan isimlerdir.

Daha sonra Konrapa yöresindeki şahıs adlarının fazla olduğu ikinci bir kısmı ise, Türklerin tarih boyu kullandıkları eski şahıs adları oluşturmaktadır. Bunlar; Aydın, Bayram, Çalab-virdi, Balı, Devlet-han, Doğan, Durak, Durasan (Turasan), Durdu (Turdu), Durmuş (Turmuş), Güvendik, Hacı Bektaş, İne Bey, Karagöz, Kulağuz, Sasa, Satılmış, Sevindik, Tur Beyi, Turhan, Tursun belgelerde karşımıza çıkan isimlerdir.

Konrapa ve çevresinde fazla rastlayamadığımız isimleri de görebiliyoruz. Defteri dikkatli okumaya çalıştık fakat gerek yazım ile ilgili gerekse fotoğraflamadan kaynaklanan sebeplerden ötürü okunmasında zorluklar çektiğimiz yerler de olmuştur. Defterin özellikle de isimler okunurken noktaların kullanılmaması işimizi zorlaştırmış ve yanlış yönlendirmiş olabilir. Bunlara ek olarak defterin fotoğraf çekimi de Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. İki sayfa bir fotoğrafta yer almıştır. Defterin bazı sayfaların kenarları iyi çıkmamıştır. Yer yer lekeler ve silinmiş kısımlarda vardır.

4.4.5. Konrapa'da Karşımıza Çıkan Vakıflar:

Kadı Vakıfları:

Anadolu beyliklerinde ve Osmanlılarda devlet otoritesi, kamu hizmetlerinden çoğunu doğrudan doğruya kendisi yürütmez ve bu işleri çeşitli kurumlar aracılığı ile yaptırırdı. Vakıfların kontrolü; ilmiye sınıfına mensup yani medrese mezunu, şer'î hukuk bilgisine sahip, padişah berâtiyle kaza (yargı) görevini yürüten ve devletin bir kazadaki temsilcisi konumunda bulunan kadılar vasıtasıyla yürütülmekteydi (Yakupoğlu, 2010: 26). Vakfiyelerin düzenlenmesi, bunların şer'î sicile kaydının yapılması, vakıf kurumu dâhilinde görevli müteveli, imam, müezzin, müderris gibi vazifelilerin teftiş ve kontrolü, vakıfla ilgili ödeneğin uygun biçimde yerlerini bulması, tayin

ve azillerin divana arzı, ilgili şahıslara ait beraatların yenilenmesi vb. yetki ve görevler kadıya aitti (Arık, 1997: 50-51) . Kadıların geçimini sağlamak için onların tasarrufuna bırakılmış veya kadıların kendilerinin oluşturdukları vakıflar vardır. İncelediğimiz defterin Konrapa kısmında kadıların tasarruf ettiği vakıftan iki tane vardır. Biri, vakfı “Ak Kadı” diye bir kişinin tasarrufuna verilmiştir. Bu kişinin vefatından sonra oğullarının tasarrufuna kalmıştır. Yani bu kişiye evlatlık olarak bırakılmıştır.

Bir diğeri ise Karye-i Gebe Kilise’de Umur Kadı Oğlanları’nın tasarrufuna bırakılmasıdır. Hâsılı 61 akçedir.

Dinî müesseselere ait vakıflar

VIII. yüzyılda ferdî olarak, IX. ve X. asırlardan itibaren ise toplu şekillerde İslam Medeniyetine girişleri gerçekleşen Türkler, bu değişim neticesinde hem kendi tarihleri hem de İslâm tarihi üzerinde daha çok müspet manada bir dönüm noktası teşkil etmişlerdir. Bu büyük hadisenin cereyanını müteakip Selçuklular devrinde, Azerbaycan ve Anadolu birkaç yüzyıl içinde tamamen bir İslam ülkesi hüviyetini kazanarak bu coğrafyalar üzerinde Müslüman Türk devletleri kurulmuştur (Turan, 1993: 1).

Camii ve mescidler hem ibadet kurumu olarak kabul edilmelidir, hem de bunların bir nevi eğitim-öğretim hizmeti verdiği göz ardı edilmemelidir. Çünkü camiilerde görev alan imam veya müezzinler okuma-yazma öğretimi yapabilmektedir (Yakupoğlu , 2010: 39)

Konrapa ve çevresinde de fetihlerden sonra dinî binalar inşa edildiğini biliyoruz. Bu çerçevede günümüzde Düzce/Akçakoca’ya bağlı Çayağzı Köyünde Sultan Orhan Camii ilk döneme ait cami olup, restore edilerek tekrar eski işlevine devam etmektedir. Altunçay Köyü’ndeki Sultan Orhan Camii ise yakın zamana kadar ayakta olmasına rağmen ne yazık ki şimdi mevcut değildir. İncelediğimiz vakfiye defterinin Konrapa kısmında bir camii, bir mescit ve birde camiideki hitabete ayrılmak üzere bu türden üç tane vakıf vardır.

Zekeriyya Bey, Milan Deresi’nde bir çiflik yerini Bâyezid Hüdavendigâr adına kurulan mescide ve köprüye vakfetmiştir. Mescidin ismi Bayezid Hüdavendigâr (Yıldırım Bayezid) olması dikkat çekicidir.

Çukalu'da Nasuh isimli kişinin tasarrufunda camii musluğu için vakıf bırakılmıştır. Geliri 171 akçedir.

Çukalu'da Turasan yeri Umur Oğlu ve Bâyezid Bey'in izinleriyle vakıf bırakılmış. Bu vakfın geliriyle Aftun'da bulunan camiinin hitabet gideri karşılanacaktır.

Zaviye İle İlgili Vakıflar

Osmanlı İmparatorluğu'nun toplum hayatında bir iskan ve imar metodu olarak vakıfların oynamış olduğu büyük rolden kimse şüphe etmemektedir. Şehirlerimizin her türlü toplum hizmetleri, içtimai, ilmi, dini, ve medeni hayatın her türlü tezahürleri hep vakıf tesisler yoluyla düzenlenip ve idare edilmiş bulunmaktadır (Barkan, 1942: 354).

Tekke ve zaviyelerin, hem Anadolu'da Türk iskânı hem de Türk-İslam kültürünün yerleşmesi açısından önemli rol oynamıştır. Türkmen konar-göçerlerine mensup dervişlerin, ilk fetih dönemlerinde Anadolu'da bir yer fethedildikten sonra o bölgeyi mamur kılmak istemeleri halinde devlet, teşvik amaçlı arazi veya bir geçit mıntikasının kontrolünü bunlara vermekte, buralarda zaviyeler kurulmakta ve buralar hizmete geçtikten bir süre sonra da buraların çevresinde iskân birimleri teşekkül etmekteydi (İnalçık, 2000:185).

Halk eğitimi açısından ise, o devrin "kültür evleri" olarak yorumlanan bu tekke ve zaviyelerde toplanan insanların ihtiyacını karşılayan hayır kuruluşu vakıfların rolüne de dikkat çekmek gerekir (Yakupoğlu, 2010: 71-72). İncelediğimiz deftere geldiğimiz zaman açıkça iki yerde zaviyeye bırakılan vakıf vardır.

Birincisi; Bey Viranında İne Bey ve İslam Oğlu Hasan'ın tanıklık yapmasıyla bir çiftlik zaviyeye şart koşulmasıdır. Buranın geliri 322 akçedir.

İkincisi; İldelen Oğlu çiftliği Ahmed Şeyh'e zaviye şartıyla bırakılmıştır. Geliri 558 akçedir. Bunlardan başka zaviyenin ismi geçmeden şeyhlere bırakılan vakıflar vardır. Bunları gördüğümüz zaman tekke veya zaviye aklımıza gelmektedir. Fakat kesin olarak zaviye veya tekke ismi geçmediği için kesinlik veremeyiz. Çünkü bunların herhangi bir kişinin unvanı olma durumu vardır. Buna da örnek verecek olursak Gir-Yörük adlı yerde İbrahim Şeyh'e 537 akçelik yer tasarrufuna bırakılıyor.

Kervansaray Vakıfları:

Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde vakıf kurumu, Anadolu'da ticari ve ekonomik hayatın canlı tutulmasına da hizmet etmiştir. Şehirlerarası yollar üzerinde önemli stratejik mevkilerde geçen yolcuların ve tüccarın mallarının muhafaza edildiği kervansarayların yapımı o dönem Anadolu'sunun yol emniyetinin temininde hiç de küçümsenemeyecek bir önem oynamıştır. Yol emniyetinin sağlanması demek, şehir ve kasabalar arasındaki ekonomik ilişkilerin canlı tutulması, yöreler arasında gidiş geliş artırılması ve böylece sosyo-kültürel bir alışverişin geliştirilerek devam ettirilmesi demektir. Eğitim için yola çıkan bir talebenin, hacca gitmeye veya bir ihtiyacını komşu kasabadan karşılamak isteyen bir vatandaşın kullanacağı güzergâhın her zaman açık olması ve de güvenliğinin sağlanması, o bölgenin sosyal ve ekonomik hayat damarlarının da her zaman açık tutulmasını sağlayacaktır. (Yakupoğlu, 2010: 83). Gerçekte bu anlatılanlar günümüzde de geçerliğini korumaktadır. Özellikle İslam dünyasında ihtiyaçları vakıflar tarafından karşılanan kervansaraylar ve hanlar vardır. Birçok yabancı seyyah hayran kalarak buradaki hizmetleri ve güzellikleri anlatır (Yediyıldız, 1986: 172). İncelediğimiz defterde Konrapa bölgesinde bir yerde kervansaray (kârbansaray) geçmektedir. Bu vakıf Milan Deresi'nde on muddluk yer kervansaraya ve köprüye bırakılmıştır. Geliri 948 akçedir. Kervansarayın olması ticaretin önemli olduğunu gösterir. Düzce meşhur Anadolu'dan geçen üç koldan sağ kol üzerindedir. Daha sonraki dönemlerde Konrapa bölgesindeki bazı aileler derbentlerde görev alarak vergiden muaf tutulduğu bilinmektedir.

Köprü Vakıfları:

Konrapa çevresinde irili ufaklı birçok dere, çay ve orta büyüklükte akarsular mevcuttur. Günümüzdeki Konuralp (Konrapa) bölgesinde dere, çay, akarsu işlerliğine devam etmektedir. Coğrafi ve zemini durumu göz önüne alırsak köprülerin gerekliliği daha iyi anlaşılır. İncelediğimiz 547 nolu vakıf defterin Konrapa kısmında köprülerin hizmetine bırakılmış vakıflar görmekteyiz. Vakıflarda dört tane köprü ile ilgili kayıt görüyoruz. Bunlardan iki tanesinin geliri sadece köprüye, bir tanesinin geliri mescid ile köprüye, diğer

bir tanesinin ise kervansaray ile köprüye aittir. Köprülere ait vakıfları toplam geliri 2429 buçuk akçedir.

Evlatlık Vakıflar:

Vakıf üzerine en fazla tartışılan konulardan biri de evlatlık vakıflardır. Bu tür vakıflar kendi içinde ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi yarı ailevi vakıflar; hem ailelerine düzenli gelir sağlamak ve hem de bir ölçüde hayır hizmetlerine de katkı sağlamak amacıyla vakıflar kurmuşlardır. Bu tür bir vakfın gelirlerinden bir kısmı o aileye, diğer kısmı ise topluma yönelik hizmet için bırakılmıştır ikinci tür ise zürri vakıflar, vakfedenin zürriyetinden olanların bu vakıflardan faydalanmalarına imkan tanıyan vakıflardır (Keleş, 2006: 9).

Evlatlık vakıflar suiistimallere yol açması sebebiyle eleştirilmekle beraber, Ömer Lütfi Barkan kuruluş ve yükseliş döneminde bu uygulamanın zorunlu olduğunu söylemektedir. Görev karşılığı geçici süre için alınan dirliklere sarf edilecek emek ve gayretlerin, bir aileye temlik edilmesi dolayısıyla sonraki nesillere intikal edilecek mallara gösterilecek ilgi ile aynı olmayacağını ifade etmektedir (Barkan, 1942: 359).

Evlatlık vakıflar bazı düşünürler tarafından tepki alsa da toplumun ihtiyaçlarının karşılanması bakımından önemlidir. Bu tür vakıflar sayesinde toplumunda ihtiyaçları sağlanmıştır. Konrapa kayıtlarında on vakıfta vakf-ı evlad tabiri kullanılmaktadır. Beş yerde de eben 'an-cedd tabiri kullanılmıştır. Bazı vakıflarda önceki tasarruf edenlerin oğulları tarafından tasarruf edildiğini belirttiği halde vakf-ı evlad veya eben 'an-cedd tabiri kullanılmamıştır. Gördüğümüz gibi evlat vakıflarının oranı fazladır. Fakat burada şunu kesinlikle bilmeliyiz ki evlatlık vakıfların hepsinin gelirinin tamamı belirlenen sülaleye gitmemektedir. 547 nolu vakfiye defterinin Konrapa kısmının en kötü özelliği belirtilen vakıfların büyük kısmı hangi amaçla yapıldığının belirtilmemesidir. Ayrıca bazı vakıflarında arazi büyüklükleri açıklanmamıştır. Eğer bunlarda belirtilseydi aklımızda ki soru işaretleri azalacaktı.

Para Vakıfları

Nakit paralardan elde edilen gelirlerdir. Özellikle XVI. Yüzyılda önemli bir düzeye ulaşmıştır. Faiz konusunda şiddetli tartışmalara neden olmuştur. Bazı İslam alimlerinin ağır tenkitleri olmuştur ve tartışmalar günümüzde de

devam etmektedir. Para vakıfları ile birlikte, gayrimenkul oluşumların yanında menkul değerlerde vakfedilebilir hale gelerek vakıf sisteminde fonlar artarak küçük sayılabilecek birikimlerde vakıf sistemine dahil edilebilmektedir (Özcan, 2010: 62).

İncelediğimiz defteri Konrapa kısmında ise bir para vakfına rastlanmıştır. Bu vakıf da Gençlü'de Derviş Ali Fakı bir muallim hane inşa etmiştir. Burası için sekiz bin akçeyi para olarak bırakmıştır. Bu paranın yıllık geliri ise 549 akçe olmuştur.

4.4.6. Vakıflarda İspat İçin Tanıklığın Görülmesi

Bazı zamanlarda eldeki veriler yeterli bulunmayarak vakıfları teftiş eden görevlinin şüphelerini gidermek için tanıklığa başvurulmuştur. Tanıklar genellikle bir vakfın eskiden beri vakıf olduğunun ispatı; vakfın mutasarrıfının kim ya da kimler olduğu ve bu şahısları avarızdan muaf tutulduğunun tespiti veya vakıf yerinin başka vakfa ait olduğu konular gibi durumlarda bölgenin ileri gelenlerinden sözüne güvenilen kişilerin tanıklığına başvurulurdu. Bu tanıklık sonraki dönemlerde sistemleşen Şuhûdu'l hal müessesine benzemektedir. Bu müesseseyi biraz açıklayacak olursak; mahkemede olaylar çözülürken kadılar sadece kendi iradeleri ile hüküm vermemişlerdir. Bölgenin saygın kişilerinin görüşlerini de alarak çözüme toplumsal katkı sağlamışlardır. Şuhûdu'l hal olarak görev yapan kişilerin sayısı duruma göre değişmiştir. Defterde karşımıza çıkan tanıklıklara örnekler verebiliriz.

Umur oğlu Davud ve Hacı Musa tanıklık virdiler deyu mukayyed
İne Bey ve İslam oğlu Hasan tanıklık virüp zâviyeye meşruttur deyu
Kadîm-i Umur Oğlundan tanıklık dahi verdiler
Gazi'yi Hüdâvendigâr'dan Yakub Fakih'e kadimden vakf ittüğüne tanıklık

4.4.7. Türk Kültürü Bakımından Önemi

Vakıf kayıtları, günümüzden asırlar öncesine inen tarihî ve kültürel malzemeyi de içinde bulunduran kayıtlardır. Bu kayıtlar, Konrapa ve çevresinde özellikle Beylikler Dönemi'nin ve ilk Osmanlı egemenliği devirlerinin dil hususiyetlerine dair kıymetli hazine niteliği bünyesinde taşımış ve bugünlere ulaştırmıştır. Her şeyden önce, bahsi geçen bu belgelerin dili

sade bir Türkçe'dir. Bugün Anadolu'da kullanılan halk diline yakın bir üslupla kaleme alınmıştır. Mektup, yazı, resmî belge anlamında "biti" kelimesi sık sık karşımıza çıkar. "Şahit " yerine "tanık" tercih edilmiştir. "Mülk sahibi" yerine "mülk issi" tabiri kullanması dikkate değerdir. Ancak şu hususa da değinmek gerekir. Türkçe kelimelerin yazılışında tam bir standarda uyulmadığı görülmektedir. Mesela "vermiş" kelimesi bazen "virmiş"; "etmiş" ise bazen "itmiş" şeklinde yazılmıştır. Yani her iki yazılış tarzını görüyoruz. Ancak bu çok küçük yazım farklarının fazla bir önemi yoktur. Dönemin şatları gereği belgelerde Arapça'nın ve Farsça'nın etkisi de inkâr edilemez bir gerçek olduğunu görüyoruz. Arap ve Fars kaynaklı tamlama, terim ve kalıp bu defterde yer almıştır.

O dönemin kültür özelliklerini yansıtan bazı tabirler belgelerde yoğun olarak karşımıza çıkar. Mesela yörede yaşayan erkeklerde "fakih", "faki" unvanını görüyoruz. Ayrıca "şeyh" ve "mevlânâ" unvanları da hiç de az kullanılmamıştır. Yine devrin Türk kültürünü yansıtan şahıs adları da incelemeye değerdir

Konrapa çevresinin sosyo-ekonomik durumunu açıklama bakımından yöre vakıf kayıtlarının incelenmesi sırasında karşımıza çıkan bilgilerden biri de vakıf köylerindeki halkının ödediği vergilerin tespitidir. Halkın ödediği vergiler bize ekonomi, ticaret, tarım vb. alanlarda bilgi sahibi olmamızı sağlar.

Âsiyâb, resm-i zemîn, hinta (buğday), şa'îr (arpa), öşr-i meyve, öşr-i keten, resm-i kestane, resm-i kovan, kabluca, resm-i tapu-yı zemîn, resm-i çayır, resm-i dink, erzen, alef, resm-i zemîn-i hariç, resm-i ganem gibi vergi birimleri görmekteyiz. Bunlardan şa'îr gibi bazılarını çokça görürken, resm-i ganem gibi bazılarıda çok nadir karşımıza çıkar. Bu vergi çeşitlerine bakarak yörede hangi ürünlerin yetiştirildiği ve bunlardan ne kadar vergi geliri sağlandığını ortaya koyabilmek mümkündür. Ancak bu şekilde bir değerlendirme konunun sınırlarını zorlayacaktır. Bu alan üzerinde çalışma yapacak olanlar için burada sadece kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

Konrapa yöresiyle ele alınmış 45 adet vakıf vardır. Bu vakıfların toplam hâsılı toplamı 27.610 akçedir. Bu durumda 45 parça vakfın ortalama hâsılı yaklaşık 614 akçedir. Vergi adlarına bakarak yörede en fazla buğday ve arpa ürünlerinin yetiştirilmekte olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca meyveciliğin de gelişmiş olduğu görülmektedir. Kestane ve kovan vergisi de dikkate

değerdir. Vergi adlarına dayanarak, yörede küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve keten üretimi yapıldığı yorumuna da ulaşılabilir.

Vakıf yerlerin miktarları umumiyetle mudd (müdd) ölçü birimi ile gösterilmiştir, "iki muddluk, on muddluk yerdir" gibi tabirler karşımıza çıkmaktadır. Büyüklükler 2 ile 15 mudd arasında değişmektedir. Her vakfın ölçümü mudd üzerinden yapılmadığı için bunların ortalamasının çıkarılması zordur.

"Çiftlik" tabiri ile büyüklükler ifade edilirse, yöredeki vakıf araziler, genellikle "buçuk/ yarım (nîm), bîr, iki çiftlik miktarı" yerlerdir. Yani bir çift öküzle sürülen arazi büyüklüğüdür. Bölgede araziler umumiyetle bir çiftçi köylü ailesinin geçimini sağlayabilecek büyüklüğe göre taksim edilmiştir. Alınan vergilerde ise çift, bennâk, bac-bennâk, caba bennâk gibi vergi çeşitlerini görmekteyiz.

Konrapa vakıf kayıtlarının içerik olarak ilginç konulardan biri de bölgede köle azat etme geleneğinin varlığıdır. Türk Milleti, İslam'ın köleliğin tedrici olarak kaldırılması yönündeki anlayışından da aldığı destekle, köle azat etme geleneğini diğer Türk coğrafyalarında olduğu gibi Anadolu coğrafyasında görüyoruz. İncelediğimiz defterin Konrapa kısmında iki tane "atik" tabiriyle azad edilmiş kişiyi görüyoruz. Birincisi Karagöz Atik İsa, ikincisi ise Zağanos Atik Mahmud şeklindedir.

5. SONUÇ

Konrapa 547 nolu vakfiye defterini incelediğimizde bu yörenin en az üç asırlık sürece ait sosyal, dini, kültürel ve iktisadi tarihine sağlayabilecek bilgilere sahip olabiliyoruz. Yörede Selçuklu Çağı'ndan itibaren, Candaroğulları, Umuroğulları, Osmanlı egemenliğinin ana hatlarına dair önemli ipuçları tespit edilebilmiştir. Defterdeki bilgiler ile önemli devlet adamları ve onların sülalesi hakkında da bilgi sahibi olabiliyoruz. Günümüzde az bilinen Umur Bey ve oğulları, İlyas Bey gibi birçok kişi hakkında az da olsa gelecekteki çalışmalar için ümit verici ipuçları yakalanmıştır.

Konrapa vakıfları ile ilgili kayıtlardan yola çıkılarak, vakıfların önemi daha da belirginleşmektedir. Kayıtlardan anlaşılacağı gibi hem sosyal hizmet yapıları vakıflar tarafından yapılıyor hem de ve bu yapılardaki ki görevlilerin maaşları vakıflar sayesinde ödeniyordu.

Bu kayıtlar Türk devlet ve beyliklerinde kurumların nasıl işlediği, bu kurumlarda nasıl bir yönetim kültürü olduğunu, eğitim gibi toplumun ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı, nelerden vergi alındığı gibi birçok konu hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Hangi ürünlerin ekildiği, bölgenin coğrafi özellikleri hakkında bilgi sahibi oluruz. Ayrıca vakıf müessesesinin işleyişini, açık bir şekilde görürüz. Kayıtlarda bazılarının dediği gibi vakıfların aslında düzensiz olmadığını anlıyoruz. Vakıflar belli bir sistem içinde her padişah döneminde yenileniyor ve neler için, ne kadar vergi veriyor hepsi kayıt altına alınıyor. Yine Türk kamu hukukunda devletin ve halkın karşılıklı ödev ve yükümlülükleri ile yine karşılıklı hak ve menfaatleri en ince ayrıntısına kadar düşünülmüştür. Vakfı tasarruf edenin ölümünden sonra kimlerin bu göreve atandığını görüyoruz.

Belgelerde geçen isimler filoloji bilimi için bilgiler sunmaktadır. Dönemin dili hakkında bu belgeler sayesinde bilgi sahibi oluruz. Belgelerin diline baktığımızda Türkçenin birçok güzelliğini görmemiz mümkün olmaktadır. Dönemin etkisiyle Arapça ve Farsça tamlamalar, isimler görülse de Türkçenin etkisini bozamamıştır.

Yukarıda da kısaca değinildiği gibi, Türk sosyal hayatına yönelik daha sağlıklı ve geniş yorumlarda bulunabilmek için bölgeyle ve Anadolu'nun geneliyle ilgili diğer vakıf belgeleri, vakfiyeler, kitabeler, tapu-tahrir defterleri, incelenip, bunlar okuyucuyla ve ilim dünyasıyla paylaşılmalıdır. Bütün bu yapı

taşları bir araya getirildiğinde ve veriler çağdaş bilimin yol göstericiliği altında değerlendirilip bir sonuca bağlandığında Türkiye'nin sosyal, kültürel ve ekonomik tarihi daha sağlam ve bilimsel olmasını sağlar.

Vakfın bulunduğu kaza/ nahiye /köy	Vakfın adı/ vakıf yerin adı	Vakfın miktarı/ büyüklüğü	Vakfın tahsis edildiği yer/ kurum/ şahıs	Hâsıl
Vakıf	Akkadı	-	Vakf-ı evlâd	1182
Bey divanı.	İslam Oğlu Hasan	1 çiftlik	Köprü	372
Bey viranı	Musrafa Oğlu İne Bey	-	Köprü	486
Şeref Köyü	Satılmış Şeyh	-	-	335 buçuk
Bey Viranı	İshak Hacı Oğlu Mehmed	1 çiftlik	Zaviye	322
Egri Yaka	Yağmur Oğlu Mustafa	1 çiftlik	-	134
Çukalu	İshak Danişmend	-	-	168
Bakraz Divanı	Sermeddin Yeri	1 çiftlik	-	231
Gündoğmuş	Gündoğmuş ve Ahmed yeri	-	Vakf-ı evlâd	2717
Asliyet	Keşiş yeri	2 muddluk	-	277/buçuk
Gebe Kilise	Umur Kadı Oğlanları	-	Vakf-ı evlâd	61
Akça Yörük	Nusret	çiftlik	Vakf-ı evlâd	148
Gündoğmuş Oğlu	Torun Yay	-	-	436
İldelen Oğlu	Ahmed Şeyh	-	Zaviye	558
Orta Yer	İne Oğlu Çiftliği	2 çiftlik	Eben 'an cedd	284

Milan Deresi	Aksan Oğlanları	10 muddluk	Köprü, kârban-saray	948
Yaluca	Orhan Yeri	Yarım çiftlik	-	98
Yaluca	Akdönü	-	Vakf-ı evlâd	236
Kemer Göriye	İlyas Yeri	-	Vakf-ı evlâd	322
Kemer Göriye	Hızır Elindeki Yer	10 muddluk	-	397
Çilimce	Bulgarlıoğlu Yeri	-	-	481
Melik	Turbeyi ve Hissa Yeri	15 muddluk		370
Gebe Kilise	Edebi Oğlu Çiftliği	Yarım çiftlik	-	158
Milan Deresi	Zekeriya Bey Çiftliği	1 çiftlik	Mescit ve Köprü	623/ buçuk
Avlıyan	Basan Oğlu Bınar Yeri	1 çiftlik	-	320
Avlyan	Yusuf Fakı Yeri	-	-	208
Düce Pazar Yorsuna	Mehmed Bey Çiftliği	-	Eben 'an- cedd	834
Çelebiden	Hacı Ayvaz Fakı	-	Eben 'an cedd	132
Kozca Şehir	Zekeriyya ve Asıl Bey Yeri	-	Vakf-ı evlâd	442
Mengencük	Nusret Bey Hıstası	-	Vakf-ı evlâd	1552
Konrapa	Gir Yörük	-	Vakf-ı evlâd	537
Çukalu	Turasan Hacı Yeri	-	Camiye hitabet	658
Kozca Şehir	Bilal Fakih	2 çiftlik	Eben 'an	374

			cedd	
Yağmuran	-	-	-	2525
Mirgenç	-	-	-	4734
Kerni Yakası	Adil Hacı ve Davud Hacı yeri	3 muddluk	eben 'an cedd	176
Milan deresi	Sinan Fakı Yeri	1 çiftlik	-	94/ buçuk
Yaluca	Maşrık Çiftliği	-	-	481
Kızılca Kilisa	Yağırgan	-	-	1408
Çukalu Divanı	Güçlü Oğlu	-	Vakf-ı evlâd	493
Hariç Güçlü		8 bin akçe	Mu'allim hâne Para vakfı	549
Çukalu Divanı	Nasuh	1 çiftlik	câmi-i	171
Çukalu Divanı	Nasuh	-	-	134
Yalı diyarı	Ali Yeri	1 çiftlik	-	98
Akça Türk	İsa Tımarı	5 mudluk	-	394

KAYNAKÇA

ARŞİV KAYNAKLARI

TKGM. TADB. TTD. 547. (Konrapa)

s. 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267.

İNCELEME VE ARAŞTIRMALAR

Abdullah, Demir. (2011). Türk Hukuk Tarihi. İstanbul. Yitik Hazine Yayınları

Akgündüz, Ahmet. (1996). İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi.OSAM.

Akipek, Ş. Altaş, H. (1998). Vakıflarda Evladiye Davaları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. Sayı:47. Ankara ss. 141-155).

Alkan, Mustafa. (2006 Ağustos). Uşak Para Vakıfları 1890-1923, Belleten. C. 20. S. 258. ss.143-774.

Arık, F.Şamil. (1997). Osmanlılarda Kadılık Müessesesi I. Otam sayı. 8. ss.1-71.

Barkan, Ömer Lütfi. (1942). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler, II: Vakıfların Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Kullanılmasında Diğer Şekiller. *Vakıflar Dergisi* 2. ss.279-386.

Berki, Ali Himmet. (1962). Vakıf Kuran İlk Osmanlı Padişahı. *Vakıflar Dergisi* 5. ss.127-129.

Berki, Ali Himmet. (1965). Vakıfların Hukuk ve Tarih Bakımından Kıymeti. *Vakıflar Dergisi* 6.ss. 5-7.

Berki, Ali Himmet. (1965). Vakıfların Tarihi, Mahiyeti, İnkişafı ve Tekâmülü, Cemiyet ve Fertlere Sağladığı Faideler. *Vakıflar Dergisi*, 6. ss 9-13.

Berki, Şakir .(1965). Vakıfların Gördüğü Çeşitli Hizmetler. *Vakıflar Dergisi*, sayı 6. ss 85-91.

Berki, Şakir. (1969). Vakfın Mahiyeti. *Vakıflar Dergisi*, 8. ss 1-7.

Bilmen, Ömer Nasuhi. (1969). Hukukî İslâmiyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu. İstanbul. Bilmen Yayınevi.

Bolu İl Yıllığı. (1973).Cumhuriyetin 50.Yılında Bolu, Kemal Matbaası, Bolu.

Cin, Halil-Akgündüz, Ahmet, (1989), Türk Hukuk Tarihi, c. 2, Konya.

Çağatay, Neşet.(1976). İslam'da vakıf kurumunun miras hukukuna etkisi. *Vakıflar Dergisi* Sayı, 11. ss 1-6

Çizakça, Murat. (1999). İslam Dünyasında ve Batı'da İş Ortaklıkları Tarihi. İstanbul. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Develioğlu, Ferit .(2006). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (23. Basım). Ankara. Aydın Kitabevi Yayınları.

Ebussuud Efendi. Fetâvâ, İsmihan Sultan, 223, Süleymaniye Kütüphanesi.

Ekinci, Ekrem Buğra. (2008). Osmanlı Hukuku, İstanbul. Arı Sanat Yayınevi

Erdoğan, Mehmet Akif.(1990). Ertuğrul Gazinin Bilecik Vakıfları. *Vakıflar Dergisi*, Sayı 21. ss 81-113.

Ertürk, Volkan. (2000). Yenişehir kazasının siyasi iktisadi içtimai tarihi (1487 1530 vakıf kaydına göre). Yayınlanmamış Yüksekisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi. Kırıkkale

Hayashi, Kayoko. (2008 Nisan). Fatih vakfiyelerinin tanzim süreci üzerine. Belleten. C. 22. ss. 1-15

- Pakalın, Mehmet Zeki. (1993). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III. İstanbul Milli Eğitim Bakanlığı
- Inalcık, Halil, "Bursa Şer'îye sicillerinde Fatih Fermanları", *Bellekten*, 1947, XI/44, ss. 702-703, 885/1480 tarihli ferman.
- Inalcık, Halil. (2000). Osmanlı İmparatorluğunun Sosyal Ve Ekonomik Tarihi I. İstanbul. Eren Yayınları.
- İpsirli, Mehmet. (2006). Osmanlıda Vakıfların Tarihi Gelişimi. *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi*, Sayı 15, İstanbul. Edam Yayınları.
- Karaman, Deniz. (2003 Aralık). XVI Yüzyılda Ayaş Kazası Vakıfları. *Bellekten*. C. 17. Sayı 250. ss. 1-46.
- Kayaoğlu, İsmet. Vakfın menşei hakkındaki görüşler. *Vakıflar Dergisi*, Sayı 11. ss.49-55.
- Kazıcı, Ziya. (2003). Osmanlı vakıf medeniyeti. İstanbul. Bilge Yayıncılık.
- Keleş, Hamza. (2006). Erzurum Vakıfları –H.998. (M. 1580-1581) Tarihli Evkaf Defterine Göre. Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Keskioğlu, Osman. (1973). Bazı Yönleriyle Vakıflar. *Vakıflar Dergisi* 10, ss. 109-112.
- Kılıç N, Kayapınar A, Kaya B, Kılıç F, Kayapınar L. (2008). Bolu Livası 1921-1925 senesi Salnâmesi. Yayın yeri: Bolu Halk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Bolu.
- Kınalızade, *Bazı Ahkami'l-Vakf*, S.K. Şehit Ali, n. 785.
- Konrapa, M. Zekai. (1964). Bolu Tarihi. Yayın yeri: Bolu Vilayet Matbaası, Bolu.
- Konukçu, Enver .(1997). Bolu ve Fatihleri. Bolu'da halk kültürü ve Köroğlu Uluslar arası Sempozyumu, ss: 1-6.
- Köprülü, Bülent. (1951) Evvelki Hukukumuzda Vakıf Nevîyetleri ve İcareteynli Vakıflar. *İÜHFM*, XVIII sayı 1-2.
- Köprülü, M. Fuat (2005) İslam ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi. Ankara. Akçağ Yayınları
- Ocak, Ahmet Yaşar. (1978). Zaviyeler (Dini ve sosyal ve kültürel tarih açısından bir deneme). *Vakıflar Dergisi*, Sayı 12. ss. 247-269.
- Orhonlu, Cengiz.(1992) Bolu Diyanet İslam Ansiklopedisi. İstanbul. C. 6, ss. 276-278.
- Öden, Zerrin Günel. (1999). Umuroğlu Hakkında Bazı Görüşler, XII. Türk Tarih Kongresi. C. 2. ss. 589- 594.
- Özcan, Tahsin. (2010).Vakıf Medeniyeti ve Para Vakıfları. İstanbul. Türkiye Finans Katılım Bankası Kültür Yayınları.
- Özkaya, Yücel. Bolu ve Fatihleri. Basım yeri: Bolu'da halk kültürü ve Köroğlu Uluslar arası sempozyumu, ss. 1-6.
- Özlü, Zeynel. (Ocak 2009). Batı Karadeniz'de Antik Bir Osmanlı Kenti Prusias Ad Hypium Üskübü (Konuralp). Yayın yeri: Düzce Üniversitesi Araştırma Yayınları.
- Öztürk, Nazif. (1983). Menşe'i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar. Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları
- Paşazade, Aşık. (2003). Osmanoğulları Tarihi.(Haz. Kemal Yavuz, M. A Yekna Saraç). İstanbul. K Kitaplığı Yayınları

- Sami, Şemseddin. (2001). Kâmûs-ı Türkî 10. Basım. İstanbul. Çağrı Yayınları.
- Selemi Pulaha, Yaşar Yücel.(1995). I. Selim Kanunnameleri. İstanbul. Türk Tarih Kurumu.
- Sertoğlu Mithat.(1986). Osmanlı Tarih Lügatı. Yayın yeri: Enderun Kitabevi.
- Sevim, Sezai. (2000). "Fetret Devri'nin Önemli Kişiliği İne Bey Hakkında". *Uluslararası Osmanlı Tarihi Sempozyumu* (8-9 Nisan 1999 İzmir) Bildirileri. ss. 27-33.
- Taş, Kenan Ziya. (1993). Tapu Tahrir Defterlerine Göre 16.Yüzyılda Bolu Sancağı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilimdalı Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Taş, Kenan Ziya. (2011). Bildiri : Bursa Orhan Gazi ve dönemi.
- Taş, Kenan Ziya.(1997). Yaya ve Müsellem Sancağı Olarak Bolunun İdari Yapısı. Yayın yeri: Bolu'da halk kültürü ve Köroğlu Uluslar arası Sempozyumu. ss. 21-34.
- Taş, Kenan Ziya.(1999). Kuzeybatı Anadolu'da Az Bilinen Bir Beylik Umuroğulları. Yayın yeri: XII. Türk Tarih Kongresi. (12-16 Eylül 1994). C 2. ss. 595-603.
- Turan, Osman. (1993). Selçuklular ve İslamiyet. .Yayın yeri: Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Uçar, Fuat. (Aralık 2009). Osmanlı Döneminde Bolu'da Paşa Vakıfları. Bolu. Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Ülken, Hilmi Ziya. (1971). Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği. *Vakıflar Dergisi*, C 9. ss. 13-37.
- Ünal, Mehmet Ali. (1997). Osmanlı Müesseseleri Tarihi. Fakülte Kitabevi.İsparta.
- Walter RUBEN (Terc. Meliha TORKAK). (1942). Buddhist Vakıfları Hakkında *Vakıflar Dergisi* 2. ss. 173-182
- Yakupoğlu, Cevdet. (2010). Bartın Vakıfları (1214-1514). Bartın. TC. Bartın Özel İdaresi.
- Yavuz, Nuri.(1998). Anadolu'da Beylikler Dönemi. Yayın yeri: Cantekin Matbacılık, Ankara.
- Yediyıldız, Bahaeddin. (1986). İslam Ansiklopedisi. "Vakıf Maddesi" *cilt* 13, Milli Eğitim Bakanlığı ss. 153-172
- Yediyıldız, Bahaeddin. (2003). XVIII. Yüzyılda. Türkiye'de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi. Yayın yeri: TTK Basımevi, Ankara.
- Yediyıldız, Bahaeddin.(1982). Vakıf Müessesesinin XVIII Asır Türk toplumundaki Yeri. *Vakıflar Dergisi*, Sayı 14. ss. 1-27
- Zuhaylî, Vehbe. (1990). İslam Fıkhı Ansiklopedisi, C. 10. İstanbul.